

Suomenkielinen laitos

Lainsäädäntö

Sisältö

I Säädökset, jotka on julkaistava

.....

II Säädökset, joita ei tarvitse julkaista

Komissio

2003/292/EY:

- ★ **Komission päätös, tehty 9 päivänä huhtikuuta 2002, yrityskeskittymän julistamisesta yhteismarkkinoille ja ETA-sopimuksen toimintaan soveltuvaksi (Asia COMP/M.2568 — Haniel/Ytong) (tiedoksiannettu numerolla K(2002) 1396) ⁽¹⁾.....** 1

2003/293/EY:

- ★ **Komission päätös, tehty 11 päivänä joulukuuta 2002, polttoaineiden hinnannousuun perustuvista Espanjan toimenpiteistä maatalousalan hyväksi (tiedoksiannettu numerolla K(2002) 4378).....** 24

2003/294/EY:

- ★ **Komission päätös, tehty 11 joulukuuta 2002, Madeiran vapaa-alueesta koskevasta rahoitus- ja verotukiohjelmasta, jota Portugali on soveltanut 1 päivästä tammikuuta 31 päivään joulukuuta 2000 (tiedoksiannettu numerolla K(2002) 4825) ⁽¹⁾.....** 45

2003/295/EY:

- ★ **Komission päätös, tehty 5 päivänä helmikuuta 2003, rahtiliikenteen infrastruktuureja varten perustetun FFG-järjestelmän (Freight Facilities Grant Scheme) mukaisesta tapauskohtaisesta tuesta, jonka Yhdistynyt kuningaskunta aikoo myöntää CLYDEBoyd-yhtiölle (tiedoksiannettu numerolla K(2003) 388) ⁽¹⁾.....** 50

2

⁽¹⁾ ETA:n kannalta merkityksellinen teksti

FI

Säädökset, joiden otsikot on painettu laihalla kirjasintyyppillä, ovat maatalouspolitiikan alaan kuuluvia juoksevien asioiden hoitoon liittyviä säädöksiä, joiden voimassaoloaika on yleensä rajoitettu.

Kaikkien muiden säädösten otsikot on painettu lihavalla kirjasintyyppillä ja merkitty tähdellä.

II

(Säädökset, joita ei tarvitse julkaista)

KOMISSIO

KOMISSION PÄÄTÖS,

tehty 9 päivänä huhtikuuta 2002,

yrityskeskittymän julistamisesta yhteismarkkinoille ja ETA-sopimuksen toimintaan soveltuvaksi

(Asia COMP/M.2568 — Haniel/Ytong)

(tiedoksiannettu numerolla K(2002) 1396)

(Ainoastaan saksankielinen teksti on todistusvoimainen)

(ETA:n kannalta merkityksellinen teksti)

(2003/292/EY)

EUROOPAN YHTEISÖJEN KOMISSIO, joka

sekä katsoo seuraavaa:

ottaa huomioon Euroopan yhteisön perustamissopimuksen,

ottaa huomioon Euroopan talousalueesta tehdyn sopimuksen ja erityisesti sen 57 artiklan 2 kohdan a alakohdan,

ottaa huomioon yrityskeskittymien valvonnasta 21 päivänä joulukuuta 1989 annetun neuvoston asetuksen (ETY) N:o 4064/89 ⁽¹⁾, sellaisena kuin se on viimeksi muutettuna asetuksella (EY) N:o 1310/97 ⁽²⁾, ja erityisesti sen 8 artiklan 2 kohdan,

ottaa huomioon menettelyn aloittamisesta tässä asiassa 30 päivänä marraskuuta 2001 tehdyn komission päätöksen,

on kuullut keskittymiä käsittelevää neuvoa-antavaa komiteaa ⁽³⁾,ottaa huomioon kuulemismenettelystä vastaavan neuvonantajan loppukertomuksen tästä asiasta ⁽⁴⁾,

(1) Haniel-konserniin (jäljempänä 'Haniel') kuuluva Haniel Bau-Industrie Porenbeton Holding GmbH teki komissiolle 16 päivänä lokakuuta 2001 asetuksen (ETY) N:o 4064/89 (jäljempänä 'sulautuma-asetus') 4 artiklan mukaisen ilmoituksen ehdotetusta yrityskeskittymästä, jolla Haniel hankkii yksinomaisen määräysvallan Ytong Holding AG:ssä (jäljempänä 'Ytong') osakkeita ostamalla.

(2) Tutkittuaan ilmoituksen komissio on ensinnäkin todennut, että ilmoitettu ehdotus kuuluu sulautuma-asetuksen soveltamisalaan ja että sen soveltuvuus yhteismarkkinoille ja ETA-sopimuksen toimintaan on erittäin kyseenalainen.

(3) Tämän vuoksi komissio päätti 30 päivänä marraskuuta 2001 aloittaa menettelyn sulautuma-asetuksen 6 artiklan 1 kohdan c alakohdan nojalla. Sulautuma-asetuksen 9 artiklan 3 kohdan mukaisesti komissio siirsi samana päivänä tekemällään päätöksellä asian Saksan toimivaltaisten viranomaisten käsiteltäväksi siltä osin kuin ehdotettu yrityskeskittymä koskee Saksaa.

(4) Tutkittuaan asian yksityiskohtaisesti komissio päättää, että ilmoitettu yrityskeskittymää koskeva ehdotus voi vahvistaa sellaista määrävää asemaa, jonka seurauksena tehokas kilpailu yhteismarkkinoiden merkittäväällä osalla olennaisesti estyy. Hanielin antamat sitoumukset kuitenkin

⁽¹⁾ EYVL L 395, 30.12.1989, s. 1; oikaisu: EYVL L 257, 21.9.1990, s. 13.

⁽²⁾ EYVL L 180, 9.7.1997, s. 1.

⁽³⁾ EUVL C 107, 6.5.2003.

⁽⁴⁾ EUVL C 107, 6.5.2003.

kin mahdollistavat yrityskeskittymästä johtuvien kilpailua koskevien epäilyjen poistamisen.

rakenteisia taloja Saksassa, Alankomaissa, Belgiassa, Ranskassa ja Itävallassa.

- (10) Haniel aikoo hankkia Ytongin kaikki osakkeet.

I OSAPUOLET JA EHDOTUS

- (5) Rakennusainealalla toimiva Haniel valmistaa ja myy seinärakennusmateriaaleja kuten kalkkihiekkakiveä, höyrykarkaistua kevytbetonia ja valmisbetonia. Haniel toimii pääasiallisesti Saksassa mutta myös Alankomaissa, koska se on välillisesti osakkaana alankomaalaisessa yhteisyrityksessä, jonka nimi on Coöperatieve Verkoop- en Productievereniging van Kalkzandsteenproducenten (jäljempänä 'CVK'). Haniel on osakkaana useissa kalkkihiekkakivitehtaissa, joista noin 30 sijaitsee Saksassa, kahdeksan Alankomaissa, yksi Belgiassa ja kaksi Puolassa. Lisäksi Hanielilla on Tanskassa kalkkihiekkakivitehdas, jossa valmistetaan julkisivukiviä (verhouskiviä), ja Ranskassa se on osakkaana kolmessa valmisbetonitehtaassa.

- (6) Haniel teki komissiolle 4 päivänä syyskuuta 2001 ilmoituksen yrityskeskittymästä, joka koski Fels-Werke GmbH:n (jäljempänä 'Fels') eli saksalaisen Preussag AG:n (jäljempänä 'Preussag') tytäryhtiön ostamista (COMP/M.2495 — Haniel/Fels). Saksan markkinoiden osalta komissio siirsi asian 30 päivänä marraskuuta 2001 tehdyllä päätöksellä sulautuma-asetuksen 9 artiklan mukaisesti Saksan toimivaltaisten viranomaisten käsiteltäväksi. Muilta osin komissio julisti kyseisen yrityskeskittymän 21 päivänä helmikuuta 2002 tekemälään sulautuma-asetuksen 8 artiklan 2 kohdan mukaisella päätöksellä yhteismarkkinoille soveltuvaksi.

- (7) Fels valmistaa itse tai valmistuttaa tytäryhtiöllään Hebel AG:llä (jäljempänä 'Hebel') rakennusaineita kuten höyrykarkaistua kevytbetonia, kalkkituotteita, kipsikuitulevyjä ja kuivalaastijärjestelmiä ja myy näitä tuotteita. Lisäksi yritys valmistaa ja myy höyrykarkaistusta kevytbetonista tehtyjä tehdasrakenteisia taloja sekä suunnittelee ja rakentaa höyrykarkaistun kevytbetonin tuotantolaitoksia.

- (8) Haniel ja Cementbouw Handel & Industrie BV (jäljempänä 'Cementbouw') ilmoittivat 24 päivänä tammikuuta 2002 toisesta yrityskeskittymästä, jossa Haniel on osallisena (COMP/M.2650 — Haniel/Cementbouw/JV (CVK)). Ilmoitus tehtiin komission kehotuksesta ja koskee yrityskauppaa, jossa Haniel ja Cementbouw hankkivat vuonna 1999 yhteisen määräysvallan alankomaalaisessa kalkkihiekkakiveä tuottavassa CVK:ssa. Komissio päätti 25 päivänä helmikuuta 2002 aloittaa tässä asiassa sulautuma-asetuksen 6 artiklan 1 kohdan c alakohdassa tarkoitettua menettelyä. Menettely on vielä kesken.

- (9) Ytong on Rheinisch-Westfälische Kalkwerke AG:n tytäryhtiö, ja jälkimmäinen puolestaan kuuluu brittiläisen RMC plc:n määräysvaltaan. Ytong valmistaa ja myy höyrykarkaistusta kevytbetonista tehtyjä tuotteita ja tehdas-

II YRITYSKESKITTYMÄ

- (11) Haniel aikoo hankkia yksinomaisen määräysvallan Ytongissa ostamalla kaikki kyseisen yrityksen osakkeet. Näin ollen kyseessä on sulautuma-asetuksen 3 artiklan 1 kohdan b alakohdassa tarkoitettu yrityskeskittymä.

III YHTEISÖNLAAJUINEN ULOTTUVUUS

- (12) Keskittymään osallistuvien yritysten maailmanlaajuinen kokonaisliikevaihto on yli viisi miljardia euroa ⁽⁵⁾ (Haniel 18,7 miljardia euroa, Ytong 0,4 miljardia euroa). Sekä Hanielin että Ytongin yhteisönlajuinen liikevaihto on yli 250 miljoonaa euroa (Haniel 17,5 miljardia euroa, Ytong 0,3 miljardia euroa). Kumpikaan yritys ei saa yli kahta kolmasosaa yhteisönlajuudesta liikevaihdostaan yhdestä ja samasta jäsenvaltiosta. Ilmoitetulla yrityskeskittymällä on näin ollen yhteisönlajuinen ulottuvuus.

IV MENETTELY

- (13) Komissio vastaanotti 13 päivänä marraskuuta 2001 toimivaltaisen saksalaisen kilpailuviranomaisen (Bundeskartellamt) pyynnön siirtää ehdotettu yrityskeskittymä saksalaisten kilpailuviranomaisten käsiteltäväksi siltä osin kuin se koskee Saksaa. Siirtopyyntö koskee nousevan sisäkuoren muurauksessa käytettävien rakennusaineiden markkinoita Saksassa mutta ei seinärakennusmateriaalien markkinoita Saksan ulkopuolella. Komissio siirsi 30 päivänä marraskuuta 2001 tekemälään päätöksellä asian Saksan toimivaltaisten viranomaisten käsiteltäväksi siltä osin kuin se koskee Saksaa.

- (14) Komissio päätti 30 päivänä marraskuuta 2001 sulautuma-asetuksen 6 artiklan 1 kohdan c alakohdan mukaisesti myös aloittaa menettelyn, joka koskee asian muita kuin Saksan viranomaisten käsiteltäviksi siirrettyjä osia.

- (15) Suullinen kuuleminen pidettiin 21 päivänä helmikuuta 2002. Tähän tilaisuuteen osallistuivat Haniel, Ytong, Cementbouw ja CVK.

⁽⁵⁾ Liikevaihto on laskettu sulautuma-asetuksen 5 artiklan 1 kohdan ja liikevaihdon laskemisesta annetun komission tiedonannon (EYVL C 66, 2.3.1998, s. 25) mukaisesti. Siltä osin kuin tietoihin sisältyy ennen 1 päivää tammikuuta 1999 toteutunutta liikevaihtoa, liikevaihto lasketaan ecut keskirussien perusteella ja muunnetaan euroiksi suhteessa 1:1.

V SOVELTUVUUS YHTEISMARKKINOILLE

A. MERKITYKSELLISET TUOTEMARKKINAT

(16) Osapuolten toiminnoissa on päällekkäisyyttä seinärakennusmateriaalien tuotannon ja myynnin osalta. Haniel valmistaa ja myy kalkkiahiekkakiviä ja kalkkiahiekkakivielementtejä; Alankomaissa tämä tapahtuu yhteisyritys CVK:n kautta. Ytong valmistaa höyrykarkaistua kevytbetonia. Kalkkiahiekkakiven, höyrykarkaistun kevytbetonin ja kipsituotteiden ohella seinärakennuksessa käytetään myös betonituotteita ja tiiliä sekä vähäisemmässä määrin teräspeltiä ja puulevyjä.

1. TUOTTEET

(17) Kalkkiahiekkatiili on muurauskivi, joka valmistetaan kalkista ja hiekasta lisäämällä seokseen vettä, puristamalla tiiviiksi ja sitten kovettamalla höyrynpaineen avulla. Kalkkiahiekkatiiliä käytetään yksinomaan seinien rakentamiseen. Yleensä tiilet joko rapataan, laastitaan ohuesti tai kätetään eteen muurattavan julkisivun avulla. Jos kalkkiahiekkatiilimuuraus on näkyvässä, kyseessä ovat yleensä julkisivuissa käytettävät kalkkiahiekkatiilet (verhouskivet), joita valmistetaan vain pienikokoisina ⁽⁶⁾. Näillä tiilillä on omat, erilliset markkinansa, joita ei tässä yhteydessä käsitellä tämän tarkemmin, koska osapuolet valmistavat tämän tyyppisiä julkisivukiviä vain vähäisessä määrin. Kalkkiahiekkatiilien lisäksi käytetään suurempia kalkkiahiekkakivestä tehtyjä seinäelementtejä (joiden enimmäiskoko Alankomaissa on yleensä 900 × 625 × 300 mm).

(18) Höyrykarkaistu kevytbetoni on rakennuskivi, joka valmistetaan hiekasta, kalkista ja sementistä ja jonka rakenteesta tulee valmistusprosessin aikana lisätyn alumiinijauheen ja veden reaktion seurauksena hyvin huokoinen. Höyrykarkaistusta kevytbetonista valmistettuja tuotteita (höyrykarkaistuja kevytbetonitiiliä, höyrykarkaistuja kevytbetoniharkkoja ja höyrykarkaistuja kevytbetonielementtejä) käytetään pääasiallisesti talonrakennuksessa. Seinärakennuksessa niitä voidaan käyttää sekä kantaviin seiniin — erityisesti hyvin tiiviitä höyrykarkaistuja kevytbetonitiiliä ja -elementtejä — että ei-kantaviin seiniin.

(19) Kipsi on kevyt seinärakennusmateriaali, jota käytetään yksinomaan ei-kantavien seinien rakentamiseen; tämän materiaalin kantavuus on erittäin pieni. Sitä käytetään kipsilaattojen ja kipsilevyjen muodossa.

(20) Betoni on myös paljon käytetty seinärakennusmateriaali. Betoniseiniä voidaan valmistaa valamalla rakennustyömaalla sekoitettu betoni muotteihin (valubetoni) tai käyttämällä betonista valmistettuja seinäelementtejä. Kolmannen betonin käyttötavan muodostavat pienikokoiset betonitiilet. Betoniseinät ovat lähes aina kantavia seiniä.

⁽⁶⁾ Enimmäiskoko 240 × 175 × 113 mm.

(21) Valubetoni voidaan joko valaa perinteisellä tavalla rakennustyömaalla valmistettuihin muotteihin tai ns. tunnelimenetelmällä (hollanniksi "tunnelgietbouw") valmiisiin "tunnelimuotteihin", joissa voidaan samalla kertaa valmistaa sekä seinät että sisäkatot.

(22) Betonista valmistetut seinäelementit valmistetaan tehtaissa täsmällisten eritelmiä perusteella, kuljetetaan rakennustyömaalle ja asennetaan siihen rakennukseen, johon ne on tarkoitettu. Betonista valmistetut seinäelementit ovat useimmiten kokonaisia seiniä. Ne ovat huomattavasti suurikokoisempia kuin muurauksessa useimmiten käytetyt kalkkiahiekkatiilet ja kalkkiahiekkakivielementit, ja niiden siirtämiseen tarvitaan raskaita laitteita.

(23) Tiilet valmistetaan savea ja vettä sekoittamalla saadusta massasta ja polttamalla yli 1 000 celsiusasteen lämpötilassa. Niitä käytetään perinteisesti muurausmateriaalina. Yksittäisten tiilien koko on kuitenkin rajoitettu, sillä polttamisen aikana tiilien muoto muuttuu esimerkiksi siten, että ne kutistuvat tai käyristyvät. Näitä tuotteita käytettäessä saumojen tasoittaminen onkin tämän vuoksi yleensä tarpeen.

(24) Teräspeltilevyjä käytetään pääasiallisesti muussa kuin asuntorakentamisessa. Niiden tarkoituksena on esimerkiksi täyttää seinätila kantavissa betoni- tai teräsrakenteissa. Tällöin seinä yleensä koostuu kahdesta teräspeltilevystä (vastakkaisista metallilevyistä), joiden välissä on eriste.

(25) Puulevyjä käytetään kaikenlaisessa rakentamisessa useimmiten valmiina seinäelementteinä, joilla katetaan rakennuksen ulkosivut silloin, kun rakennuksessa ei ole kantavia ulkoseiniä. Alankomaissa puuta käytetään kantaviin seiniin vain poikkeustapauksissa.

2. TUOTEMARKKINOIDEN MÄÄRITTELYÄ KOSKEVAT VAIHTOEHDOT

(26) Määritellessään tuotemarkkinoiden laajuuden komission on arvioitava useita vaihtoehtoisia tuotemarkkinoiden määritelmiä. Tällöin on otettava huomioon, että erilaisen seinärakennusmateriaalien käyttö ja keskinäinen korvaavuus riippuu varsin merkittäväällä tavalla kansallisista rakennustavoista ja -perinteistä sekä rakennusteollisuuden perusedellytyksistä, minkä vuoksi erot joidenkin ETA-maiden välillä ovat hyvin suuria. Komissio on tutkimuksessaan rajoittunut lähinnä Alankomaissa vallitseviin olosuhteisiin, koska se on ainoa jäsenvaltio, jossa markkinaosuudet kasvavat yrityskeskittymän seurauksena kilpailu oikeuden kannalta merkittäväällä tavalla.

a) **Ilmoituksen tehneen osapuolen käyttämä
markkinoiden määrittelmä
(seinärakennusmateriaalit)**

- (27) Hanielin mukaan seinärakennusmateriaalien markkinoita voidaan pitää yhtenäisinä ottaen huomioon vallitsevat kilpailuedellytykset, erityisesti siksi, että hintoja ei ole eriytetty käytön mukaan ja että myynti tapahtuu yhtenäisellä tavalla rakennusainekauppioiden kautta. Näille markkinoille kuuluvat kaikki seinien rakentamisessa käytetyt tuotteet: tiilet, betonitiilet, kalkkihiekkatiilet, höyrykarkaistut kevytbetonitiilet, betonista valmistetut seinäelementit, kalkkihiekkakivielementit, höyrykarkaistut kevytbetonielementit, muurauslaasti, valubetoni, teräspelti, kipsilevyt, kipsilaatat ja puulevyt. Haniel toteaa, että rakennusta suunniteltaessa valittavana on yleensä useita erilaisia seinärakennusvaihtoehtoja.
- (28) Hanielin mukaan arkkitehti tai rakennuttaja yleensä määrittelee rakennuksen kantavuutta, vanhenemisenkestävyyttä, kunnossapitokustannuksia, lämpöeristystä, paloturvallisuutta ja äänieristystä koskevat vaatimukset. Joissakin tapauksissa arkkitehti myös valitsee rakennusmateriaalit laatiessaan rakennusta koskevan eritelmän. Hanielin mukaan nämä eritelmät kuitenkin jättävät usein liikkumavaraa vaihtoehtoisille ratkaisuille. Rakennusyrhtiö voi valita rakennusmateriaalin vapaasti, kunhan valittu rakennusmateriaali täyttää eritelmässä asetetut vaatimukset. Rakennusyrhtiö voi siis hanke-ehdotuksessa ehdottaa joko tietyn rakennusmateriaalin käyttöä tai vaihtoehtoisia ratkaisuja.
- (29) Haniel myöntää kuitenkin, että erilaiset seinärakennusmateriaalit eivät ole kaikissa käyttötarkoituksissa aina keskenään täysin korvaavia. Koska kantaviin seiiniin ja ei-kantaviin seiiniin käytettävien rakennusaineiden vaatimukset eroavat toisistaan huomattavasti, Hanielin mielestä on syytä erottaa toisistaan kantavien seinien rakennusmateriaalien markkinat ja ei-kantavien seinien rakennusmateriaalien markkinat.

b) **Komission aiempi käytäntö
(muuraus / kantava muuraus)**

- (30) Asiassa Preussag/Hebel⁽⁷⁾ tekemässään päätöksessä komissio tarkasteli kahta vaihtoehtoista tuotemerkkinoiden määrittelmää mutta ei kuitenkaan tehnyt lopullista päätöstä. Ensinnäkin komissio tarkasteli kaikkien seinärakennuksessa käytettävien rakennusaineiden markkinoita, joihin kuuluisivat tiiliseiniin käytettävät muurauskivet, kalkkihiekkatiilet, höyrykarkaistut kevytbetonitiilet ja hohkakivet, joiden avulla voidaan rakentaa seiiniä muuraamalla. Tuolloisissa tutkimuksissa kävi ilmi, että nämä tuotteet olivat rakennusta suunniteltaessa keske-

nään vaihtoehtoisia. Komission mielestä tähän markkinoiden määrittelmään oli mahdollista sisällyttää lisäksi jako kantaviin ja ei-kantaviin seiiniin (kantava muuraus). Betonista valmistetut seinäelementit ja valubetoni jäivät tuolloin tarkastelun ulkopuolelle.

c) **Bundeskartellamtin käytäntö (muuraus)**

- (31) Bundeskartellamtin vakiintuneena käytäntönä on määrittellä seinärakennusmateriaalien tuotemerkkinat samalla tavalla kuin komissio ne aluksi määritteli asiassa Preussag/Hebel tekemässään päätöksessä. Bundeskartellamt käyttää päätöstensä lähtökohtana nousevan sisäkuoren muurauksessa käytettävien rakennusaineiden markkinoita, joihin kuuluvat höyrykarkaistusta kevytbetonista valmistetut tuotteet, kalkkihiekkakivituotteet, tiilet, hohkakivet ja betonitiilet (muuraus). Bundeskartellamt ei tee eroa kantavien ja ei-kantavien seinien välillä. Sen mukaan Saksassa molempiin seinätyyppisiin käytetään pääosin samoja materiaaleja.

d) **Alankomaiden kilpailuviranomaisen käytäntö
(kantavien seinien rakennusmateriaalit)**

- (32) Alankomaiden kilpailuviranomainen (Nederlandse Mededingingsautoriteit, NMa) sen sijaan erottaa toisistaan kantavat ja ei-kantavat seinät, koska sen mukaan Alankomaissa käytetään kantaviin seiiniin usein eri materiaaleja kuin ei-kantaviin seiiniin⁽⁸⁾. Kalkkihiekkakivi, jota käytetään molempiin seinätyyppisiin, kilpailee kulloisestakin käyttötarkoituksesta riippuen muiden materiaalien kanssa. NMa on sisällyttänyt kantavien seinien rakennusmateriaalien markkinoiden määrittelmäänsä kaikki seinärakennusmateriaalit, joita käytetään kantaviin seiiniin. Niihin eivät kuulu ainoastaan 31 kappaleessa mainitut muurauksessa käytettävät seinärakennusmateriaalit (kivi kiven päälle) vaan myös betonielementit ja valubetoni. On kuitenkin syytä huomauttaa, että myöhemmin tekemässään päätöksessä NMa on esittänyt mahdollisuuden valubetonin ja muiden seinärakennusmateriaalien erottamiselle toisistaan⁽⁹⁾.

3. ARVIOINTI

- (33) Komissio päätelee — kuten aikaisemmin asiassa COMP/M.2495, Haniel/Fels, 21 päivänä helmikuuta 2002 tekemässään päätöksessä — käytettävissä olevien tietojen ja varsinkin tekemänsä markkinatutkimuksen perusteella NMa:n tavoin, että Alankomaissa on syytä erottaa toisistaan kantavien seinien ja ei-kantavien seinien rakennusmateriaalien tuotemerkkinat, mutta näitä markkinoita ei ole mielekästä jakaa edelleen muurauk-

⁽⁷⁾ Asiassa COMP/M.1866, Preussag/Hebel, 29.3.2000 tehty päätös (EYVL C 142, 20.5.2000, s. 36); vrt. myös asiassa COMP/M.2495, Haniel/Fels, 21.2.2002 tehty päätös (ei vielä julkaistu).

⁽⁸⁾ NMa:n asiassa N:o 124, CVK Kalkzandsteen, 20.10.1998 tekemä päätös.

⁽⁹⁾ NMa:n asiassa N:o 2427, NCD – Fernhout, 29.2.2000 tekemä päätös.

nessa käytettäviin rakennusaineisiin ja muihin materiaaleihin (erityisesti betonituotteisiin). Kantavien seinien rakennusmateriaalien markkinat käsittävät kaikki seinärakennusmateriaalit, joita käytetään kantaviin seiniin, esimerkiksi tiilet, kalkkahiikkakiven, höyrykarkaistun kevytbetonin, betonitiilet, betonista valmistetut seinäelementit ja mahdollisesti myös valubetonin. Markkinatutkimuksen tuloksen perusteella määritelmän ulkopuolelle olisi syytä jättää valubetoni, varsinkin tunnelimenetelmässä käytettävä. Määritelmästä ei ole kuitenkaan tarpeen tehdä lopullista päätöstä, koska se ei vaikuta yrityskeskittymän arviointiin. Ei-kantavien seinien rakennusmateriaalien markkinat käsittävät näin ollen kaikki seinärakennusmateriaalit, joita käytetään ei-kantaviin seiniin, esimerkiksi kalkkahiikkakiven, höyrykarkaistun kevytbetonin, kipsilaatat, kipsilevyt, teräspeltilevyt ja puun. Tämä päätelmä perustuu jäljempänä esitettäviin seikkoihin.

- (34) Kaikki rakennusaineet, jotka sisältyvät Hanielin ehdottamaan markkinoiden määritelmään, soveltuvat seinien rakentamiseen, johon niitä myös tosiasiallisesti käytetään. Komission Alankomaissa tekemä markkinatutkimus on kuitenkin osoittanut, että kaikki nämä materiaalit eivät kilpaile keskenään.

a) Erilaisten seinärakennusmateriaalien ominaisuudet

- (35) Edellä mainituilla seinärakennusmateriaaleilla on erilaisia ominaisuuksia, jotka on otettava huomioon valitessa tiettyyn rakennushankkeeseen seinärakennusmateriaali.
- (36) Kalkkahiikkakivi on edullinen rakennusaine, josta ei voida tehdä yhtä suuria osia kuin höyrykarkaistusta kevytbetonista mutta jonka enimmäiskoko, $900 \times 625 \times 300$ mm, on kuitenkin suurempi kuin perinteisten muurauksivien. Lisäksi kalkkahiikkakiven pinta on höyrykarkaistun kevytbetonin tapaan tasainen, eikä sitä sen vuoksi tarvitse tasoittaa. Elementit voidaan liimata yhteen. Lisäksi kalkkahiikkakivituotteet sahataan tehtaalla rakennussuunnitelmien mukaisesti, joten päätyelementit ja ikkuna-aukkoelementit saadaan rakennustyömaalle valmiina. Näiden seikkojen ansiosta aikaa tarvitaan vähemmän ja palkkakustannukset ovat pienemmät kuin esimerkiksi tiiliä käytettäessä. Kalkkahiikkakiveä käytettäessä ei ole myöskään tarpeen tehdä suuria investointeja esimerkiksi raskaiden nostureiden hankkimiseksi, kuten betonielementtien tapauksessa, tai valumuottien hankkimiseksi, kuten valubetonin tapauksessa. Alankomaissa kalkkikiveä käytetään sen erinomaisen kantavuuden vuoksi kantaviin seiniin ja vähäisemmässä määrin ei-kantaviin seiniin. Noin [60—80]* (*) prosenttia rakentamiseen käytetystä kalkkahiikkakivestä käytetään Alankomaissa kantaviin muurauksiin. Ei-kantaviin seiniin käytettäessä kalkkahiikkakiven haittapuolena on

sen suhteellinen painavuus (se on noin kaksi kertaa raskaampaa kuin höyrykarkaistu kevytbetoni). Sillä on kuitenkin hyvät äänieristysominaisuudet, ja se soveltuu varsinkin korkeisiin ei-kantaviin seiniin, joita tarvitaan usein muussa kuin asuntorakentamisessa. Kalkkahiikkakivi on Alankomaissa perinteinen ja suosituin seinärakennusmateriaali.

- (37) Betonielementtejä käytettäessä muuraaminen ei ole tarpeen, koska elementit ovat jo valmiiksi halutun seinän kokoisia. Betoni on tuote, joka voidaan valmistaa melko yksinkertaisista raaka-aineista. Betonielementtien pystyttämiseen tarvitaan kuitenkin nostureiden kaltaisia suuria apuvälineitä, mistä aiheutuu investointikustannuksia. Tämän vuoksi betonielementtejä käytetään ensisijaisesti suurehkoissa hankkeissa. Betonista valmistettuja seinäelementtejä käytetään pääasiallisesti muussa kuin asuntorakentamisessa (hollanniksi "utiliteitsbouw", lyhennetty muoto "u-bouw"), harvemmin asuntorakentamisessa (hollanniksi "woningbouw", lyhennetty muoto "w-bouw"). Asuntoja rakennettaessa niiden avulla voidaan kuitenkin keskisuurissa hankkeissa (vähintään 10 asuntoa) säästää kustannuksissa, koska seinä valmistetaan tehtaassa ja sen pystyttämiseen tarvitaan suhteellisen vähän henkilöstöä ja aikaa. Mitä suuremmasta hankkeesta on kyse, sitä pienemmät ovat valmiin seinän kustannukset.

- (38) Valubetonin käsittelystä rakennustyömaalla aiheutuu kalliista suurimmat investointikustannukset, mikä pätee varsinkin tunnelimenetelmään. Valamisessa tarvittavan, toistuvasti käytettävän muotin valmistus ja käyttö on niin kallista, että se kannattaa vasta rakennettaessa vähintään 30—50 asuntoa, jotka ovat samanmuotoisia ja samankokoisia. Käytettäessä valubetonia tunnelimenetelmässä joustavuus muodon ja koon suhteen on siis varsin vähäinen. Alankomaissa kuitenkin pyritään joustavuuteen myös suurehkoissa hankkeissa yksitoikkoisuuden välttämiseksi. Tunnelimenetelmä ei näin ollen ole sopiva vaihtoehto pienissä rakennushankkeissa eikä hankkeissa, joissa ei ole suorakulmaisia muotoja tai muotin toistuvaa käyttöä. Lisäksi valubetonia käytetään rakennettaessa kerrostaloja, joiden kantavuus halutaan varmistaa valtulla betonirungolla, joka sitten täytetään ei-kantavilla seinärakennusmateriaaleilla.

- (39) Höyrykarkaistu kevytbetoni on kallis seinärakennusmateriaali. Sitä valmistetaan korkealuokkaisista, kalliista lähtöaineista suurin energiakustannuksin. Suuret elementit on vahvistettava teräksellä (raudoitettava), mikä nostaa hintaa entisestään, koska raudoitusten valmistamisesta aiheutuu huomattavia lisäkustannuksia. Höyrykarkaistun kevytbetonin raudoitus on, päinvastoin kuin betonin teräsvahvistuksissa, pinnoitettava syöpymistä estävällä aineella. Höyrykarkaistun kevytbetonin rakenteelliset ominaisuudet ovat jossain määrin heikommät kuin kalkkahiikkakiven, mutta siitä on kuitenkin mahdollista tehdä kantavat seinät enintään kahteen kerrokseen. Höyrykarkaistun kevytbetonin lämmöneristysominaisuudet ovat kuitenkin erinomaiset. Saksassa noin 80 prosenttia

(*) Tätä tekstiä on osin muokattu, jotta varmistetaan, ettei luottamuksellista tietoa paljasteta; nämä kohdat on kirjoitettu hakasulkuihin ja merkitty tähdellä.

seinien rakentamiseen käytetyistä höyrykarkaistuista kevytbetonituotteista käytetään kantaviin seiniin ja vain 20 prosenttia ei-kantaviin seiniin. Alankomaissa tilanne on päinvastainen: siellä noin 80—85 prosenttia höyrykarkaistusta kevytbetonista käytetään ei-kantaviin seiniin.

(40) Kipsi on kevyt materiaali. Tämän ominaisuuden vuoksi se soveltuu erinomaisesti ei-kantaviin seiniin. Lattian kantavuusvaatimukset ovat vähäisiä, ja tilaa säästyy. Puutteellisen kantavuuden vuoksi kipsiä voidaan käyttää ainoastaan ei-kantaviin seiniin.

(41) Tiilet ovat seinärakennusmateriaalina suhteellisen pienikokoisia, ja koska niiden pinta on epätasainen, saumat yleensä tasoitetaan. Niiden käsittelyyn tarvitaan suhteellisen paljon aikaa, ja palkkakustannukset ovat suhteellisen suuret, minkä vuoksi tiili ei sovellu teolliseen rakentamiseen.

b) Kantaviin seiniin ja ei-kantaviin seiniin käytettävien rakennusmateriaalien erottaminen toisistaan

(42) Markkinatutkimus osoitti, että sekä rakennuttaja, arkkitehti että rakennusyhtiö vaikuttavat päätökseen tiettyyn hankkeeseen valittavasta seinärakennusmateriaalista. Näiden kolmen henkilöryhmän vaikutusvalta seinärakennusmateriaalien valintaan vaihtelee tapauskohtaisesti.

(43) Valintaa tehtäessä merkityksellisiä ovat rakennuttajan mieltymykset esimerkiksi esteettisten seikkojen ja rakennuskustannusten suhteen ja arkkitehdin laatimat rakennetta koskevat ohjeet. Seinärakennusmateriaalia valittaessa huomioitavia arviointiperusteita ovat laatu, rakenteelliset ominaisuudet, käytön joustavuus, ulkonäkö, materiaalin hinta ja käsittelykustannukset. Tällöin on otettava huomioon rakennushankkeen erityiset vaatimukset samoin kuin rakennuksen käyttötarkoitus, tarvittava kantavuus, vanhenemisenkestävyys, paloturvallisuus ja äänieristys, tekniset lisämahdollisuudet, aikataulu ym. sekä hankkeen kokonaiskustannukset. Mikäli rakennusyhtiöllä on tarjolla seinärakennusmateriaalien valintaa koskevia vaihtoehtoja, kustannukset ja rakennusaikataulu on huomioitava. Niihin puolestaan vaikuttavat rakennusyhtiön kokemus tietyistä rakennusaineista ja rakennusyhtiön käytettävissä olevat investointivarat ja apuvälineet (esimerkiksi nosturit). Kustannustekijän osalta on otettava huomioon, että materiaalikustannukset muodostavat aina vain osan seinän pystyttämisen kokonaiskustannuksista.

(44) Tämän vuoksi komissio tiedusteli markkinatutkimuksensa kaikilta näiltä päätöksentekijöiltä, kuinka he toimivat valitessaan seinärakennusmateriaalin. Tietoja pyydettiin myös eri rakennusaineiden tuottajilta. Alankomaissa tutkimus osoitti, että rakennusaineiden valinnassa

ratkaisevana seikkana on se, valitaanko rakennusaineita kantaviin seiniin vai ei-kantaviin seiniin.

(45) Kantavien seinien ja ei-kantavien seinien erona on, kuten nimityksestäkin käy ilmi, seinärakennusmateriaalin kantavuus. Kantavat seinät varmistavat rakennuksen vakavuuden. Tällöin kyseessä ovat usein ulkoseinät, joskin myös sisäseinillä voi olla tämä tehtävä. Ne on pidettävä erillään rakennuksen sellaisista seinistä, jotka eivät vaikuta kantavuuteen vaan jotka ainoastaan toimivat tilanjakajina tai täyttävät kantavan rungon sisällä olevia välitiloja (ulko- ja sisäseinät). Kantavien seinien rakennusmateriaalien on täytettävä tietyt paineenkesto- ja kantavuutta ja jäykkyyttä koskevat vaatimukset. Ei-kantaviin seiniin käytettäviä materiaaleja koskevat sen sijaan muut, mahdollisesti jopa päinvastaiset vaatimukset. Kevyempien ei-kantavien seinien etuna onkin se, että ne kuormittavat sisäkattojen kantavuutta vähemmän. Ohuet ei-kantavat seinät puolestaan ovat tilaa säästäviä.

(46) Kantavien seinien ja ei-kantavien seinien erilaiset vaatimukset johtavat Alankomaissa siihen, että erilaisiin käyttötarkoituksiin valitaan erilaisia rakennusaineita. Alankomaissa kantaviin seiniin käytetään pääasiallisesti kalkkihiekkakiveä. Kaikista kantavista seinistä [50—60]* prosenttia valmistetaan kalkkihiekkakivestä. Rakennusaineista toiseksi eniten käytetään betonia. Kaikista kantavista seinistä 12 prosenttia valmistetaan valubetonista. Vähintään kaksi viidesosaa tästä rakennusaineesta käytetään tunnelimenetelmässä⁽¹⁰⁾. Betonisista seinäelementeistä valmistettujen kantavien seinien osuus on kahdeksan prosenttia. Sekä höyrykarkaistun kevytbetonin että tiilien merkitys on hyvin vähäinen: höyrykarkaistun kevytbetonin osuus on kaksi prosenttia ja tiilien osuus viisi prosenttia.

(47) Ei-kantaviin seiniin sen sijaan käytetään pääasiallisesti kipsituotteita. Ei-kantavista seinistä 44 prosenttia valmistetaan kipsituotteista. Toiseksi eniten käytetään höyrykarkaistua kevytbetonia, jonka osuus on 20 prosenttia, ja kolmanneksi eniten kalkkihiekkakiveä, jonka osuus on [15—20]* prosenttia.

(48) Tällainen kysynnän rakenne on ominainen Alankomaille ja eroaa selkeästi kysynnästä muissa maissa, esimerkiksi Saksassa. Siellä kantaviin seiniin ja ei-kantaviin seiniin käytettävän höyrykarkaistun kevytbetonin osuudet ovat juuri päinvastaiset Alankomaihin verrattuna. Saksassa kaikista höyrykarkaistuista kevytbetonituotteista 80 prosenttia käytetään kantaviin seiniin, kun taas Alankomaissa 85—90 prosenttia niistä käytetään ei-kantaviin seiniin. Saksassa betonin käyttö kantaviin seiniin asunorakentamisessa on vähäistä, sen sijaan tiiliä ja muita muurauskiviä käytetään edelleen paljon. Belgiassa betontiiliä näkyy käytettävän huomattavasti enemmän kuin

⁽¹⁰⁾ Osapuolten mukaan tunnelimenetelmässä käytetyn valubetonin osuus on 40 prosenttia, mutta markkinatutkimuksen mukaan osuus voi olla suurempikin.

- Alankomaissa, ja niitä käytetään yhdessä tiilien kanssa perinteisesti seinärakennusmateriaalina. Valubetonin käyttö tunnelimenetelmässä on Saksassa ja Belgiassa paljon vähäisempää kuin Alankomaissa.
- (49) Kysynnän rakenteelliset erot johtuvat toisaalta rakennusperinteiden ja esteettisten näkemysten eroista, toisaalta pitkälle kehittyneestä teollisesta rakentamisesta Alankomaissa.
- (50) Alankomaissa suurhankkeet ovat tyypillisiä myös asuntorakentamiselle. Alle 20 prosenttia kaikista uusista asunnoista kuuluu omakotirakentamisen piiriin. Saksassa omakotirakentamisen osuus sen sijaan on yli 90 prosenttia. Alankomaissa hallitus hyväksyy suurten alueiden kaavoittamisen asuinalueiksi, joille rakennusteollisuus sitten rakentaa jopa tuhansia asuntoja (joita ovat esimerkiksi ns. VINEX locaties -asunnot). Tämän suuruisissa hankkeissa kannattaa valita rakennusmateriaaleja, joihin liittyvät investointikustannukset ovat suuria mutta palkkakustannukset pieniä, esimerkiksi tunnelimenetelmässä käytettävää valubetonia. Tämän vuoksi tiilien merkitys on lähes olematon; niiden käsittely rakennustyömaalla on hyvin työlästä (pieni koko ja saumojen tasoittamisen välttämättömyys, vaikka tiiliä onkin ilmeisesti mahdollista myös liimata yhteen), minkä vuoksi niistä aiheutuu suuret palkkakustannukset ja niiden käsittelyyn tarvitaan paljon aikaa.
- (51) Kalkkihiiekkakivi on Alankomaissa perinteisesti käytetty rakennusmateriaali, joka on suhteellisen halpaa ja jota voidaan käyttää rakentamisessa erittäin joustavasti, nopeasti ja edullisesti (suuret elementit sahataan tehtaalla haluttuun muotoon, tasoittaminen ei ole tarpeen).
- (52) Höyrykarkaistu kevytbetoni, jota käytetään Saksassa hyvien lämmöneristysominaisuuksiensa vuoksi yleisesti kantaviin seiniin, ei Alankomaissa näistä ominaisuuksista huolimatta kestä vertailua kalkkihiiekkakiveen huomattavasti korkeamman hintansa vuoksi. Saksassa kantaviin seiniin käytetään 30 senttimetrin paksuisia höyrykarkaituja kevytbetonielementtejä. Elementit rappaamalla ja maalaamalla saadaan valmis seinä, joka täyttää lämmöneristykseen liittyvät suuret vaatimukset. Julkisivumuuruksesta ja lisäeristeistä ei aiheudu kustannuksia. Sen sijaan Alankomaissa tasaiset ulkoseinät eivät ole yleisiä. Siellä suositaan julkisivuja, jotka näyttävät tiiliseinältä. Tämä toteutetaan muuratuilla julkisivuseinillä, jotka sijoitetaan kantavan seinän eteen. Tämä merkitsee sitä, että höyrykarkaistun kevytbetonin kustannusedut menetetään; höyrykarkaistua kevytbetonia käytettäessä eristäminen ja julkisivumuuraus eivät ole tarpeen. Näin ollen höyrykarkaistu kevytbetoni on selvästi kalkkihiiekkakiveä kalliimpi rakennusaine. Höyrykarkaistua kevytbetonia käytetään Alankomaissa tämän vuoksi vain vähäisessä määrin kantaviin seiniin asuntorakentamisessa.
- (53) Koska höyrykarkaistu kevytbetoni kuuluu samaan hintaluokkaan kuin kipsiseinät, on suhteellisen kevyttä mutta lämmöneristysominaisuuksiltaan parempi, höyrykarkaituja kevytbetonituotteita käytetään Alankomaissa ei-kantaviin seiniin. Myös kalkkihiiekkakiveä käytetään tähän tarkoitukseen. Ensinnäkin tällä rakennusaineella on erittäin hyvät äänieristysominaisuudet, mikä ehkä kompensoi sen painavuudesta aiheutuvia haittapuolia. Lisäksi se soveltuu rakenteellisten ominaisuuksiensa vuoksi varsinkin korkeisiin ei-kantaviin seiniin, joita tarvitaan usein muussa kuin asuntorakentamisessa.
- (54) Näin ollen kantaviin seiniin käytettävien tuotteiden ja ei-kantaviin seiniin käytettävien tuotteiden välinen kilpailu on Alankomaissa vähäistä. Tämän vuoksi komission on erotettava toisistaan kantavia seiniä koskevat tuotemarkkinat ja ei-kantavia seiniä koskevat tuotemarkkinat. Tämä ero on tehtävä huolimatta siitä, että eräitä seinärakennusmateriaaleja, jotka soveltuvat käytettäväksi kantaviin seiniin, voidaan käyttää myös ei-kantaviin seiniin ja päinvastoin. Tämä koskee erityisesti kalkkihiiekkakiveä, joka on ainoa seinärakennusmateriaali, jota käytetään huomattavassa määrin sekä kantaviin että ei-kantaviin seiniin. Molempiin seinätyyppeihin soveltuvien tuotteiden valmistajat kilpailevat kantavia seiniä koskevilla markkinoilla paljolti muiden valmistajien kanssa, ja heidän kilpailuedellytyksensä ovat toisenlaiset kuin ei-kantavia seiniä koskevilla markkinoilla.
- (55) Koska CVK on Alankomaiden ainoa kalkkihiiekkakiven tuottaja, sen hinnoittelua kantaviin seiniin käytettävien tuotteiden osalta eivät rajoita hinnat, joita markkinoilla pyydetään tuotteista, jotka on tarkoitettu ei-kantaviin seiniin. Komission markkinatutkimus osoittaa, että CVK tuntee hyvin tuotteidensa konkreettisen käytön⁽¹¹⁾ ja voinee sen vuoksi ottaa kalkkihiiekkakivituotteidensa hinnoittelussa huomioon sen, käytetäänkö tuotteita kantaviin vai ei-kantaviin seiniin. Jos asianlaita ei ole näin, on syytä olettaa, että CVK:n hinnoittelu myötäilee ensisijaisesti kantavia seiniä koskevien markkinoiden vaatimuksia, koska CVK myy [60—80]* prosenttia tuotteistaan kantavien seinien markkinoilla.
- (56) Markkinatutkimuksen tulos nostaa esiin kysymyksen, missä määrin myös valubetonin on katsottava kuuluvan kantavien seinien rakennusmateriaalien markkinoille. Tämä koskee erityisesti tunnelimenetelmässä käytettävää valubetonia. Kuten 38 kappaleessa jo todettiin, tästä rakennustavasta aiheutuu suuret kiinteät investointikustannukset, minkä vuoksi se on kannattava vasta rakennettaessa vähintään 30—50 asuntoa, jotka ovat samanmuotoisia ja samankokoisia. Toisin sanoen tätä menetel-

⁽¹¹⁾ Varsinkin erityistä käyttöä varten leikattujen elementtien ja erikoistoimitusten osalta; vrt. 32 kohta. Haniel on lisäksi ilmoittanut, että tietystä seinänlujuudesta lähtien on yleensä syytä olettaa, että tuotetta käytetään kantaviin seiniin.

mää ei voida pitää vaihtoehtona pienissä hankkeissa muttei myöskään suurissa hankkeissa, joissa pyritään esteettisistä tai sosiaalisista syistä välttämään kaavamaisia rakennustapaa. Kuten edellä todettiin, tunnelimenetelmässä valmistetaan samalla kertaa sekä seinät että sisäkatot. Näistä syistä tunnelimenetelmän valitseminen ei ole niinkään hintaan vaan järjestelmään perustuva päätös. Kysymys valubetonin ja varsinkin tunnelimenetelmässä käytettävän valubetonin kuulumisesta kantavien seinien rakennusmateriaalien markkinoille voidaan kuitenkin jättää avoimeksi, koska sillä ei ole vaikutusta arvioinnin lopputulokseen.

4. VÄITETIEDOKSIANNON LÄHETTÄMISEN JÄLKEEN PIDETTY KUULEMINEN

Osapuolten näkemykset

- (57) Haniel ilmoitti vastauksessaan väitetedoksiintoon sekä suullisessa kuulemisessa pitävänsä kiinni näkemyksistään, jonka mukaan tuotemarkkinoihin on sisällytettävä kaikki seinärakennusmateriaalit. Haniel myönsi kuitenkin pitävänsä hyväksyttävänä komission tekemää eroa kantavien seinien ja ei-kantavien seinien rakennusmateriaalien välillä.
- (58) Hanielin pääasiallinen kritiikki kohdistui komission huomioon ottamaan mutta avoimeksi jättämään mahdollisuuteen jättää valubetoni ja varsinkin tunnelimenetelmässä käytettävä valubetoni tuotemarkkinoiden ulkopuolelle. Hanielin mukaan valubetonituotteet kilpailevat välittömästi muiden kantavien seinien rakentamisessa käytettävien materiaalien kanssa. Vastoin komission näkemystä se katsoo, että tästä rakennustavasta ei aiheudu suurempia kustannuksia eikä sen käyttö rajoitu suurhankkeisiin. Haniel totesi, että taloudellisen tunnelimenetelmän edellyttämä rakennettavien asuntojen vähimmäismäärä on 15 eikä 30–50 kuten komissio oli esittänyt. Lisäksi Haniel totesi, että tunnelimenetelmä on tällä tavalla rakennettujen asuntojen suunnittelun kannalta riittävän joustava, joten lopputuloksena ei ole joukko aivan samanlaisia asuntoja.
- (59) Cementbouw ja CVK yhtyivät tähän näkemykseen.

Arviointi

- (60) Komissio jätti väitetedoksiannossa avoimeksi kysymyksen, missä määrin valubetonin on katsottava kuuluvan tuotemarkkinoille. Tässäkään päätöksessä ei ole välttämätöntä ratkaista tätä kysymystä, sillä vaikka hyväksyttäisiin osapuolten oikeaksi katsoma tuotemarkkinoiden laajempi määrittelmä, johon sisältyvät kaikki valubetonityypit, Hanielilla olisi Alankomaissa joka tapauksessa määräävä markkina-asema, jota tarkasteltavana oleva yri-

tyseskittymä vahvistaisi. Komission markkinatutkimuksen tuloksiin sisältyy kuitenkin seikkoja, joiden perusteella valubetonia ja varsinkin tunnelimenetelmässä käytettävää valubetonia ei mahdollisesti ole syytä sisällyttää markkinoiden määrittelyyn.

- (61) Tämän mahdollisuuden keskeiset perusteet esitettiin jo edellä yksityiskohtaisesti. Lisäksi on otettava huomioon, että jos rakennuttaja haluaa esimerkiksi rakennushankkeen yhteydessä vaihtaa kalkkihiikkakivituotteet tunnelimenetelmässä käytettävään valubetoniin, seurauksena ei ole ainoastaan seinärakennusmateriaalien vaan myös lattia- tai sisäkattomateriaalien vaihto. Näin ollen siirtyminen tunnelimenetelmään muuttaisi koko rakennussuunnitelman. Tämän vuoksi tunnelimenetelmässä käytettävä valubetoni on melko epätodennäköinen vaihtoehto rakennuttajalle, joka käyttää hankkeissaan kalkkihiikkakivituotteita.

- (62) Lisäksi on otettava huomioon, että tunnelimenetelmässä käytettävää valubetonia käytetään ainoastaan tietynsuuruisissa hankkeissa. Osapuolet ovat myöntäneet tämän todeten kuitenkin, että tämän rakennusaineen kannattavan käytön edellyttämä rakennettavien asuntojen vähimmäismäärä on 15 eikä 30–50, kuten komissio oli esittänyt. Joka tapauksessa voidaan perustellusti päätellä, että pienissä rakennushankkeissa valubetoni ei kilpaile kalkkihiikkakiven kanssa⁽¹²⁾. Pienissä rakennushankkeissa (1–2 asuntoa) käytetään nimenomaan höyrykarkaistua kevytbetonia, jota Ytong tuottaa.

5. TIIVISTELMÄ MERKITYKSELLISISTÄ TUOTEMARKKINOISTA

- (63) Edellä mainittujen seikkojen perusteella komissio katsoo, että arvioitaessa ilmoitettua yrityskeskittymää koskevaa ehdotusta Alankomaiden seinärakennusmateriaalien markkinat on jaettava kantavia seinäiä koskeviin markkinoihin ja ei-kantavia seinäiä koskeviin markkinoihin. Kantavien seinien rakennusmateriaalien markkinoiden osalta voidaan jättää avoimeksi kysymys, kuuluuko valubetoni ja erityisesti tunnelimenetelmässä käytettävä valubetoni näille markkinoille.

⁽¹²⁾ Tässä yhteydessä on syytä huomauttaa, että CVK useissa tapauksissa tietää tuotteidensa määräraikan, koska se usein vastaa itse tuotteiden toimituksesta rakennustyömaalle. Lisäksi CVK:lla on elementtitoimitusten yhteydessä mahdollisuus tutustua arkkitehtien suunnitelmiin; elementtitoimitusten osuus CVK:n liikevaihdosta on puolet. Tämän vuoksi komissio katsoo, että CVK:n on mahdollista hinnoitella tuotteensa todetun kilpailutilanteen mukaisella tavalla. Tässä yhteydessä on olemassa mahdollisuus suurten ja pienten rakennushankkeitten välillä eriytettyyn hinnoitteluun paljousalennusten ja yhtenäisten kuljetushintojen avulla. CVK on ilmoittanut myöntävänsä rakennusaineiden kauppiaille hanke- ja rakennusyhtiökohtaisia alennuksia.

(64) Mikäli muissa jäsenvaltioissa havaitaan päällekkäisyyttä Hanielin ja Ytongin toiminnoissa, joita komissio edelleen tutkii siirrettyään osan asiasta Bundeskartellamtin käsiteltäväksi, merkityksellisten tuotemarkkinoiden täsmällinen määrittely voidaan jättää tekemättä, koska kilpailuongelmia ei ilmene riippumatta siitä, millä tavalla markkinat määritellään.

B. MERKITYKSELLISET MAANTIETEELLISET MARKKINAT

(65) Hanielin ja Ytongin toiminnoissa on päällekkäisyyttä paitsi Saksassa myös Alankomaissa, Belgiassa ja mahdollisesti Ranskassa. Siltä osin kuin yrityskeskittymäasiaa ei ole siirretty Bundeskartellamtin käsiteltäväksi, päällekkäisyyden seurauksena on kilpailuoikeuden kannalta merkittävä markkinaosuusien kasvu ainoastaan Alankomaissa.

(66) Haniel määrittelee Alankomaihin liittyvät merkitykselliset maantieteelliset markkinat valtakunnallisiksi. Vaikka eräät rakennusaineita myyvät yritykset toimivatkin alueellisesti, kuljetuskustannukset eivät Alankomaissa ole niin merkittäviä, että rakennusaineita ei voitaisi toimittaa ympäri maata. Seinärakennusmateriaalit kuljetetaan kuorma-autoilla, yleensä tuotantopaikasta suoraan rakennustyömaalle.

(67) Tutkimukset ovat vahvistaneet, että Alankomaiden markkinat ovat valtakunnalliset. Komission markkinatutkimuksessa kävi ilmi, että useimpien seinärakennusmateriaalien ilmoitettuihin hintoihin sisältyy rahti mihin tahansa osoitteeseen Alankomaissa, vaikka kuljetuskustannukset eivät olekaan merkitykselliset. Koska CVK on ainoa kalkkihiekkakiven tuottaja ja tarjoaja, se voi lisäksi toimittaa tuotteitaan mille tahansa Alankomaissa sijaitsevalle rakennustyömaalle lähimmästä kalkkihiekkakivitehtaastaan.

(68) On ilmeistä, että Alankomaiden rajaseuduille suuntautuu seinärakennusmateriaalien tuontia Belgiasta ja Saksasta. Tämä tuonti on kuitenkin vähäistä, joten se ei ole riittävä peruste Belgian ja Saksan osien sisällyttämiseksi merkityksellisiin maantieteellisiin markkinoihin. Markkinatutkimus on osoittanut, että markkinoillepääsulle on olemassa esteitä, joita aiheutuu varsinkin erilaisista rakennus- ja työsuojelumääräyksistä. Esimerkiksi käsin työstettävät kivet saavat Alankomaissa painaa enintään 18 kilogrammaa, mikä ei päde muissa jäsenvaltioissa. Toisaalta esimerkiksi Saksassa vertailukelpoiset seinät ovat rakennusstandardien vuoksi paksumpia ja tästä johtuvan suuremman materiaalitarpeen vuoksi myös kalliimpia kuin Alankomaissa. Kaikki merkittävät yritykset, jotka toimivat Alankomaiden seinärakennusmateriaalien markkinoilla, myös sijaitsevat Alankomaissa. Alankomaissa toimivat belgialaiset ja saksalaiset tuottajat toimivat myös alankomaalaisten tytäryhtiöiden kautta.

(69) Näin ollen komissio katsoo, että merkitykselliset maantieteelliset markkinat on Alankomaiden osalta tässä päätöksessä määriteltävä valtakunnallisiksi.

C. KILPAILUA KOSKEVA ARVIOINTI

(70) Komissio katsoo, että koska Haniel on osakkaana ainoassa kalkkikiven tuottajassa CVK:ssa, sillä on Alankomaissa määrävä asema kantavien seinien rakennusmateriaalien markkinoilla. Näin on asianlaita riippumatta siitä, katsotaanko valubetonin yleensä tai tunnelimenetelmässä käytettävän valubetonin kuuluvan näille markkinoille. Ytongin ostaminen vahvistaa tätä määrävää markkina-asemaa. Mikäli Haniel lisäksi ostaa Felsin, määrävä markkina-asema vahvistuu entisestään.

(71) Hanielin ja Ytongin toiminnoissa on päällekkäisyyttä Alankomaiden lisäksi Saksassa, jonka markkinoita komissio ei kuitenkaan tässä menettelyssä tutki. Lisäksi toiminnoissa on vähäistä päällekkäisyyttä Belgiassa ja mahdollisesti Ranskassa.

I. ALANKOMAAT

a) Hanielin määräysvalta CVK:ssa

(72) Yrityskeskittymän arvioimiseksi kilpailun kannalta olennaista on se, katsotaanko osuuskunta CVK:n markkinaosuusien kuuluvan Hanielille, jolla on välillinen 50 prosentin osakkuus CVK:ssa.

aa) CVK:n rakenne

(73) Alankomaissa on yhteensä 11 kalkkihiekkakivitehdasta, jotka kaikki ovat CVK:n jäseniä. Näistä tehtaista Haniel omistaa viiden tehtaan kaikki osakkeet, alankomaalainen rakennusaineyhtymä Cementbouw omistaa kolmen muun tehtaan kaikki osakkeet, ja loput kolme tehdasta ovat puoliksi Hanielin ja puoliksi Cementbouw'n omistamia. CVK:ssa ovat osakkaina siihen kuuluvat 11 kalkkihiekkakivitehdasta siten, että Hanielin kokonaan omistamalla tytäryhtiöillä ja Cementbouw'n kokonaan omistamalla tytäryhtiöillä yhdessä on yhtä suuret osakkuudet CVK:ssa, joten sekä Hanielilla että Cementbouw'lla on välillinen 50 prosentin osakkuus CVK:ssa.

(74) Vuonna 1999 tehdyllä yhteistyösopimuksella siirrettiin jäsenyritysten liikkeenjohtotehtävät CVK:lle, joka alun perin oli jäsenyritystensä yhteinen myyntiorganisaatio. Yhteistyösopimuksessa ja CVK:n säännöissä (statuten) määrätään muun muassa, että CVK:n jäsenyritysten on noudatettava CVK:n antamia ohjeita. Osakkaiden edustajien nimittämistä CVK:n elimiin on rajoitettu. Hallituksessa (Raad van Bestuur) kenelläkään jäsenellä ei saa

samanaikaisesti olla tehtäviä osakkaiden yrityksissä, ja hallintoneuvostossa (Raad van Commissarissen) ainoastaan jäsenten vähemmistöllä saa olla tällaisia tehtäviä. Lisäksi CVK:n jäsenyrityksillä on velvollisuus nimittää kuhunkin CVK:n jäsenyritykseen CVK yhdeksi liikkeenjohdosta vastaavaksi jäseneksi, joita saa olla enintään kaksi. Osakkaat nimittävät toisen liikkeenjohdosta vastaavan jäsenen.

- (75) Osuuskunnan hallitus tekee CVK:ta koskevat strategiset päätökset yksinkertaisella enemmistöllä. Hallituksen ja hallintoneuvoston jäsenten nimittämisestä ja erottamisesta päätetään jäsenkokouksessa yksinkertaisella enemmistöllä. Yhteistyösopimuksen ja osuuskunnan sääntöjen mukaan kenelläkään hallituksen jäsenellä ei saa olla tehtäviä CVK:n jäsenten emoyhtiöissä (Haniel ja Cementbouw), ja hallintoneuvostossa enemmistö ei saa olla henkilöillä, joilla on tehtäviä Hanielissa ja Cementbouw'ssa. CVK:n ja sen jäsenten johtamisesta vastaa hallitus; hallintoneuvostolla on sille Alankomaiden yhtiöoikeuden mukaisesti perinteisesti kuuluvat valvontaoikeudet mutta ei välitöntä oikeutta puuttua yrityksen strategiaan päätöksiin.

bb) Hanielin ja Cementbouw'n yhteisen määräysvallan perustelut

- (76) Haniel katsoo, että edellä kuvatun CVK:n yhtiöoikeudellisen rakenteen vuoksi osuuskunnassa määräysvaltaa käyttää Hanielin ja Cementbouw'n välillisistä 50 prosentin osakkuuksista huolimatta osuuskunta itse eivätkä sen jäsenyritykset ja/tai sen osakkaat.
- (77) Sulautuma-asetuksen 3 artiklan 3 kohdan mukaan yritystä koskevalla määräysvallalla tarkoitetaan mahdollisuutta käyttää ratkaisevaa vaikutusvaltaa yrityksessä. Olennaista on se, voiko määräysvallan saanut henkilö tai voivatko määräysvallan saaneet henkilöt yksin tai yhdessä määrätä yrityksen strategisista päätöksistä. Tässä suhteessa ratkaisevia ovat yleensä sen elimen kokoonpano ja päätöksentekomenettelyt, joka tekee päätökset johdon nimittämisestä ja erottamisesta ja jonka suostumus mahdollisesti tarvitaan muihin strategiaan päätöksiin.
- (78) CVK:n tapauksessa hallitus yksin tekee yrityksen strategiset päätökset. Sillä, joka päättää hallituksen kokoonpanosta, on näin ollen yritystä koskeva määräysvalta, koska voidaan olettaa, että hallituksen jäsenet ottavat strategiaa päätöksiä tehdessään huomioon sen henkilön tai niiden henkilöiden intressit, joka päättää tai jotka päättävät heidän nimittämisestään ja erottamisestaan. Koska CVK:n jäsenkokous nimittää hallituksen jäsenet yksinkertaisella enemmistöllä ja koska jäsenkokouksessa Hanielin koko-

naan omistamien jäsenyritysten edustajilla ja Cementbouw'n kokonaan omistamien jäsenyritysten edustajilla on käytettävissään yhtä paljon ääniä, niiden jäsenyritysten edustajat, joissa sekä Hanielilla että Cementbouw'lla on 50 prosentin osakkuus, ovat ratkaisevassa asemassa; näin ollen sekä Haniel että Cementbouw voivat välillisesti estää hallituksen jäsenten nimittämisen ja erottamisen. Hallituksen jäsenen nimittäminen tai erottaminen edellyttää siis aina niiden yksimielisyyttä.

- (79) Tämä tarkoittaa, että Hanielilla ja Cementbouw'lla on sulautuma-asetuksen 3 artiklan 3 kohdassa tarkoitettu yhteinen määräysvalta CVK:ssa.

cc) Väitetiedoksiannon lähettämisen jälkeen pidetty kuuleminen

Osapuolten näkemykset

- (80) Haniel ilmoitti vastauksessaan väitetiedoksiantoon sekä suullisessa kuulemisessa pitävänsä kiinni näkemyksensä, jonka mukaan yhteistyösopimuksen määräyksillä ja CVK:n säännöillä varmistetaan se, että Hanielilla ei ole määräysvaltaa CVK:ssa. Perusteluissaan Haniel viittaa erityisesti Alankomaiden kilpailuviranomaisen (NMA) 20 päivänä lokakuuta 1998 tekemään päätökseen, jossa hyväksyttiin yrityskauppa, jonka myötä CVK:n oli määrä hankkia määräysvalta jäsenyrityksissään. Tuolloin CVK:n jäsenyritykset olivat kolmen osakkaan eli Hanielin, Cementbouw'n ja saksalaisen RAG AG:n (jäljempänä 'RAG') omistuksessa.
- (81) NMA päätteli päätöksessään, että yhteistyösopimuksella ja CVK:n sääntöihin tehdyillä vastaavilla muutoksilla katkaistiin jäsenyritysten ja niiden omistajien alkuperäiset taloudelliset ja organisatoriset kytkökset sen varmistamiseksi, että CVK saisi määräysvallan jäsenyrityksissään. Tällä tavoin jäsenyritysten (Haniel, Cementbouw ja RAG) osakkaita estettiin saamasta määräysvaltaa näissä yrityksissä. Tässä suhteessa NMA:n kannalta ratkaiseva seikka oli se, että määräysten mukaan hallituksessa yhdelläkään jäsenellä ei saa olla ja hallintoneuvostossa ainoastaan jäsenten vähemmistöllä saa olla samanaikaisesti tehtäviä osakkaiden yrityksissä.
- (82) Lisäksi Haniel perustelee näkemystään viittaamalla NMA:n kanssa vuoden 1999 alkupuoliskolla käytyyn kirjenvaihtoon, jossa NMA:lle ilmoitettiin RAG:n aikomuksesta vetäytyä CVK:sta ja myydä omistamansa CVK:n jäsenyhtiöiden osakkeet Hanielille ja Cementbouw'lle ja

pyydettiin tietoa siitä, onko tämä toimenpide Alankomaiden kansallisessa lainsäädännössä tarkoitettu yrityskeskittymä. NMa vahvisti, että CVK:n jäsenyritysten osakkaiden lukumäärän supistuminen kolmesta kahteen ei ole Alankomaiden kansallisessa lainsäädännössä tarkoitettu yrityskeskittymä, jos se tapahtui NMa:n hyväksymän yrityskaupan täytäntöönpanon jälkeen. NMa:n kannalta ratkaisevaa oli se, että sen käsityksen mukaan yrityskaupan täytäntöönpanon jälkeen osakkailla ei enää olisi määräysvaltaa CVK:n jäsenyrityksissä, joten osakkaiden lukumäärällä ei voi enää olla vaikutusta määräysvaltaa koskevaan kysymykseen.

- (83) Osapuolet kritisoivat myös sitä, että komissio ei väitetedoksiannossa käsitellyt NMa:n päätöstä ja siihen sisältyneitä perusteluja. Lisäksi ne katsovat, että komissio "kumoaa" päätöksellään kansallisen kilpailuviranomaisen päätöksen.
- (84) Haniel, Cementbouw ja CVK esittivät nämä näkemykset yhdessä.

Arviointi

- (85) Tutkiessaan CVK:ta koskevaa määräysvaltaa komissio on soveltanut sulautuma-asetuksessa säädettyjä arviointiperusteita tähänastisen päätöskäytäntönsä mukaisella tavalla. Komission tutkimus perustuu CVK:n ja sen jäsenten välisiin merkityksellisiin sopimuksiin, osakkaiden välisiin sopimuksiin sekä muihin merkityksellisiin asiakirjoihin kuten CVK:n sääntöihin ja edellä mainittuun osapuolten ja NMa:n väliseen kirjeenvaihtoon.
- (86) Tällä perusteella komissio päättelee, että osakkailla eli Hanielilla ja Cementbouw'lla on yhteinen määräysvalta CVK:ssa, koska niillä kummallakin on välillisen 50 prosentin CVK-osakkuutensa vuoksi veto-oikeus jäsenkokouksessa, jossa päätökset tehdään yksinkertaisella enemmistöllä. Koska jäsenkokous päättää strategisesti merkittävästä CVK:n päätöksentekoaikojen jäsenten nimittämisestä, nämä veto-oikeudet antavat haltijoilleen yhteisen määräysvallan CVK:ssa, koska päätökset edellyttävät niiden yksimielisyyttä.
- (87) Komission kannalta ratkaiseva seikka CVK:ta koskevan määräysvallan toteutukseksi on oikeus päättää elinten jäsenten nimittämisestä, mikä näin ollen eroaa näkökohdasta, joka oli NMa:n kannalta ratkaiseva eli elinten kokoonpanosta. Tämän vuoksi nämä viranomaiset ovat tehneet erilaiset päätelmät määräysvaltaa koskevasta kysymyksestä. Samasta syystä ne arvioivat RAG:n vetäytymisen CVK:sta eri tavoin. NMa katsoo, että RAG:n vetäytyminen NMa:n tarkastaman ja hyväksymän CVK:n rakenneuudistuksen täytäntöönpanon jälkeen on merki-

tyksetön sen jälkeen, kun jäsenyrityksiltä on viety määräysvalta. Komissio sen sijaan pitää vetäytymistä tapahtumana, jonka perusteella Haniel ja Cementbouw hankkivat määräysvallan. Kun osakkaita oli kolme, jäsenkokouksessa oli mahdollista päätyä erilaisiin enemmistö-päätöksiin. Kun yksi kolmesta osakkaasta vetäytyi ja kun kaksi jäljelle jäänyttä osakasta osti 50 prosenttia kyseisestä yrityksestä, seurauksena on määräysvaltaa koskevan kysymyksen kannalta ratkaisevien jäsenkokouksen veto-oikeuksien syntyminen. Sulautuma-asetuksen arviointiperusteiden mukaan kyseessä on yrityskauppa, jonka kautta nämä kaksi osakasta hankkivat määräysvallan. Komissio ei aseta kyseenalaiseksi sitä osapuolten esittämää ja NMa:n päätöksessä todettua tosiseikkaa, että yhteistyösopimuksella ja CVK:n sääntöjen muutoksilla CVK:lle annettiin määräysvalta jäsenyrityksissään. Tämä tosiseikka ei kuitenkaan vaikuta komission päätelmiin. CVK:n hankkima määräysvalta jäsenyrityksissään johtaa pikemminkin siihen, että Hanielilla ja Cementbouw'lla on kokonaan omistamiaan jäsenyrityksiä koskevan yksinomaisen määräysvallan ja yhdessä omistamiaan jäsenyrityksiä koskevan yhteisen määräysvallan asemesta nyt CVK:ta koskevan yhteisen määräysvallan ansiosta välillinen yhteinen määräysvalta kaikissa jäsenyrityksissä.

- (88) Komissio esitti väitetedoksiannossa myös päätelmiensä perustelut. Euroopan yhteisöjen tuomioistuimen vakiintuneen ja laaja-alaisen käytännön mukaan komissiolla ei ole velvollisuutta käsitellä perusteluissaan eriäviä näkemyksiä tai vastaväitteitä, joita toimenpiteitä vastaan mahdollisesti esitetään⁽¹³⁾.
- (89) Tällä päätöksellä ei myöskään kumota mitään kansallisen kilpailuviranomaisen tekemää päätöstä. Komissio ei tässä yhteydessä tarkastele kysymyksiä, jotka liittyvät yhteisön oikeuden ensisijaisuuteen ja kansallisten tutkintavaltuuksien poissulkemiseen yhteisön toimivaltaan kuuluvissa asioissa, vaan päättelee tämän asian osalta, että ehdotettu yrityskeskittymä, jonka Alankomaiden kilpailuviranomainen hyväksyi, ei ole yrityskeskittymä, jonka Haniel ja Cementbouw toteuttivat.
- (90) Vuonna 1998 NMa:lle tehtiin ilmoitus ehdotetusta yrityskeskittymästä, jossa CVK:n 11 jäsenyritystä, jotka olivat kolmen osakkaan hallussa, alistettiin CVK:n määräysvaltaan ilman, että osakkaiden olisi ollut mahdollista itse käyttää määräysvaltaa CVK:ssa, sillä CVK:n jäsenkokouksessa oli mahdollista päätyä erilaisiin enemmistö-päätöksiin. Osapuolet alistivat kuitenkin 9 päivänä elokuuta

⁽¹³⁾ Esimerkiksi asiassa C-156/98, Saksa v. komissio, tuomio 19.9.2000, Kok. 2000, s. I-6857, 89 kohta ja sitä seuraavat kohdat.

1999 tehdyllä yhtenäisellä sopimussarjalla CVK:n määräysvaltaan samanaikaisesti 11 CVK:n jäsenyritystä ja — myymällä RAG:n omistamat CVK:n jäsenyritysten osakkuudet Hanielille ja Cementbouw'lle — muuttivat CVK:n kolmen välillisen osakkaan yrityksestä yritykseksi, jonka kahdella osakkaalla on välilliset 50 prosentin osakkuudet ja jotka siten hankkivat määräysvallan CVK:ssa. Sopimussarjaan kuuluu myös Hanielin ja Cementbouw'n väliseksi "yhteistyösopimukseksi" kutsuttu sopimus, joka koskee niiden yhteistyötä CVK:ssa ja johon sisältyy muun muassa yritysten sulkemista koskevia järjestelyjä. Tätä sopimusta ei esitetty NMa:lle sen tehdessä päätöksen vuonna 1998.

- (91) Vaikka näitä tapahtumia pidettäisiin kahtena erillisenä, tietyn ajanjakson erottamana liiketoimena, ne ovat siinä määrin toisistaan riippuvaisia, että niitä on pidettävä yhtenä yrityskeskittymänä. Oikeudelliset toimenpiteet, joiden seurauksena Haniel ja Cementbouw saivat määräysvallan CVK:ssa, ja oikeudelliset toimenpiteet, joiden seurauksena CVK sai määräysvallan 11:ssä kalkkiahiekkakivialan yrityksessä, toteutettiin samana päivänä, 9 päivänä elokuuta 1999, ja notaari laati niistä yhden yhteisen pöytäkirjan. Sopimuspuolet halusivat kytkeä molemmat määräysvallan hankinnat toisiinsa siten, että toista hankintaa ei voinut toteuttaa ilman toista. Alankomaiden kilpailuviranomaiselle esitettyjen sopimusten tekoa lykätettiin siihen asti, kunnes RAG:n osakkuuksien siirtoa koskevat neuvottelut oli saatu päätökseen. Komission esittäessä tätä koskevia kysymyksiä suullisessa kuulemisessa Haniel nimenomaisesti vahvisti, että NMa:lle hyväksyttäväksi esitettyjä sopimuksia ei pantu heti täytäntöön, jotta RAG:n toivomus vetäytyä CVK:sta voitaisiin ottaa huomioon. Näiden sopimusten täytäntöönpanoa lykätettiin siihen asti, kunnes RAG:n kanssa käydyt neuvottelut sen osakkuuksien myymisestä oli saatu päätökseen, koska RAG ei enää halunnut olla mukana CVK:n suunnitellussa uudessa yritysraenteessa. Näitä kahta määräysvallan hankintaa on siten pidettävä yhtenä kokonaisuutena ja yrityskeskittymänä, joka eroaa NMa:n hyväksymästä yrityskeskittymästä.

- (92) Vaikka katsottaisiinkin, että CVK:n toteuttama jäsenyritystensä määräysvallan hankinta ja Hanielin ja Cementbouw'n toteuttama CVK:n määräysvallan hankinta ovat kaksi erillistä yrityskeskittymää, tämä ei muuttaisi arviointia, jonka mukaan edellä kuvattujen liiketoimien jälkeen Haniel ja Cementbouw saivat yhteisen määräysvallan CVK:ssa.

dd) **Päätelmä**

- (93) Tästä syystä komissio katsoo, että CVK:n markkinaosuudet on tätä päätöstä tehtäessä katsottava Hanielille kuuluviksi.

b) **Kantavien seinien rakennusmateriaalit**

- (94) Koska Hanielilla on välillinen osakkuus ainoassa kalkkiahiekkakiven tuottajassa CVK:ssa, sillä on Alankomaissa jo nyt määräävä asema kantavien seinien rakennusmateriaalien markkinoilla. Ytongin ostaminen vahvistaa tätä määräävää markkina-asemaa. Tämä päätelmä perustuu jäljempänä esitettäviin seikkoihin.

aa) **Markkinoiden rakenne**

- (95) Vuonna 2000 Alankomaiden seinärakennusmateriaalien markkinoiden kokonaisvolyymi oli 3,8 miljoonaa kuutiometriä ja kokonaisarvo noin 640 miljoonaa euroa. Kantavien seinien rakennusmateriaalien markkinoiden volyymi oli 2,1 miljoonaa kuutiometriä ja arvo 356 miljoonaa euroa. Mikäli valubetonin ei katsota kuuluvan kantavia seiniä koskeville markkinoille, näiden markkinoiden volyymi pienenee 1,8 miljoonaan kuutiometriin ja arvo 276 miljoonaan euroon. Mikäli näiden markkinoiden ulkopuolelle jätettäisiin ainoastaan tunnelimenetelmässä käytettävä valubetoni, niiden volyymi olisi 1,9 miljoonaa kuutiometriä ja arvo 322 miljoonaa euroa ⁽¹⁴⁾.

⁽¹⁴⁾ Luvut perustuvat oletukseen, jonka mukaan 40 prosenttia Alankomaissa käytetystä valubetonista käytetään tunnelimenetelmässä; vrt. alaviite 10.

- (96) Jäljempänä esitetään osapuolten ja niiden tärkeimpien kilpailijoiden markkinaosuudet (volyymin perusteella) ottaen huomioon kaikki kantavien seinien rakennusmateriaalit sekä vaihtoehtoisesti jättämällä valubetoni ja tunnelimenetelmässä käytettävä valubetoni markkinoiden ulkopuolelle ⁽¹⁵⁾:

(prosenttia)

Yritys	Rakennusaineet	Markkinaosuus		
		Kantavien seinien rakennusmateriaalit, myös valubetoni	Kantavien seinien rakennusmateriaalit ilman tunnelimenetelmässä käytettävää valubetonia	Kantavien seinien rakennusmateriaalit ilman valubetonia
CVK (Haniel/Cementbouw)	Kalkkiehkekivi	[50—60]*	[50—60]*	[60—70]*
Ytong	Höyrykarkaistu kevytbetoni	[0—2]*	[0—2]*	[0—2]*
CVK + Ytong		[50—60]*	[60—70]*	[60—70]*
Cementbouw	Betonista valmistetut seinäelementit valubetoni	[2—5]*	[2—5]*	[2—5]*
Mebin	Valubetoni	[2—5]*	[2—5]*	0,0
NCD	Valubetoni	[0—2]*	[0—2]*	0,0
Wienerberger	Tiilet	[0—2]*	[0—2]*	[0—2]*
Hanson (Pioneer)	Tiilet, valubetoni	[0—2]*	[0—2]*	[0—2]*
Oudenallen	Betonista valmistetut seinäelementit	[0—2]*	[0—2]*	[0—2]*
CRH	Tiilet	[0—2]*	[0—2]*	[0—2]*
Fels	Höyrykarkaistu kevytbetoni	[0—2]*	[0—2]*	[0—2]*

bb) Hanielin (CVK:n) nykyinen määrävä markkina-asema

1. Määrävää markkina-asemaa koskevan oletuksen perustelut

- (97) Komissio katsoo, että Hanielilla on CVK-osakkuutensa vuoksi määrävä asema kantavien seinien rakennusmateriaalien markkinoilla Alankomaissa. Näin on asianlaita riippumatta siitä, katsotaanko valubetonin kuuluvan näille markkinoille vai ei.
- (98) Euroopan yhteisöjen tuomioistuin on määritellyt määrävän markkina-aseman yrityksen taloudelliseksi valta-asemaksi, jonka ansiosta sillä on mahdollisuus estää

tehokkaan kilpailun säilyminen merkityksellisillä markkinoilla ja joka antaa sille mahdollisuuden toimia riippumattomasti suhteessa kilpailijoihinsa, asiakkaisiinsa sekä myös tuotteensa kuluttajiin. Tällainen markkina-asema ei sulje pois tietynasteista kilpailua, mutta se antaa tällaisessa asemassa olevalle yritykselle ainakin mahdollisuuden vaikuttaa huomattavasti kilpailuedellytyksiin, vaikkei se pystyisikään täysin määräämään niistä, ja joka tapauksessa mahdollisuuden toimia pitkälti tarvitsematta ottaa kilpailua huomioon, ilman että tällaisesta asenteesta aiheutuisi sille haittaa.

- (99) Määrävän markkina-aseman olemassaolo voi johtua useista tekijöistä, jotka yksinään eivät välttämättä ole ratkaisevia mutta joista erittäin merkityksellinen tekijä on hyvin suuret markkinaosuudet. Merkittävä osoitus määrävän markkina-aseman olemassaolosta on keskittyneen osallistuvien yritysten markkinaosuuksien ja niiden kilpailijoiden, varsinkin tärkeimmän kilpailijan, markkinaosuuksien välinen suhde ⁽¹⁶⁾.

⁽¹⁵⁾ Laskelma perustuu osapuolten arvioihin eri rakennusaineiden osuuksista seinärakennusmateriaalien kulutuksessa ja niiden jakautumisesta kantavien ja ei-kantavien seinien kesken. Mikäli kyseessä ovat sekä kantavissa että ei-kantavissa seinissä käytettävät rakennusmateriaalit (esimerkiksi kalkkiehkekivi, höyrykarkaistu kevytbetoni), huomioon on otettu vain kantaviin seiniin käytettäväksi arvioitu osuus näistä rakennusaineista. Markkinatutkimuksensa perusteella komissio pitää näitä arvioita pääosin oikeina, jossaan käytettävissä ei ole täsmällisiä tilastotietoja.

⁽¹⁶⁾ Asia 85/76, Hoffmann-La Roche v. komissio, tuomio 13.2.1979, Kok. 1979, s. 461, 39 kohta; ks. myös ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen asiassa T-102/96, Gencor v. komissio, 25.3.1999 antama tuomio, Kok. 1999, s. II-753, 201 ja 202 kohta.

- (100) Hanielin (CVK:n) osuus kantavien seinien rakennusmateriaalien markkinoista on yli [50—60]* prosenttia. Hanielin tärkein kilpailija on Cementbouw⁽¹⁷⁾, jonka markkinaosuus on vajaat [2—5]* prosenttia. Tähän lukuun ei sisälly Cementbouw'n CVK-osakkuus, jonka tässä arvioinnissa on katsottu kuuluvan kokonaisuudessaan Hanielille. Cementbouw'n noin [2—5]* prosentin markkinaosuus perustuu yksinomaan sen toimintaan betonista valmistettujen seinäelementtien ja valubetonin alalla. Seuraavaksi tärkein kilpailija on valubetonia tuottava Mebin, jonka markkinaosuus on noin [2—5]* prosenttia. Muiden kilpailijoiden markkinaosuudet ovat enintään kahden prosentin suuruisia.
- (101) Hanielin (CVK:n) markkinaosuus on siis yli kymmenkertainen verrattuna tärkeimpään kilpailijaan. Hanielin ja Cementbouw'n läheisten rakenteellisten kytkösten ja yhteisten CVK:ta koskevien intressien vuoksi ei kuitenkaan ole lainkaan selvää, missä määrin Cementbouw ja Haniel kilpailevat keskenään. Tärkein kilpailija, joka ei ole etuyhteydessä Hanieliin, on noin [2—5]* prosentin markkinaosuudellaan huomattavasti pienempi; Haniel on [10—15]* kertaa suurempi kuin kyseinen kilpailija.
- (102) Siinä tapauksessa, että valubetonia ei sisällytetä kantavien seinien rakennusmateriaalien markkinoiden määrittelyyn, Hanielin (CVK:n) markkinaosuus on [60—70]* prosenttia, sillä Haniel (CVK) ei tarjoa valubetonia. Lisäksi tämän oletuksen mukaisesti katsottaisiin, että tärkein riippumaton kilpailija Mebin ei toimi merkittävillä tuotemarkkinoilla. Tällöin jäljelle jäisi ainoastaan pieni joukko huomattavasti pienempiä kilpailijoita, joiden markkinaosuudet olisivat alle kaksi prosenttia, osalla jopa huomattavasti tätä pienempiä. Mikäli ainoastaan tunnelimenetelmässä käytettävä valubetoni jätetään markkinoiden määrittelyn ulkopuolelle, Hanielin (CVK:n) markkinaosuus on [50—60]* prosenttia.
- (103) Yksikään Alankomaissa toimivista Hanielin kilpailijoista ei toimi kalkkihiekkakivialalla. CVK on Alankomaissa ainoa tämän rakennusaineen tuottaja ja tarjoaja. Kalkkihiekkakivi on Alankomaissa kuitenkin edellä mainituista syistä perinteinen ja selvästi suosituin seinärakennusmateriaali. Lisäksi se on ainoa seinärakennusmateriaali, jota käytetään huomattavassa määrin sekä kantaviin että ei-kantaviin seiniin.
- (104) Markkinoillepääsulle on olemassa huomattavia esteitä. CVK:n määräysvaltaan kuuluvat kaikki Alankomaissa toimivat kalkkihiekkakivitehtaat ja selvästi tärkeimpien merkittävillä tuotemarkkinoilla kuuluvaksi katsottavien seinärakennusmateriaalien tuotanto. Komission markkinatutkimus on osoittanut, että muiden seinärakennusmateriaalien tuottajien on käytettävä runsaasti aikaa ja tehtävä runsaasti investointeja voidakseen ryhtyä harjoittamaan kalkkihiekkakivituotteiden valmistusta;
- sama pätee myös muihin seinärakennusmateriaaleihin kuten höyrykarkaistuun kevytbetoniin. Eri seinärakennusmateriaalien tuotantoprosessit ja siten myös tuotantopaikat eroavat toisistaan. Näistä syistä kilpailijoiden tuotannon uudelleensuuntaamista ei pidetä vakavasti otettavana mahdollisuutena.
- (105) Hanielin (CVK:n) asiakkaila ei ole neuvotteluvoimaa. Yksikään asiakkaista ei ole CVK:n liikevaihtoon verrattuna merkittävä ostaja. Kalkkihiekkakivelle, joka on selvästi tärkein merkittävillä tuotemarkkinoilla kuuluvaksi katsottava seinärakennusmateriaali, ei ole vaihtoehtoisia tarjoajia.
- (106) Näin ollen Hanielin markkina-asema voidaan esittää tiivistäen seuraavasti: Hanielin (CVK:n) reilusti yli [50—60]* prosentin markkinaosuus on selvästi suurin, ja se on CVK:n kautta etuyhteydessä tärkeimpään kilpailijaan, joka on yli kymmenen kertaa sitä pienempi. Loput markkinoista ovat pirstaleiset ja jakautuvat kilpailijoiden kesken siten, että osuudet ovat muutamien prosentin suuruisia. Lisäksi Hanielin määräysvaltaan kuuluu CVK:n myötä ainoa alankomaalainen tärkeimmän seinärakennusmateriaalin tarjoaja Alankomaissa. Vastapuolen neuvotteluvoima ei tasapainota Hanielin (CVK:n) käytettävissä olevaa markkinavoimaa. Kun otetaan huomioon kaikki nämä tekijät, voidaan todeta, että Hanielilla (CVK:lla) on määrävävä asema kantavien seinien rakennusmateriaalien markkinoilla Alankomaissa.

2. Väitetiedoksiannon lähettämisen jälkeen pidetty kuuleminen

Osapuolten näkemykset

- (107) Haniel, Cementbouw ja CVK katsoivat vastauksessaan väitetiedoksiantoon sekä suullisessa kuulemisessa, että CVK:lla ja siten Hanielilla ei Alankomaissa ole määrävävää markkina-asemaa. Ne perustelivat näkemyksensä lähinnä seuraavilla neljällä seikalla:
- Valubetoni on materiaali, joka tarjoaa kalkkihiekkakivelle huomattavan vastuksen kilpailussa. Valubetonin tuottajat ovat poikkeuksetta suuria yrityksiä.
  - CVK:n välittömällä asiakkaila eli rakennusainekauppiilla on merkittävää neuvotteluvoimaa. Viiden suurimman rakennusainekauppiiaan osuus CVK:n myynnistä on [60—80]* prosenttia, ja pelkästään suurimman ostajan osuus on noin 21 prosenttia.
  - Markkinoillepääsyn esteet ovat vähäisiä. Hanielin mukaan kalkkihiekkakivitehdas edellyttää noin [...] miljoonan euron investointeja ja valubetonia valmistava tehdas maksaa ainoastaan [...] miljoonaa euroa.
  - CVK:n on hinnoittelussaan otettava huomioon myös kilpailuedellytykset läheisillä ei-kantavien seinien

⁽¹⁷⁾ Cementbouw oli vuoden 2001 puoliväliin asti alankomaalaisen rakennuskonserni NBM Amstelland NV:n tytäryhtiö. Cementbouw-yhtymä myytiin alkuvuodesta CVC Capital Inc -nimiselle sijoittajalle.

rakennusmateriaalien markkinoilla, joilla sen markkina-asema on heikempi, koska CVK:lta puuttuu myyntinsä huomattavalta osalta tietämys tuotteidensa lopullisesta käytöstä.

- (108) CVK perustelee väitteensä toteamalla, että CVK on viime vuosina menettänyt markkinaosuuksiaan kilpailijoilleen.
- (109) Cementbouw katsoo, että sitä on pidettävä riippumattomana kilpailijana, vaikka sillä onkin 50 prosentin osakkuus CVK:ssa.

Arviointi

- (110) Osapuolet eivät esittämissään näkemyksissä kyenneet kumoamaan perusteluja, jotka komissio oli esittänyt CVK:n määräävälle markkina-asemalle. Tältä osin ratkaisuvia ovat seuraavat näkökohdat:

— Valubetonia ei voida pitää materiaalina, joka tarjoaisi CVK:lle huomattavan vastuksen kilpailussa. Valubetonin osuus seinärakennusmateriaalien markkinoista on ainoastaan 12 prosenttia, josta Cementbouw'n osuus on noin [0—2]* prosenttia. Kuten edellä jo todettiin, seinärakennusmateriaalien markkinat ovat pirstaleiset. Mikäli valubetonin on keskittymään osallistuvien osapuolten näkemyksen mukaisesti katsottava kuuluvan merkityksellisille markkinoille, tärkeimmän kilpailijan eli valubetonia tuottavan Mebinin markkinaosuus on ainoastaan [2—5]* prosenttia ja muiden kilpailijoiden osuudet alle kaksi prosenttia. Näiden vastakohtana on ainoan kalkkihiekkakiven tarjoajan eli CVK:n [50—60]* prosentin suuruisen markkinaosuus. Kilpailupaineet tällaisilla markkinoilla eivät riipu ainoastaan tuotteen markkina-asemasta vaan myös kilpailijoiden markkina-asemasta. Kilpailijoiden markkina-aseman kannalta on kuitenkin merkityksellistä se, mitä tuotteita ne tarjoavat. Tämä pätee erityisesti tarkasteltavana olevaan asiaan, koska kyseessä ovat eriytyneet tuotemarkkinat, joilla samoihin käyttötarkoituksiin valmistetut erilaiset tuotteet kilpailevat keskenään. Tällöin mahdollisuus tarjota jotakin tiettyjen kuluttajien arvostamaa tai tiettyihin käyttötarkoituksiin haluttua tuotetta voi olla yrityksen markkina-aseman kannalta merkityksellinen.

— Suurilla rakennusainekauppiaille ei ole neuvotteluvoimaa. Ensinnäkään edes [20—30]* prosentin osuus kokonaisympäristöstä ei tuo suurimmalle ostajalle neuvotteluvoimaa, koska käytettävissä on riittävästi muita, vaihtoehtoisia rakennusainekauppiaita. Lisäksi osa näistä rakennusainekauppiaista on han-

kintayhteisöjä (hollanniksi "inkoopcombinaties"). Ratkaisevaa on kuitenkin se, että rakennusainekauppiat ovat CVK:n tuotteilla käytävän kaupan varassa. Kalkkihiekkakivi on Alankomaissa tärkein seinärakennusmateriaali. Toiseksi tärkein seinärakennusmateriaali on — myös osapuolten mukaan — betoni. Rakennusainekauppioiden kannalta se ei kuitenkaan ole vaihtoehto, koska rakennusainekauppiat eivät myy valubetonia eivätkä merkittävässä määrin myöskään betonielementtejä. Rakennusainekauppioiden kannalta mikään muu rakennusaine ei tämän vuoksi voi korvata kalkkihiekkakiven myyntiä. Lisäksi CVK:lla on rakennusyhtiöihin nähden enemmän vaikutusvaltaa hinnanmuodostukseen kuin osapuolet myöntävät. Tässä yhteydessä merkittäviä ovat jäljempänä esitettävät näkökohdat. Rakennusainekauppiat kantavat myyntiin liittyvän taloudellisen vastuun. Päätöksiä rakennusaineiden valinnasta eivät tee rakennusainekauppiat vaan rakennusyhtiöt. Kuten edellä jo yksityiskohtaisesti kuvattiin, CVK tuntee yleensä ottaen hyvin tuotteidensa käyttäjät ja käyttötarkoitukset. Niinpä se toimittaakin tuotteet kulloisellekin rakennustyömaalle suoraan lähimmästä kalkkihiekkakivitehtaastaan. CVK:n mukaan rakennusainekauppiaille annetaan alennuksia, jotka saattavat liittyä tietyille rakennusyhtiöille tai tiettyihin rakennushankkeisiin tehtäviin toimituksiin. Lisäksi rakennusyhtiöt muodostavat hajanaisen kokonaisuuden eivätkä pysty itse käyttämään neuvotteluvoimaa.

— Hanielin esittämät markkinoillepääsyn esteitä koskevat perustelut eivät vakuuta. Hanielin esittämien investointikustannusten vastapainona ovat kilpailijoiden lausunnot, jotka komissio on hankkinut osana markkinatutkimustaan ja joista käy poikkeuksetta ilmi, että kilpailijat voisivat ainoastaan erittäin suurin ponnistuksin laajentaa nykyisiä tuotantokapasiteettejaan, saati sitten ryhtyä harjoittamaan jonkin toisen seinärakennusmateriaalin valmistusta. Myös Cementbouw on markkinatutkimuksessa arvioinut investointikustannukset huomattavasti suuremmiksi kuin Haniel. Markkinoille on tullut vain joitakin uusia yrityksiä, jotka kaikki toimivat betonialalla. Kalkkihiekkakivialalla markkinoille ei ole tullut uusia yrityksiä.

— Komission käytettävissä olevien tietojen mukaan CVK pystyy hinnoittelussaan ottamaan huomioon, käytetäänkö sen tuotteita kantaviin vai ei-kantaviin seiniin. Kuten edellä jo todettiin, kalkkihiekkakiveä käytetään ensisijaisesti kantaviin seiniin. CVK ei ole tietoinen tuotteidensa konkreettisesta käytöstä ainoastaan niiden rakennustyömaiden kautta, joille se toimittaa tuotteitaan, vaan sillä on myös kalkkihiekkakivielementtitoimitusten yhteydessä mahdollisuus tutustua arkkitehtien suunnitelmiin. Haniel on myös ilmoittanut, että useimpien kalkkihiekkakivituotteiden paksuuden perusteella voidaan päätellä, käytetäänkö niitä kantaviin vai ei-kantaviin seiniin.

- (111) Komission tiedossa ei ole seikkoja, jotka osoittaisivat CVK:n menettäneen markkinaosuuksiaan kilpailijoilleen. Haniel sitä vastoin on komission kanssa käymässään kirjeenvaihdossa todennut useaan otteeseen, että markkinaosuolten markkina-asetat eivät viime vuosina ole juurikaan muuttuneet. Mikään ei myöskään viittaa siihen, että ne muuttuisivat lähiaikoina.
- (112) Muilta osin komissio ei voi yhtyä Cementbouw'n esittämiin näkemyksiin, joiden mukaan kyseistä yritystä on pidettävä CVK:sta riippumattomana kilpailijana. Ensinnäkin komissio on jo todennut seikkaperäisesti, että Cementbouw'lla on CVK:n kanssa yhteinen määräsvalta Hanielissa, joten Cementbouw'ta ei yksin tästä syystä voida pitää riippumattomana kilpailijana. Vaikka Cementbouw ei — kuten keskittymään osallistuvat osapuolet väittävät — käyttäisikään määräsvaltaa CVK:ssa, sen 50 prosentin osakkuus yrityksessä, jonka markkinaosuus on [50—60]* prosenttia, on niin merkittävä tulolähde, että on epätodennäköistä, että Cementbouw ei ottaisi tätä huomioon harjoittaessaan muita toimintojaan.
- cc) Hanielin (CVK:n) määrävän markkina-asetan vahvistuminen yrityskeskittymän seurauksena**
- (113) Komissio katsoo, että yrityskeskittymä vahvistaa Hanielin (CVK:n) määrävää asemaa kantavien seinien rakennusmateriaalien markkinoilla Alankomaissa. Tältä osin ratkaisevia ovat seuraavat näkökohdat:
1. *Ytongin ostaminen*
- (114) Jos oletetaan, että Haniel ostaa ainoastaan Ytongin, Hanielin markkinaosuus kasvaa yrityskeskittymän seurauksena vain noin [0—2]* prosentista [50—60]* prosenttiin. Mikäli valubetonin ei katsota kuuluvan kantavien seinien rakennusmateriaalien markkinoille, Hanielin markkinaosuus kasvaisi [0—2]* prosentin verran [60—70]* prosenttiin; mikäli merkityksellisten markkinoiden ulkopuolelle jätetään ainoastaan tunnelimenetelmässä käytettävä valubetoni, markkinaosuus kasvaisi [0—2]* prosenttia, ja yhteinen markkinaosuus olisi [60—70]* prosenttia. Lisäksi on otettava huomioon, että kalkkiihiekkakiveä tuottavalla CVK:lla on yksinomainen määräsvalta Alankomaiden tärkeimmän seinänrakennusmateriaalin suhteen. Edellä kuvattujen suurten markkinoillepääsyn esteiden vuoksi ei voida olettaa, että tälle toimialalle ilmestyisi muita tarjoajia. Hanielin kaikki kilpailijat tarjoavat muita tuotteita kantavien seinien rakennusmateriaaleiksi. Cementbouw'lla, joka on merkityksellisillä markkinoilla ainoa tarjoaja ja jonka markkinaosuus on vajaat [2—5]* prosenttia, on määräsvaltaa käyttävänä osakkaana CVK:ssa, eikä sitä tämän vuoksi voida pitää riippumattomana kilpailijana. Muut kilpailijat muodostavat hajanaisen kokonaisuuden eikä yhdelläkään niistä ole yli [2—5]* prosentin markkinaosuutta. Yhdessä kilpailijan merkitys markkinoilla ei siis ole huomattavasti Ytongin merkitystä suurempi. Tämä merkitsee sitä, että Alankomaiden markkinat ovat jo niin vakiintuneet, että hyvin rajoitettu kilpailu on enää mahdollista. Näin ollen Hanielin markkina-asetan pienikin vahvistuminen yhdessä muiden tekijöiden kanssa voi johtaa kilpailijoiden jäljellä olevien mahdollisuuksien heikentymiseen.
- (115) Hanielin (CVK:n) nykyisen määrävän markkina-asetan vahvistumista Ytongin ostamisen seurauksena ei pidä arvioida pelkästään markkinaosuuden kasvun suuruuden perusteella. Koko seinänrakennusmateriaalialalla Ytong on suurin Hanielista riippumaton kilpailija, jolla ei ole rakenteellisia kytköksiä Hanieliin. Lisäksi Ytong on Alankomaiden johtava höyrykarkaistun kevytbetonin tarjoaja; kyseistä materiaalia käytetään sekä kantaviin että ei-kantaviin seiniin. Vuonna 2000 Ytong myi noin [...] kuumiometriä höyrykarkaistua kevytbetonia eli yli viisi kertaa enemmän kuin sen ainoa kilpailija Fels. Yrityskeskittymän seurauksena Haniel saisi haltuunsa Ytongin eli tärkeimmän höyrykarkaistun kevytbetonin tuottajan. Eriytyneillä tuotemarkkinoilla Haniel ei olisi pelkästään selvästi tärkeimmän seinänrakennusmateriaalin eli kalkkiihiekkakiven ainoa tarjoaja Alankomaissa vaan [> 80]* prosentin osuudella myynnistä myös tärkein höyrykarkaistun kevytbetonin tarjoaja. Periaatteessa höyrykarkaistun kevytbetoni kilpailee kalkkiihiekkakiven ja muiden kantavien seinien rakennusmateriaalien markkinoille kuuluvien tuotteiden kanssa. Tarkasteltavana olevien markkinoiden kaltaisilla eriytyneillä tuotemarkkinoilla, joilla samoihin käyttötarkoituksiin valmistetut erilaiset tuotteet kilpailevat keskenään, mahdollisuus tarjota jotakin tiettyjen kuluttajien arvostamaa tai tiettyihin käyttötarkoituksiin haluttua tuotetta voi olla yrityksen markkina-asetan kannalta merkityksellinen.
- (116) Markkinatutkimukseen osallistuneet ostajat ovat ilmoittaneet olevansa huolissaan huomattavien hinnankorotusten mahdollisuudesta siinä tapauksessa, että höyrykarkaistun betonin riippumaton aktiivinen tarjoaja Ytong poistuu markkinoilta.
- (117) Markkinatutkimus on osoittanut, että Ytong on vakiintunut varsinkin suurimpien rakennusainekaupan ryhmittymien keskuudessa. Toisella höyrykarkaistun kevytbetonin tarjoajalla Alankomaissa eli Felsillä on vaikeuksia tuotteidensa toimittamisessa näille ryhmittymille. Tämän vuoksi Fels on nykyisin riippuvainen niin sanotuista vapaista kauppiaista, joiden myynti on muita vähäisempää ja joiden taloudelliset resurssit ovat muita heikommat. Lisäksi Ytongilla on, toisin kuin Felsillä, omia tuotantolaitoksia Alankomaissa, ja sen toiminta markkinoilla ei perustu yksinomaan tuontiin.
- (118) Ytongin vahva asema perustuu kyseisen yrityksen vahvaan asemaan läheisillä ei-kantavien seinien rakennusmateriaalien markkinoilla. Kuten edellä jo todettiin, höyrykarkaistun kevytbetoni on kalkkiihiekkakiven ohella ainoa tärkeä seinänrakennusmateriaali, jota käytetään sekä kantaviin että ei-kantaviin seiniin. Vuonna 2000 Alankomaiden ei-kantavien seinien rakennusmateriaalien markkinoiden volyyymi oli 1,7 miljoonaa kuutiometriä ja

arvo 282 miljoonaa euroa. Jäljempänä olevassa taulukossa esitetään osapuolten ja niiden tärkeimpien kilpailijoiden markkinaosuudet (volyymin perusteella) ottaen huomioon kaikki ei-kantavien seinien rakennusmateriaalit ⁽¹⁸⁾:

Ei-kantavien seinien rakennusmateriaalit

(prosenttia)

Yritys	Rakennusaineet	Markkinaosuus
CVK (Haniel/Cementbouw)	Kalkkihiekkakivi	[15—20]*
Ytong	Höyrykarkaistu kevytbetoni	[15—20]*
CVK + Ytong		[30—40]*
GIBO	Kipsilevyt/-laatat	[10—15]*
Lafarge	Kipsilevyt/-laatat	[10—15]*
Gyproc	Kipsilevyt/-laatat	[5—10]*
Fels	Höyrykarkaistu kevytbetoni, kipsi	[5—10]*
Knauf	Kipsilevyt/-laatat	[2—5]*
Wienerberger	Tiilet	[0—2]*
Hanson (Pioneer)	Tiilet	[0—2]*
CRH	Tiilet	[0—2]*

(119) Hanielin mukaan Ytong on tärkein kilpailija ei-kantavien seinien rakennusmateriaalien markkinoilla. Haniel (CVK) on ainoana kalkkihiekkakiven tarjoajana myös tämän alan vahvin toimija, jonka markkinaosuus on yli [15—20]* prosenttia. Höyrykarkaistua kevytbetonia tuottava Ytong on toiseksi vahvin toimija, jonka markkinaosuus on lähes [15—20]* prosenttia. Yrityskeskittymän seurauksena Hanielista (CVK:sta) ja Ytongista tulisi noin [2—5]* kertaa suurempi kuin niiden tärkein kilpailija. Tämän kilpailijan eli GIBO:n markkinaosuus on [10—15]* prosenttia. Felsillä, joka on ainoa vaihtoehtoinen höyrykarkaistun kevytbetonin tarjoaja, on noin [2—5]* prosentin markkinaosuus. Kaikki muut kilpailijat tarjoavat ainoastaan kipsituotteita.

(120) Ytongin vahva asema ei-kantavien seinien rakennusmateriaalien markkinoilla vaikuttaa välittömästi kyseisen yrityksen asemaan kantavien seinien rakennusmateriaalien markkinoilla. Ei-kantavien seinien rakennusmateriaalien markkinoilta saatava liikevaihto mahdollistaa Ytongille yhteyden luomisen myös kantavien seinien rakennusaineiden asiakkaisiin, koska näiden markkinoiden asiakkaat ovat samoja. Markkinoinnin rakennetta ja jakelujär-

jestelmää voidaan siis käyttää molemmilla markkinoilla yhtä hyvin. Muilla tarjoajilla, jotka Hanielia ja Felsiä lukuun ottamatta toimivat vain jommillakummilla markkinoilla, ei ole tätä mahdollisuutta. Sama pätee tuotantolaitoksiin tehtäviin investointeihin; tuotantolaitoksia voidaan käyttää molempien markkinoiden tarpeisiin.

(121) Ennen yrityskeskittymää Haniel (CVK) pystyi tarjoamaan ainoastaan yhtä seinärakennusmateriaalia eli kalkkihiekkakiveä. Yrityskeskittymän seurauksena Haniel (CVK) ja Ytong pystyvät kalkkihiekkakiven ja höyrykarkaistun kevytbetonin tarjonnallaan tyydyttämään suurimman osan rakennusainekauppiaiden tarpeista, jotka koskevat kantavien seinien ja lisäksi myös ei-kantavien seinien rakennusmateriaaleja. Tällä tavoin Hanielin liikkumavara suhteessa kalkkihiekkakiven kanssa kilpailevien materiaalien tarjoajiin kasvaa huomattavasti myös kantavien seinien rakennusmateriaalien markkinoilla, sillä yksikään sen kilpailijoista ei pysty yhtä kattavasti tyydyttämään ostajiensa tarpeita.

(122) Näin ollen on odotettavissa, että ostettuaan Ytongin Hanielilla on mahdollisuus saada ostajat merkittävässä määrin tilaamaan kaikki tarvitsemansa seinärakennusmateriaalit yhdestä ja samasta paikasta eli Hanielilta ja siten rajoittaa muiden tarjoajien toimintamahdollisuuksia entisestään. Tämän seurauksena kantavien seinien rakennusmateriaalien muiden tarjoajien antama kilpailuvastus pienenee edelleen ja hinnat nousisivat.

2. Ytongin ja Felsin ostaminen

(123) Mikäli Haniel voi komission ja Bundeskartellamntin luvan saatuaan ostaa Ytongin lisäksi myös Felsin, kilpailijoiden olisi entistä vaikeampi kilpailla Hanielin, Ytongin ja Felsin muodostaman markkinajohtajan kanssa. Kantavien seinien rakennusmateriaalien markkinoilla Hanielin (CVK:n) ja Felsin [50—60]* prosentin (tai vaihtoehtoisesti [50—60]* prosentin tai [60—70]* prosentin) ⁽¹⁹⁾ markkinaosuus kasvaisi Ytongin ostamisen seurauksena noin [0—2]* prosenttia. Ei-kantavien seinien rakennusmateriaalien markkinoilla Hanielin (CVK:n) ja Felsin [20—30]* prosentin markkinaosuus kasvaisi Ytongin ostamisen seurauksena [40—50]* prosenttiin.

(124) Näin ollen Hanielin määräysvaltaan ei kuuluisi ainoastaan Alankomaiden ainoa kalkkihiekkakiven tarjoaja vaan myös kaikki höyrykarkaistun kevytbetonin tuottajat. Täten markkinoilta katoaisi tyystin viimeinenkin kilpailuvastus, jota höyrykarkaistu kevytbetoni tarjoaa kalkkihiekkakivelle. Hanielin määräysvaltaan kuuluisivat siten molemmat tärkeimmät seinärakennusmateriaalit, joita voidaan käyttää sekä kantaviin että ei-kantaviin seinisiin. Lisäksi on syytä todeta, että Haniel voisi tarjota Fel-

⁽¹⁸⁾ Mikäli kyseessä ovat sekä kantavissa että ei-kantavissa seinissä käytettävät rakennusmateriaalit (esimerkiksi kalkkihiekkakivi, höyrykarkaistu kevytbetoni), huomioon on otettu vain ei-kantaviin seinisiin käytettävä osuus näistä rakennusaineista.

⁽¹⁹⁾ Mikäli tunnelimenetelmässä käytettävää valubetonia tai valubetonia yleensä ei sisällytetä markkinoiden määrittelyyn, Hanielin (CVK:n) markkinaosuudet kasvavat vastaavasti; ks. 96 kappaleessa oleva taulukko.

sin ansiosta myös kipsiä, joka nykyisin on tärkein ei-kantavien seinien rakennusmateriaali. Hanielilla olisi siis ainoana toimijana mahdollisuus tarjota näitä kolmea tärkeää seinärakennusmateriaalia yhdestä ja samasta paikasta.

Haniel saa CVK:n myyntituotosta vain 50 prosenttia, Ytongin myyntituotosta sen sijaan 100 prosenttia.

3. Väitetiedoksiannon lähettämisen jälkeen pidetty kuuleminen

Osapuolten näkemykset

(125) Haniel katsoi vastauksessaan väitetiedoksiantoon sekä suullisessa kuulemisessa, että Ytongin ostaminen ei johda määräävän markkina-aseman vahvistumiseen. Haniel perusteli näkemystään lähinnä seuraavalla kolmella seikalla:

- Haniel tähdentää, että [0—2]* prosentin suuruinen markkinaosuuden kasvu ei riitä perusteluksi määräävän markkina-aseman vahvistumiselle. Haniel viittaa useisiin komission päätöksiin, joissa tämänsuuruista markkinaosuuden kasvua pidettiin riittämättömänä perusteluna markkina-aseman vahvistumiselle. Hanielin mielestä komission asenne tarkasteltavana olevassa asiassa on ristiriidassa sen asiassa COMP/M.2495, Haniel/Fels, tekemän päätöksen kanssa. Tuolloin komissio antoi Hanielille luvan ostaa Felsin, koska sen mielestä Felsin markkina-asema ei riittänyt markkina-aseman vahvistumiseen. Felsin markkinaosuus on [0—2]* prosenttia.
- Ytongin asema läheisillä ei-kantavien seinien rakennusmateriaalien markkinoilla ei ole sellainen, että sillä olisi vaikutusta Ytongin asemaan kantavien seinien rakennusmateriaalien markkinoilla. Ytong on muiden seinärakennusmateriaalien tuottajien tapaan voinut jo vuosikymmenten ajan käyttää rakennusainekauppioiden jakelujärjestelmää. Koska Hanielilla on huomattava markkinaosuus kalkkihiekkakivialalla, se toimii jo nyt läheisillä ei-kantavien seinien rakennusmateriaalien markkinoilla, joten mahdolliset edut, joita samanaikaisesta toiminnasta molemmilla markkinoilla aiheutuu, ovat jo olemassa, eikä Ytongin ostaminen lisää niitä. Lisäksi höyrykarkaistu kevytbetoni ja kalkkihiekkakivi eivät ole ainoat seinärakennusmateriaalit, joita käytetään sekä kantaviin että ei-kantaviin seiniin, sillä sama pätee myös tiiliin, betonitiiliin ja betonielementteihin.
- Haniel ei voi hyötyä siitä, että se voi kalkkihiekkakiven ohella tarjota myös höyrykarkaistua kevytbetonia, koska rakennusainekauppioiden kokonaistarjonta käsittää paljon muitakin tuotteita kuin seinärakennusmateriaalit. Lisäksi tällaiseen tuoteyhdistelmään ei liity mitään taloudellista kannustinta, koska

Arviointi

(126) Osapuolet eivät esittämissään näkemyksissä kyenneet kumoamaan perusteluja, jotka komissio oli esittänyt CVK:n määräävälle markkina-asemalle. Tältä osin ratkaisuvia ovat seuraavat näkökohdat:

- Markkinaosuuden kasvun vähäisyys ei ole ratkaiseva seikka, jonka perusteella markkina-aseman vahvistuminen voitaisiin sulkea pois. Vastauksessaan väitetiedoksiantoon Haniel viittaa itsekin siihen, että markkina-asemaa ei voida kaavamaisesti johtaa markkinaosuuksista. Kuten edellä kuvattiin yksityiskohtaisesti, tämä näkökohta on vaikuttanut myös komission arviointiin. Komissio on ottanut huomioon kaikki tekijät, joista Ytongin markkina-asema muodostuu, ja lisäksi esittänyt tässä yhteydessä yksityiskohtaisesti, miksi Ytongin ja Felsin markkina-asetat eroavat toisistaan niin huomattavasti, että toisessa asiassa komissio pitää markkina-aseman vahvistumista mahdollisena ja toisessa asiassa puolestaan mahdollisena. Näihin tekijöihin kuuluu muun muassa se, että Ytong on johtava höyrykarkaistun kevytbetonin tarjoaja Alankomaissa ja myy höyrykarkaistua kevytbetonia viisi kertaa enemmän kuin Fels. Kun tarkastellaan markkinaosuuksien suuruutta ja niiden mahdollista vaikutusta olemassa olevan määräävän markkina-aseman vahvistumiseen, on lisäksi otettava huomioon muiden markkinaosapuolten koko. Yksikään kilpailijoista ei ole olennaisesti Ytongia suurempi. Ytongin markkinaosuus on kaksi kertaa Felsin osuutta suurempi, ja markkinoilla on useita huomattavasti pienempiä seinärakennusmateriaalien tarjoajia, joiden markkinaosuudet ovat hyvin pieniä, useimmiten alle [0—2]* prosenttia. Lisäksi tarkasteltavana olevalle alialle on tyypillistä se, että kyseessä ovat eriytyneet tuotemarkkinat. Jokaisella seinärakennusmateriaalilla on erityisiä ominaisuuksia, joita edellä on kuvattu yksityiskohtaisesti, ja eräät seinärakennusmateriaalit soveltuvat tiettyihin käyttötaroituksiin muita paremmin. Esimerkiksi valubetoni ja varsinkin tunnelimenetelmässä käytettävä valubetoni soveltuu ensisijaisesti suurehkoihin hankkeisiin, kun taas höyrykarkaistua kevytbetonia käytetään Alankomaissa kantaviin seiniin lähinnä omakotitaloissa eli pienemmissä hankkeissa. Jos rakennustavat pantaisiin hankkeiden koon mukaiseen järjestykseen, tunnelimenetelmässä käytettävä valubetoni olisi asteikon yläpäässä ennen muita valubetonimenetelmiä. Höyrykarkaistu kevytbetoni olisi asteikon alapäässä, kun taas kalkkihiekkakivi käsittäisi lähes koko asteikon. Höyrykarkaistun kevytbetonin kaltaisen tuotteen hankkiminen voi näin saatavan uuden tuotteen ansiosta aivan hyvin vahvistaa olemassa olevaa määräävää markkina-asemaa, joka perustuu yhteen ainoaan tuotteeseen, esimerkiksi kalkkihiekkakiveen.

- Keskittymään osallistuvien osapuolten esittämät väitteet eivät kumoa seikkoja, joiden avulla osoitetaan, että Ytongin asema läheisillä ei-kantavien seinien rakennusmateriaalien markkinoilla voi hyvinkin vaikuttaa Ytongin asemaan kantavia seinäiä koskevalla markkinoilla. Se, että Hanielilla on CVK:n kautta ja kalkkahiiekkakiven ansiosta huomattava osuus näistä läheisistä markkinoista, ei ole ristiriidassa esitetyn päätelmän kanssa. Yritystalon ansiosta Haniel voisi tarjota uutta tuotetta eli höyrykarkaistua kevytbetonia molemmilla markkinoilla. Komissio kiinnitti erityistä huomiota siihen, että Ytongilla on vakiintuneet suhteet suuriin rakennusainekauppiaisiin, joiden kautta — Hanielin mukaan — lähes kaikki höyrykarkaistun kevytbetonin myynti Alankomaissa tapahtuu, kun taas Felsillä ei ole tällaisia suhteita. Näitä suhteita on mahdollista hyödyntää myynnissä molemmilla markkinoilla, joten vahva asema yksillä markkinoilla hyvinkin vahvistaa asemaa toisilla markkinoilla. Höyrykarkaistu kevytbetoni on, päinvastoin kuin tiilien ja betonin kaltaiset muut seinärakennusmateriaalit, yksi kolmesta tärkeimmästä ei-kantavien seinien rakennusmateriaalista; muut kaksi materiaalia ovat kalkkahiiekkakivi, jota ainoastaan Haniel tarjoaa, ja kipsi. Näiden kolmen tuotteen osuus ei-kantaviin seinäin käytetyistä rakennusmateriaaleista on yli [> 80]* prosenttia. Näistä materiaaleista ainoastaan kalkkahiiekkakiveä ja höyrykarkaistua kevytbetonia käytetään myös kantaviin seinäin.
- Sekään, että rakennusainekauppiat tarjoavat monenlaisia tuotteita, ei poista mainittujen etujen mahdollisuutta. Alankomaiden suurimman höyrykarkaistun kevytbetonin tuottajan ostaminen päinvastoin lisää entisestään rakennusainekauppioiden riippuvuutta CVK:n kalkkahiiekkakivituotteista, koska ne ovat yrityskaupan jälkeen paljolti CVK:n myymän höyrykarkaistun kevytbetonin varassa. Koska betonituotteita ei — kuten edellä jo todettiin — myydä rakennusainekauppioiden kautta, rakennusainekauppioiden on tilattava huomattava osa myyntiin otettavista seinärakennusmateriaaleista Hanielilta (CVK:lta). Osapuolten taloudellinen kannustin syntyy siitä, että saatavia kokonaistuloja voidaan kasvattaa myymällä molempia tuotteita yhdessä ja samassa paikassa.

4. Päätelmä

- (127) Komissio päätelee, että Hanielin (CVK:n) olemassa oleva määräävä markkina-asema kantavien seinien rakennusmateriaalien markkinoilla Alankomaissa vahvistuu yrityskeskittymän seurauksena. Markkina-asema vahvistuu sitäkin enemmän, jos Haniel ostaa samanaikaisesti myös Felsin.

c) *Ei-kantavien seinien rakennusmateriaalien markkinat*

- (128) Koska Hanielilla on välillinen osakkuus ainoassa kalkkahiiekkakiven tuottajassa CVK:ssa, sillä on Alankomaissa

ei-kantavien seinien rakennusmateriaalien markkinoilla vahva, joskaan ei määräävä markkina-asema, kuten edellä 115 kohdassa esitetystä seikoista käy ilmi. Ytongin ostaminen ei johda määräävän aseman syntymiseen näillä markkinoilla. Tämä pätee siinäkin tapauksessa, että Haniel ostaa myös Felsin. Tämä päätelmä perustuu jäljempänä esitettäviin seikkoihin.

- (129) Haniel (CVK) on [15—20]* prosentin markkinaosuudellaan markkinajohtaja ei-kantavien seinien rakennusmateriaalien markkinoilla ja — kuten edellä jo todettiin — ainoa yritys, joka tarjoaa kalkkahiiekkakiveä, joka on tärkein sekä kantaviin että ei-kantaviin seinäin käytettävä rakennusaine. Ytong, joka on johtava höyrykarkaistun kevytbetonin tuottaja, yltää kuitenkin [15—20]* prosentin osuudellaan ei-kantavien seinien rakennusmateriaalien markkinoista hyvin lähelle Hanielin (CVK:n) markkina-asemaa, ja myös kolme tärkeintä kipsintuottajaa eli GIBO, Lafarge ja Gyproc yltävät huomattaviin markkinaosuuksiin, jotka vaihtelevat [5—10]* prosentista [10—15]* prosenttiin. Koska markkinoiden rakenne on tällainen, ei voida katsoa, että Hanielilla (CVK:lla) olisi määräävä markkina-asema ennen yrityskeskittymää.
- (130) Ytongin — joka [15—20]* prosentin markkinaosuudellaan on merkittävä höyrykarkaistun kevytbetonin tuottaja — kanssa toteutettavan yrityskeskittymän myötä Hanielin markkinaosuus kasvaa [30—40]* prosenttiin, ja samalla kasvaa ero kilpailijoihin. Haniel laajentaa tuotevalikoimaansa höyrykarkaistulla kevytbetonilla, joka on tärkeä ei-kantaviin seinäin käytettävä tuote. Ottaen huomioon varsinkin kipsialalla toimivat vahvat kilpailijat ei voida kuitenkaan olettaa, että Haniel voisi Ytongin ostamisen myötä laajentaa liikkumavaraansa kilpailussa siinä määrin, että yrityskeskittymän seurauksena syntyisi määräävä markkina-asema.
- (131) Samat näkökohdat pätevät siinäkin tapauksessa, että Haniel ostaa myös Felsin. Tällöin Hanielin markkinaosuus kasvaisi [40—50]* prosenttiin ja sen tuotevalikoima laajenisi kipsituotteilla. Näin ollen Haniel ei ainoastaan lujittaisi asemaansa markkinajohtajana vaan olisi myös ainoa kilpailija, joka voi tarjota kaikkia kolmea keskeistä ei-kantaviin seinäin käytettävää rakennusmateriaalia. Tästä huolimatta edellisessä kohdassa kuvailun markkinoiden rakenteen perusteella voidaan päätellä, että tällöinkään Hanielille ei syntyisi määräävää asemaa ei-kantavien seinien rakennusaineiden markkinoilla.

2. MUUT KANSALLISET MARKKINAT

- (132) Saksan, joiden markkinoita komissio ei tarkastele tässä menettelyssä, ja Alankomaiden lisäksi yrityskeskittymä johtaa markkinaosuuksien kasvuun myös Belgiassa, Ranskassa ja, mikäli Haniel ostaisi Felsin, Itävallassa.

- (133) Belgiassa Hanielilla on yksi kalkkiahiekkakivitehdas ja Ytongilla yksi höyrykarkaistua kevytbetonia tuottava tehdas. Hanielin ja Ytongin yhteinen osuus muurauksessa käytettävien rakennusaineiden myynnistä on [2—5]* prosenttia, kaikkien seinärakennusmateriaalien myynnistä (betonielementit ja valubetoni mukaan luettuina) alle [2—5]* prosenttia. Fels (Hebel) myy Belgiassa seinärakennusmateriaaleja, mutta sillä ei ole siellä omia tuotantolaitoksia. Hanielin, Ytongin ja Felsin yhteinen osuus muurauksessa käytettävien rakennusaineiden myynnistä on [5—10]* prosenttia, kaikkien seinärakennusmateriaalien myynnistä (betonielementit ja valubetoni mukaan luettuina) alle [2—5]* prosenttia. Vaikka tehtäisiin ero kantavien seinien ja ei-kantavien seinien rakennusaineiden välillä, edellä mainittujen markkinaosuuksien perusteella voidaan päätellä, että markkinaosuudet eivät yllä kilpailun kannalta kriittiselle tasolle.
- (134) Ranskassa Haniel on osakkaana valmisbetonitehtaissa, ja Ytong omistaa siellä yhden höyrykarkaistua kevytbetonia tuottavan tehtaansa. Markkinaosuudet kasvavat vain sovellettaessa laajempaa seinärakennusmateriaalien markkinoiden määritelmää, joka käsittää myös betonielementit ja valubetonin. Tällöin yhteinen markkinaosuus on noin [0—2]* prosenttia. Felsillä (Hebelillä) on Ranskassa kolme höyrykarkaistua kevytbetonia tuottavaa tehdasta. Hanielin, Ytongin ja Felsin yhteinen osuus muurauksessa käytettävien rakennusaineiden myynnistä on alle [2—5]* prosenttia, kaikkien seinärakennusmateriaalien myynnistä (betonielementit ja valubetoni mukaan luettuina) alle [2—5]* prosenttia. Vaikka tehtäisiin ero kantavien seinien ja ei-kantavien seinien rakennusaineiden välillä ja/tai vaikka määriteltäisiin mahdolliset alueelliset markkinat, edellä mainittujen markkinaosuuksien perusteella voidaan päätellä, että markkinaosuudet eivät yllä kilpailun kannalta kriittiselle tasolle.
- (135) Haniel ei harjoita toimintaa Itävallassa. Fels myy Itävallassa tytäryhtiön kautta höyrykarkaistusta kevytbetonista valmistettuja tuotteita sekä kipsikuitulevyjä. Markkinoiden määritelmästä riippumatta Felsin markkinaosuudet ovat alle kaksi prosenttia. Sen osuus muurauksessa käytettävien rakennusaineiden markkinoista on jopa alle [0—2]* prosenttia. Ytongilla on yksi tehdas, ja se myy höyrykarkaistusta kevytbetonista valmistettuja tuotteita. Hanielin, Felsin ja Ytongin yhteinen osuus muurauksessa käytettävien rakennusaineiden markkinoista on noin [5—10]* prosenttia ja seinärakennusmateriaalien markkinoista noin [2—5]* prosenttia. Vaikka tehtäisiin ero kantavien seinien ja ei-kantavien seinien rakennusaineiden välillä, edellä mainittujen markkinaosuuksien perusteella voidaan päätellä, että markkinaosuudet eivät yllä kilpailun kannalta kriittiselle tasolle.
- (136) Näin ollen yritys keskittymä ei johda Belgiassa, Ranskassa ja Itävallassa määräävän markkina-aseman syntymiseen tai vahvistumiseen.

3. KILPAILUA KOSKEVAN ARVIOINNIN TULOS

- (137) Komissio päätelee, että ostamalla Ytongin Haniel vahvistaisi määräävää markkina-asemaansa kantavien seinien rakennusmateriaalien markkinoilla Alankomaissa.

Mikäli Haniel lisäksi hankkisi Felsin, määräävä markkina-asema vahvistuisi vielä tuntuvammin. Komission päätelmä ei riipu siitä, katsotaanko tunnelimenetelmässä käytettävän valubetonin tai valubetonin yleensä kulluvan kyseisille markkinoille.

VI HANIELIN ANTAMAT SITOUKSET

- (138) Poistaakseen Alankomaiden kantavien seinien rakennusmateriaalien markkinoilla käytävää kilpailua koskevat komission epäilyt Haniel on antanut jäljempänä kuvaillut sitoumukset, jotka esitetään liitteessä kokonaisuudessaan.
- (139) Ytong Holding AG omistaa Ytong Nederland BV:n (jäljempänä 'Ytong Nederland') kaikki osakkeet. Haniel sitoutuu huolehtimaan siitä, että nämä Ytong Nederlandin osakkeet myydään tarkoitusta varten asetetun määräjän kuluessa. Osakkeiden ostajan on kyettävä pitämään Ytong Nederland kilpailuun Hanielin kanssa aktiivisesti osallistuvana toimijana.
- (140) Lisäksi Haniel sitoutuu huolehtimaan siitä, että Ytong Nederlandin osakkeiden ostajan kanssa tehtävissä sopimuksissa sovitaan siitä, että Ytong Nederland voi käyttää Durox-tavaramerkkiä pysyvästi sekä Ytong-tavaramerkkiä Alankomaissa sitoumuksessa määritellyn siirtymäkauden ajan.
- (141) Sitoumuksen täyttämisen määräaika alkaa asiassa COMP/M.2650, Haniel/Cementbouw/JV (CVK), tehdyn komission päätöksen (jäljempänä 'CVK-päätös') tiedoksi saattamisesta. Mikäli CVK-päätöksestä nostetaan EY:n perustamissopimuksen 230 artiklassa tarkoitettu kanne ja mikäli jätetään täytäntöönpanon lykkäystä tai muita väli-toimia koskevia hakemuksia EY:n perustamissopimuksen 242 ja 243 artiklan mukaisesti, määräaika alkaa sen päätöksen tiedoksi saattamisesta, jossa ratkaistaan täytäntöönpanon lykkäystä tai muita väli-toimia koskevat hakemukset ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen työjärjestyksen 107 artiklan mukaisesti.
- (142) Nämä sitoumukset mitätöityvät, jos CVK 141 kappa-leessa mainittuna määräaikana ja osana menettelyä COMP/M.2650, Haniel/Cementbouw/JV (CVK), puretaan tai jos CVK:n osakkaina ei enää ole sellaisia yrityksiä, joissa Haniel on suoraan tai välillisesti osakkaana. Mikäli nämä edellytykset täyttyvät sitoumuksen täyttämisen jälkeen eli sen jälkeen, kun Haniel on myynyt Ytong Nederlandin osakkeet, komissio voi Hanielin pyynnöstä kumota myyntivelvoitteen tai muuttaa sitä Hanielin hyväksi.
- (143) Hanielille voidaan komission suostumuksella myöntää myyntisopimuksissa takaisinosto-oikeus siltä varalta, että 141 kohdassa mainitut edellytykset täyttyvät.

- (144) Lisäksi sitoumukseen sisältyvät tavanomaiset määräykset myytävän yrityksen erillisestä hallinnoinnista ja uskottua miestä koskevasta järjestelystä.

VII ILMOITETUN EHDOTUKSEN ARVIOINTI KILPAILUN KANNALTA OTTAEN HUOMIOON HANIELIN SITOUMUKSET

A. YTONG NEDERLANDIN OSAKKEIDEN MYYMISTÄ KOSKEVAN SITOUMUKSEN ARVIOINTI

- (145) Edellä 138—144 kappaleessa kuvatut sitoumukset riittävät komission mielestä poistamaan Alankomaiden kantavien seinien rakennusmateriaalien markkinoilla käytävää kilpailua koskevat epäilyt asianmukaisella tavalla. Tehty markkinatutkimus on vahvistanut tämän.
- (146) Myymällä Ytongin omistamat Ytong Nederlandin osakkeet poistetaan yrityskeskittymästä johtuva Hanielin (CVK:n) ja Ytongin markkina-asemien yhdistelmä merkityksellisillä markkinoilla. Osakkeiden myynnin jälkeen Ytong Nederland pystyy Alankomaiden kantavien seinien rakennusmateriaalien markkinoiden riippumattomana toimijana rajoittamaan Hanielin (CVK:n) liikkumavaraa samalla tavoin kuin ennen yrityskeskittymää.
- (147) Ytong toimii Alankomaiden markkinoilla ainoastaan Ytong Nederlandin kautta, joten yrityskeskittymästä johtuva Hanielin (CVK:n) ja Ytongin markkinaosuuksien yhdistelmä merkityksellisillä markkinoilla on osakkeiden myynnin jälkeen poistettu kokonaan. Ytong Nederland on oikeudellisesti itsenäinen yritys, jolla on kaksi höyrykarkaistusta kevytbetonista valmistettujen tuotteiden tuotantolaitosta ja riippumaton jakelujärjestelmä. Ennen kuin Ytong osti Ytong Nederlandin, Ytong Nederland oli riippumaton Alankomaiden markkinoilla toimiva yritys, joka ei ollut minkään emoyhtiön alainen.
- (148) Ytong Nederland voi rajoitetun ajan edelleen käyttää Ytong-tavaramerkkiä, jolla sen tuotteita nykyisin myydään. Komissio katsoo kuitenkin, että määriteltä siirtymäaika on riittävä, jotta Ytong Nederlandin on mahdollista siirtyä myynnissään Ytong-tavaramerkin käytöstä Durox-tavaramerkin käyttöön. Durox-tavaramerkki, jolla alankomaalainen yritys myi tuotteitaan ennen kuin Ytong osti sen, on seinärakennusmateriaalien ostajien keskuudessa Alankomaiden markkinoilla edelleen erittäin tunnettu.

B. MYYNTIVELVOITTEEN MITÄTÖITYMINEN SIINÄ TAPAUKSESSA, ETTÄ KILPAILUA KOSKEVAT KOMISSION EPÄILYT POISTUVAT MENETTELYSSÄ COMP/M.2650 — HANIEL/CEMENTBOUW/JV (CVK)

- (149) Komissio tutkii parhaillaan vuonna 1999 tehtyä yritys-kauppaa, jossa Haniel ja Cementbouw hankkivat yhtei-

sen määräysvallan CVK:ssa, sulautuma-asetuksessa tarkoitettuna yrityskeskittymänä Alankomaiden seinärakennusmateriaalien markkinoihin kohdistuvien vaikutusten osalta (asia COMP/M.2650 — Haniel/Cementbouw/JV (CVK)*). Komissio päätti 25 päivänä helmikuuta 2002 aloittaa tässä asiassa sulautuma-asetuksen 6 artiklan 1 kohdan c alakohdassa tarkoitettun menettelyn. Määräaika, jonka kuluessa komission on tehtävä lopullinen päätös tämän yrityskeskittymän soveltuvuudesta yhteismarkkinoille, päättyy 5 päivänä heinäkuuta 2002.

- (150) Nykytilanteessa vaikuttaa mahdolliselta, että asiaa COMP/M.2650 koskevassa päätöksessään komissio joko toteaa sulautuma-asetuksen 8 artiklan 2 kohdan mukaisesti, että yrityskeskittymä soveltuu yhteismarkkinoille siihen osallistuvien yritysten tekemien muutosten jälkeen, tai vaatii sulautuma-asetuksen 8 artiklan 4 kohdan mukaisesti toimenpiteitä tehokkaan kilpailun palauttamiseksi. Sitoumukset, joita asiaa COMP/M.2650 koskevaan yrityskeskittymään osallistuvat yritykset mahdollisesti antavat vastauksena sulautuma-asetuksen 8 artiklan 2 kohdan mukaisesti tehtyyn komission päätökseen tai tehokkaan kilpailun palauttamiseksi toteutettavia toimenpiteitä koskevaan, sulautuma-asetuksen 8 artiklan 4 kohdan mukaiseen komission päätökseen, voivat nykytilanteen perusteella johtaa siihen, että Hanielilla ei tulevaisuudessa enää ole edellä kuvattua määräävää asemaa merkityksellisillä markkinoilla ja että tämän menettelyn kohteena oleva yrityskeskittymä ei sen vuoksi enää vahvista tätä määräävää markkina-asemaa.
- (151) Koska Hanielin antama sitoumus ei 150 kohdassa kuvatujen edellytysten täytyessä ole enää tarpeen sen varmistamiseksi, että tarkasteltavana oleva yrityskeskittymä ei vahvista määräävää asemaa merkityksellisillä markkinoilla, vaikuttaa tarkoituksenmukaiselta antaa Hanielille tältä varalta mahdollisuus vapautua myyntisitoumuksestaan. Hanielin antamaan sitoumukseen sisältyy tämän vuoksi määräys, jonka mukaan Ytong Nederlandin myymistä koskeva sitoumus mitätöityy, jos CVK osana menettelyä COMP/M.2650 sekä 141 ja 142 kappaleessa mainittujen edellytysten täytyessä puretaan tai jos CVK:n osakkaina ei enää ole sellaisia yrityksiä, joissa Haniel on suoraan tai välillisesti osakkaana.

C. TIIVISTETTY SITOUMUSTEN ARVIOINTI

- (152) Näin ollen komissio päättelee kaiken kaikkiaan, että ottaen huomioon Hanielin antaman sitoumuksen ilmoitettu yrityskeskittymä ei johda Hanielin määräävän markkina-aseman vahvistumiseen kantavien seinien rakennusmateriaalien markkinoilla Alankomaissa.

VIII EHDOT JA VELVOITTEET

- (153) Sulautuma-asetuksen 8 artiklan 2 kohdan toisen alakohdan ensimmäisen virkkeen mukaan komissio voi liittää päätökseensä ehtoja ja velvoitteita, joiden tarkoituksena on varmistaa, että keskittymään osallistuvat yritykset noudattavat sitoumuksia, joita ne ovat antaneet komissiolle, jotta keskittymä soveltuisi yhteismarkkinoille.
- (154) On kyse ehdosta, kun vaaditaan, että jokaisen toimenpiteen, joka on tarpeen markkinoiden rakenteen muuttamiseksi, on toteuduttava; tavoitellun tuloksen aikaansaamisen edellyttämät täytäntöönpanon vaiheet sen sijaan ovat osapuolille asetettuja velvoitteita. Jos jokin ehto ei täyty, komission päätös yrityskeskittymän soveltuvuudesta yhteismarkkinoille on mitätön. Jos osapuolet rikkovat jotakin velvoitetta, komissio voi sulautuma-asetuksen 8 artiklan 5 kohdan b alakohdan mukaisesti peruuttaa hyväksymispäätöksensä; lisäksi osapuolille voidaan määrätä sakkoja ja uhkasakkoja sulautuma-asetuksen 14 artiklan 2 kohdan a alakohdan ja 15 artiklan 2 kohdan a alakohdan nojalla ⁽²⁰⁾.
- (155) Tämän perustavan eron mukaisesti komissio asettaa päätöksensä ehdoksi sen, että Haniel täyttää kaikki sitoumukset, jotka koskevat Ytong Nederlandin osakkeiden myymistä ⁽²¹⁾. Näiden sitoumusten tarkoituksena on tasapainottaa todettua Hanielin määräävän markkina-aseman vahvistumista kantavien seinien rakennusmateriaalien markkinoilla Alankomaissa ja siten säilyttää kilpailu näillä markkinoilla. Kaikki muut sitoumukset, varsinkin sitoutuminen myytävien osakkeiden tilapäiseen säilyttämiseen ja erilliseen hallintointiin sekä Hanielin nimittämää uskottua miestä koskevat yksityiskohdat, ovat velvoitteita, koska niillä on ainoastaan tarkoitus varmistaa edellä mainittujen ehtojen täyttyminen.

IX PÄÄTELMÄ

- (156) Edellä esitetyistä syistä ja edellyttäen, että Haniel täyttää kaikki antamansa sitoumukset, voidaan katsoa, että suunniteltu yrityskeskittymä ei luo eikä vahvista määräävää markkina-asemaa, jonka seurauksena tehokas kilpailu yhteismarkkinoilla tai niiden merkittävällä osalla olennaisesti estyisi. Mikäli kaikki liitteeseen sisältyvät sitoumukset täytetään, yrityskeskittymä voidaan julistaa

yhteismarkkinoille ja ETA-sopimuksen toimintaan soveltuvaksi sulautuma-asetuksen 2 artiklan 2 kohdan ja 8 artiklan 2 kohdan sekä ETA-sopimuksen 57 artiklan mukaisesti,

ON TEHNYT TÄMÄN PÄÄTÖKSEN:

1 artikla

Ilmoitettu yrityskeskittymä, jossa Haniel Bau-Industrie Porenbeton Holding GmbH hankkii sulautuma-asetuksen 3 artiklan 1 kohdan b alakohdassa tarkoitetun yksinomaisen määräysvalan Ytong Holding AG:ssä, julistetaan yhteismarkkinoille ja ETA-sopimuksen toimintaan soveltuvaksi.

2 artikla

Edellä olevan 1 artiklan soveltamisen ehtona on, että Haniel Bau-Industrie Porenbeton Holding GmbH täyttää kaikki liitteessä olevassa 1, 2, 9 ja 17 kohdassa antamansa sitoumukset.

3 artikla

Tähän päätökseen liitetään velvoite, jonka mukaan Haniel Bau-Industrie Porenbeton Holding GmbH:n on täytettävä kaikki muut antamansa sitoumukset liitteen mukaisesti.

4 artikla

Tämä päätös on osoitettu seuraavalle:

Haniel Bau-Industrie Porenbeton Holding GmbH

D-47119 Duisburg-Ruhrort

Tehty Brysselissä 9 päivänä huhtikuuta 2002.

Komission puolesta

Mario MONTI

Komission jäsen

⁽²⁰⁾ Vrt. komission tiedonanto neuvoston asetuksen (ETY) N:o 4064/89 ja komission asetuksen (EY) N:o 447/98 mukaan hyväksyttävistä korjaustoimenpiteistä, EYVL C 68, 2.3.2001, s. 3, 12 kohta.

⁽²¹⁾ Liitteessä oleva 1, 2, 9 ja 17 kohta.

LIITE

Edellä 1 artiklassa tarkoitettujen sitoumusten täydellinen englanninkielinen teksti on saatavilla komission web-sivulla:

http://europa.eu.int/comm/competition/index_en.html

KOMISSION PÄÄTÖS,**tehty 11 päivänä joulukuuta 2002,****polttoaineiden hinnannousuun perustuvista Espanjan toimenpiteistä maatalousalan hyväksi***(tiedoksiannettu numerolla K(2002) 4378)***(Ainoastaan espanjankielinen teksti on todistusvoimainen)***(2003/293/EY)*

EUROOPAN YHTEISÖJEN KOMISSIO, joka

ottaa huomioon Euroopan yhteisön perustamissopimuksen ja erityisesti sen 88 artiklan 2 kohdan ensimmäisen alakohdan,

on kehottanut mainitun artiklan mukaisesti asianomaisia esittämään huomautuksensa ⁽¹⁾ ja ottaa huomioon nämä huomautukset,

sekä katsoo seuraavaa:

(5) Komission päätös menettelyn aloittamisesta on julkaistu *Euroopan yhteisöjen virallisessa lehdessä* ⁽²⁾. Komissio on kehottanut asianomaisia esittämään huomautuksensa käsiteltävästä tuesta.

(6) Espanja toimitti 6 päivänä kesäkuuta 2001 ja 20 päivänä joulukuuta 2001 päivätyillä kirjeillä useita huomautuksia.

(7) Komissio on vastaanottanut asianomaisilta huomautuksia. Komissio on toimittanut kyseiset huomautukset Espanjalle, jotta se voisi esittää niistä näkemyksensä, ja on vastaanottanut Espanjan näkemykset 1 ja 30 päivänä lokakuuta 2001 päivätyillä kirjeillä.

I MENETTELY

(1) Espanjan viranomaiset ilmoittivat perustamissopimuksen 88 artiklan 3 kohdan mukaisesti komissiolle 29 päivänä syyskuuta 2000 päivätyllä kirjeellä polttoaineiden hinnannousuun perustuvista maatalousalan tukitoimenpiteistä, jotka on esitetty menettelyn aloittamisesta tehdyssä päätöksessä.

(2) Komissio pyysi Espanjan viranomaisilta 20 päivänä marraskuuta 2000 päivätyllä faksilla täydentäviä tietoja. Tiedot toimitettiin komissiolle 9 päivänä tammikuuta 2001 ja 13 päivänä maaliskuuta 2001 päivätyillä kirjeillä.

(3) Osa ilmoituksessa esiin tuoduista toimenpiteistä oli jo toteutettu ja ne siirrettiin ilmoittamattomien tukien rekisteriin (tuki nro NN 19/2001). Ne toimenpiteet, joita ei ollut vielä toteutettu, merkittiin tiedoksiannettujen tukien rekisteriin (N 681/A/2000).

(4) Komissio ilmoitti 11 päivänä huhtikuuta 2001 päivätyllä kirjeellä, sellaisena kuin se on muutettuna 25 päivänä huhtikuuta 2001 päivätyllä kirjeellä, Espanjalle päätöksestään aloittaa perustamissopimuksen 88 artiklan 2 kohdassa säädetty menettely tiettyjen toimenpiteiden osalta ja katsoa, että toiset toimenpiteet puolestaan eivät täyttäneet asetettuja vaatimuksia, jotta ne olisivat kuuluneet perustamissopimuksen 87 artiklan soveltamisalaan.

II YKSITYISKOHTAINEN KUVAUS TUESTA

(8) Tukijärjestelmän nimi: polttoaineiden hinnannousuun perustuvat toimenpiteet maatalousalan hyväksi.

(9) Talousarvio: ei ole täsmennetty.

(10) Kesto: vaihtelee toimenpiteittäin.

(11) Tuensaajat: maatilan- ja kotieläintilanhaltijat sekä maatalousosuuskunnat.

(12) Tuen tarkoitus: korvaus maatalousalalle polttoaineiden hinnannousun vuoksi.

(13) Tuesta mahdollisesti aiheutuvat seuraukset: kilpailun vääristyminen, joka johtuu maa- ja kotieläintaloustuotannon tiettyjen alojen suosimisesta, ja niitä koskevien yhteisten markkinajärjestelyn määräysten rikkominen.

(14) Tuen intensiteetti, tukikelpoiset kustannukset, yhdistäminen muihin tukiiin: vaihtelee tukitoimenpiteittäin.

⁽¹⁾ EYVL C 172, 16.6.2001, s. 2.⁽²⁾ Ks. alaviite nro 1.

- (15) Kuvaus menettelyn aloittamisen perusteista: Arvonlisäverosta annetun lain nro 37/1992 muuttaminen ⁽³⁾.
- (16) Tukitoimenpiteestä on säädetty maatalous-, kalatalous- ja kuljetusalan pikaisista tukitoimenpiteistä 6 päivänä loka-kuuta 2002 annetussa kuninkaan asetuksessa nro 10/2000 ⁽⁴⁾. Kyseessä on arvonlisäveron (jäljempänä 'alv.') maa-, kotieläin- ja kalatalousalan erityisjärjestelmän alaisiin verovelvollisiin sovellettavan hyvitysosuuden nostaminen verorasituksen kasvun neutralisoimiseksi.
- (17) Kyseinen tukitoimenpide kuuluu jäsenvaltioiden liikevaihtoverolainsäädännön yhdenmukaistamisesta — yhteinen arvonlisäverojärjestelmä: yhdenmukainen määräytymisperuste — 17 päivänä toukokuuta 1977 annettun neuvoston kuudennen direktiivin 77/388/ETY ⁽⁵⁾, seillaisena kuin se on viimeksi muutettuna direktiivillä 2002/92/EY ⁽⁶⁾, (jäljempänä 'kuudes direktiivi') ja erityisesti sen 25 artiklan soveltamisalaan.
- (18) Kyseiseen järjestelmään kuuluvien maatalanhaltijoiden makrotaloudellisista tilastotiedoista kolmelta viimeksi kuluneelta vuodelta on tehty tutkimus, jonka perusteella on päädytty siihen, että on tarpeen nostaa hyvitystä enintään 2,5 prosenttiyksiköllä liikevaihdosta, jotta voitaisiin korvata tavaroiden ja palvelujen oston yhteydessä maksettavasta alv:sta aiheutuvan verorasituksen nousu. Kuudennen direktiivin 25 artiklan 3 kohdan mukaisesti päätettiin eriytettyjen lisäysten vahvistamisesta maatalouden sekä kotieläin- ja kalatalouden aloille. Maatalouden alalla lisäys oli kolme prosenttiyksikköä, kotieläin- ja kalatalouden aloilla kaksi prosenttiyksikköä. Näin prosenttiosuus oli kahdeksan prosenttia ensin mainitun osalta ja seitsemän prosenttia viimeksi mainittujen osalta.
- (19) Toimenpide perustettiin tarvittavan tasapainon palauttamiseksi maa-, kotieläin- ja kalatalouden alv-järjestelmään kuuluvien verovelvollisten maksaman alv:n ja heiltä perityn alv:n välille. Espanjan viranomaisten mukaan kyseessä ei ole valtiontuki.
- (20) Komissio katsoi menettelyn aloittamisen yhteydessä seuraavaa.
- (21) Kuudennen direktiivin 25 artiklassa säädetään, että jäsenvaltiot voivat soveltaa maataloustuottajiin vakiokantajärjestelmää maataloustuottajien ostamista tavaroista ja palveluista maksetun arvonlisäveron hyvittämiseksi.
- Jäsenvaltioiden on tarvittaessa vahvistettava vakiokantahyvitysten prosentit ja ilmoitettava ne komissiolle ennen kuin niitä aletaan soveltaa. Nämä prosentit on laskettava yksinomaan vakiokantajärjestelmän alaisia maataloustuottajia koskevien kolmen edellisen vuoden makrotaloudellisten tilastotietojen perusteella. Prosentit eivät saa johtaa siihen, että vakiokantajärjestelmän alaisille maataloustuottajille tehtävät palautukset ovat suurempia kuin tuotantopanoksiin kohdistuva arvonlisävero. Jäsenvaltiot voivat alentaa prosentteja nollassa asti. Prosentteja voidaan pyöristää ylöspäin tai alaspäin lähimpään puoleen prosenttiyksikköön. Jäsenvaltiot voivat vahvistaa erilliset vakiokantahyvitysten prosentit metsätaloudelle, maatalouden eri aloille sekä kalataloudelle.
- (22) Komissio katsoi tuolloin käytössä olleiden tietojen perusteella, etteivät Espanjan viranomaiset olleet ilmoittaneet komissiolle hyvityksen korotuksen kokonaisprosentteja, ennen kuin niitä oli alettu soveltaa, vaan ovat rikkoneet edellä mainittua 25 artiklaa. Näin ollen komissio ei voinut todeta, että lakiin nro 37/1992 tehty muutos olisi ollut kuudennen direktiivin 25 artiklan mukainen ja ettei lisäys olisi johtanut siihen, että vakiokantajärjestelmän alaisille maataloustuottajille tehty palautukset olivat suuremmat kuin tuotantopanoksiin kohdistuva arvonlisävero. Komission mukaan kyseessä on näin ollen valikoiva verustoitimenpide, joka vaikuttaa valtion varoihin.

Maatalousosuuskuntia koskevat tukitoimenpiteet

- (23) Tästä tukitoimenpiteestä on säädetty kuninkaan asetuksella nro 10/2000, jolla on muutettu osuuskunnista 16 päivänä heinäkuuta 1999 annettua lakia nro 27/1999 ⁽⁷⁾ ja osuuskuntien verotusjärjestelmästä 19 päivänä joulukuuta 1990 annettua lakia nro 20/1990 ⁽⁸⁾. Kun B-luokan dieselöljyä toimitetaan muille kuin osuuskunnan jäsenille, maatalousosuuskuntien muiden kuin osuuskunnan jäsentensä kanssa toteuttamien liiketoimien määrän perusteella laskettu 50 prosentin yläraja poistetaan, ilman että niiltä kuitenkaan poistetaan laissa nro 20/1990 säädettyä verotuksellisesti suojatun osuuskunnan asemaa. Lisäksi muutetaan hiilivetyalasta 7 päivänä lokakuuta 1998 annettua lakia nro 34/1998 ⁽⁹⁾ ja siitä poistetaan vaatimus erillisen, yleiseen verotusjärjestelmään kuuluvan oikeushenkilön perustamisesta, jotta maatalousosuuskunnat voisivat myydä B-luokan dieselöljyä muille kuin osuuskunnan jäsenille.
- (24) Komissio katsoi menettelyn aloittamisen yhteydessä seuraavaa.

⁽³⁾ BOE 312, 29.12.1992, s. 44247.

⁽⁴⁾ BOE 241, 7.10.2002, s. 36614.

⁽⁵⁾ EYVL L 145, 13.6.1977, s. 1.

⁽⁶⁾ EYVL L 331, 7.12.2002, s. 27.

⁽⁷⁾ BOE 170, 17.7.1999, s. 27027.

⁽⁸⁾ BOE 304, 20.12.1990, s. 37970.

⁽⁹⁾ BOE 241, 8.10.1998, s. 33517.

- (25) Kuninkaan asetuksen nro 10/2000 antaminen on edellyttänyt veroetuuksien myöntämistä maatalousosuuskunnille, jotka eivät aiemmin olleet saaneet kyseisiä etuuk-
sia.
- (26) Ensiksi on poistettu vaatimus erillisen, yleiseen verojärjestelmään kuuluvan oikeushenkilön perustamisesta (toisin sanoen kalliimpaan verojärjestelmään) silloin, kun B-luokan dieselöljyä toimitetaan muille kuin osuuskunnan jäsenille. Tämän ansiosta osuuskunnat maksavat aiempaa vähemmän veroja B-luokan dieselöljyn myynnistä muille kuin osuuskunnan jäsenille. Ennen lain nro 27/1999 muuttamista maatalousosuuskuntien oli perustettava erillinen oikeushenkilö voidakseen myydä B-luokan dieselöljyä muille kuin osuuskunnan jäsenille. Lain muuttamisen jälkeen niiden ei enää tarvitse perustaa tällaista oikeushenkilöä, ja kyseisiin toimiin sovelletaan edullisempaa verotusta.
- (27) Toiseksi on poistettu maatalousosuuskunnille asetettu 50 prosentin yläraja, jota noudattamalla ne voivat myydä B-luokan dieselöljyä muille kuin jäsenille menettämättä verotuksellisesti suojattua asemaansa. Ennen lain nro 27/1999 muuttamista muille kuin jäsenille kohdistuneen myynnin osuus maatalousosuuskuntien liikevaihdosta, ilman veroetuuden menettämistä, sai olla enintään 50 prosenttia. Lain muuttamisen jälkeen osuuskunnat voivat ylittää kyseisen rajan menettämättä osuuskuntien verotuksellisesti suojattua asemaa.
- (28) Kyseessä on komission mukaan erityinen tukitoimenpide, jota sovelletaan yksinomaan maatalousosuuskuntiin ja johon kuuluu veroetus, jonka perusteella osuuskunnat maksavat vähemmän veroja kuin ennen lain nro 27/1999 muuttamista. Tämä etuus myönnettiin polttoaineiden hinnannousun yhteydessä.
- (29) Komissio katsoi tuolloin käytettävissään olleiden tietojen perusteella, että kyseisillä tukitoimenpiteillä tuensaajille, maatalousosuuskunnille, näyttiin tarjottavan etuus, joka kevensi niiden taloutta yleensä rasittaneita maksuja. Verotulojen menetys vastasi verotustukiin käytettyjen valtion varojen määrää (ks. komission tiedonanto valtiontukisääntöjen soveltamisesta yritysten välittömään verotukseen⁽¹⁰⁾, 9 kohta). Näin ollen kyseinen tukitoimenpide on komission mukaan katsottava valikoivaksi verotustoimenpiteeksi, joka vaikuttaa valtion varoihin.

Maatilanhaltijoille tarkoitetut lainat

- (30) Tästä toimenpiteestä on säädetty 10 päivänä marraskuuta 2000 tehdyn ministerineuvoston sopimuksen julkaisemisesta 15 päivänä marraskuuta 2000 tehdyssä maatalousministeriön päätöksessä⁽¹¹⁾. Tarkoituksena on helpottaa maatilanhaltijoiden lainansaantia, jossa enimmäismäärä on 35 000 miljoonaa Espanjan pesetaa, johon sovelletaan maatalousministeriön antamaa korkohyvitystä ja jonka saamiseksi maatalousosuuskuntien luottotoimistoja neuvotaan tekemään sopimus maatalousministeriön ja virallisen luottolaitoksen (ICO) kanssa maatilanhaltijoiden käyttöön luottolinjan avaavien rahoituslaitosten välityksellä.
- (31) Tämän luottolinjan ehdot ovat seuraavat: lainan kesto on viisi vuotta, joista yksi vuosi on lyhennysvapaa; korkotyyppi on rahoituslaitosten määrittämä ICO-viitekorko; rahoituslaitosten voittomarginaali on yksi prosenttiyksikkö; maatalousministeriön korkohyvitys on kolme prosenttiyksikköä; lainoista koituvan riskin ottavat rahoituslaitokset ja lainojen enimmäismäärä on 75 000 pesetaa hehtaarilta ja 4,5 miljoonaa pesetaa lainansaajaa kohti luonnollisten henkilöiden osalta ja 13,5 miljoonaa pesetaa ryhmittymien osalta.
- (32) Maatalousministeriö voi myös hyvittää Sociedad Anónima Estatal de Caución Agrícola myöntämät takuut, silloin kun tällaiset takuut ovat välttämättömät korkohyvitettyjen lainojen myöntämisessä. Takuun tukimäärä käytetään lainan hoitomenojen maksamiseen, eikä se saa ylittää yhtä prosenttia taatun lainan maksamattomasta määrästä.
- (33) Espanjan viranomaiset ovat ilmoittaneet, että maataloustuottajan vuosittain saama tuen enimmäismäärä on keskimäärin 1 575 pesetaa hehtaarilta⁽¹²⁾ viiden vuoden laina-aikana. Dieselöljyn hinta oli keskimäärin 54,4 pesetaa litralta vuonna 1999 ja 79,8 pesetaa litralta vuonna 2000. Vuosien 1999 ja 2000 välinen hinnannousu oli näin ollen 47 prosenttia.
- (34) Espanjan viranomaiset katsovat, että verrattaessa kustannusten nousua vuosittain korkohyvityksen muodossa keskimäärin maksettavaan tukeen (1 575 pesetaa hehtaarilta viiden vuoden ajan), käy selväksi, että tuen tarkoituksena ei ole korvata maataloustuottajan kärsimiä tappioita, vaan antaa tuottajalle mahdollisuus saada lainaa rahoituslaitoksilta dieselöljyn hinnan suhteettomasta

⁽¹¹⁾ BOE 276, 17.11.2000, s. 40088.

⁽¹²⁾ Korkohyvitys: 3 %; lainan kesto: 5 vuotta. Yksi lyhennysvapaa vuosi, lainan enimmäismäärä hehtaarilta: 75 000 Espanjan pesetaa. $0,03 \times 75\,000 (1 + 1 + 1/4 + 2/4 + 3/4)1/5 = 1\,575$ Espanjan pesetaa hehtaarilta.

⁽¹⁰⁾ EYVL C 384, 10.12.1998, s. 3.

noususta johtuvan maksuvalmiuden puutteen korjaamiseksi. Tämä hinnannousu aiheutti Espanjan viranomaisten mukaan järjestyshäiriöitä, lakkoja, energian ja elintarvikkeiden toimitushäiriöitä sekä vaikeuksia tavaroiden vapaalle liikkuvuudelle yhteisön alueella, minkä vuoksi se on katsottava perustamissopimuksen 87 artiklan 2 kohdassa tarkoitetuksi poikkeukselliseksi tapahtumaksi.

- (35) Espanjan viranomaiset perustelivat tukitoimenpidettä sillä, että sen kustannukset ovat alhaisemmat kuin muiden jäsenvaltioiden soveltama erityisten verojen ja alv:n alennus, jonka komissio on kieltänyt. Espanjan viranomaiset katsovat, että jos tämä tuki katsottaisiin yhteismarkkinoille soveltumattomaksi, espanjalaiset maataloustuottajat joutuisivat epäedulliseen asemaan suhteessa muiden jäsenvaltioiden maataloustuottajiin, jotka ovat päässeet osallisiksi veronkevennyksistä.

- (36) Komissio totesi menettelyn aloittamisen yhteydessä seuraavaa.

- (37) Lainojen korkohyvitys merkitsee valtiontukea maataloustuottajille. Lisäksi tietyt maataloustuottajat saavat valtiontukea korkohyvityksen muodossa kyseisten korkohyvitettyjen lainojen takuista aiheutuvien tiettyjen hallinnollisten menojen suorittamiseen. Näin ollen kyseiset tukitoimenpiteet on katsottava valtion myöntämiksi valikoiviksi tukitoimenpiteiksi.

Luonnollisten henkilöiden tuloverotusta ja arvonlisäveroä koskevat verotustoimenpiteet

- (38) Näistä toimenpiteistä on määrätty 29 päivänä marraskuuta 2000 annetulla valtiovarainministeriön määräyksellä, jolla on pantu täytäntöön vuoden 2001 osalta luonnollisten henkilöiden tuloverotuksen vakiokantajärjestelmä ja erityinen yksinkertaistettu arvonlisäverojärjestelmä⁽¹³⁾.

Vuonna 2000: korjauskertoimen soveltaminen tiettyyn tuloverotuksen vakiokantajärjestelmän alaiseen kotieläintuotantoon hankittaessa rehuja sivullisilta

- (39) Sivullisilta hankittuihin rehuihin sovellettavaa korjauskerrointa korottamalla toteutettu viiden prosentin alennus tietyn vakiokantajärjestelmän alaisen kotieläintuotannon nettotuoton laskemisessa käytettyyn kertoi-

- (40) Komissio katsoi menettelyn aloittamisen yhteydessä seuraavaa:

- (41) Tämä korjauskertoimen muuttaminen näytti tuottavan tuensaajille etua, joka on keventänyt niiden taloutta yleensä rasittavia maksuja. Verotulojen menetyksistä vastaa verotustukiin käytettyjen valtion varojen määrää. Espanjan viranomaiset eivät ole perustelleet kyseistä tukitoimenpidettä verojärjestelmän luonteella tai taloudellisella rakenteella.

- (42) Näin ollen komission mukaan tuolloin käytettävissä olleiden tietojen perusteella näytti siltä, ettei kyseistä valtion vastuulle kuuluvaa verotustoimenpidettä, joka vaikutti valtion varoihin ja muodosti valikoivan edun, voitu perustella verojärjestelmän luonteella tai taloudellisella rakenteella.

Vuonna 2001: nettotuoton alentaminen tuloverotuksen alaiseen maatalous- ja kotieläintuotantoon sovellettavassa vakiokantajärjestelmässä

- (43) Kaikki maa- ja kotieläintuotanto, jonka tuotto määritellään vakiokantajärjestelmässä, saa oikeuden 35 prosentin alennukseen tuotannossaan tarvitsemansa maatalousdieselöljyn hankintahinnasta, joka on osoitettava asianmukaisesti säilytetyin laskuin.

- (44) Komissio katsoi menettelyn aloittamisen yhteydessä seuraavaa.

- (45) Espanjan viranomaiset eivät ole selvittäneet edellä kuvattua tuotonalennusta eivätkä perustelleet sen käyttöönottoa keinona tarkistaa verotusta tosiasiallisten taloudellisten mahdollisuuksien mukaan ottaen huomioon polttoaineiden hinnannoususta aiheutuneet poikkeukselliset tapahtumat.

- (46) Näin ollen komission mukaan tuolloin käytettävissä olleiden tietojen perusteella näytti siltä, ettei kyseistä tukitoimenpidettä voitu perustella verojärjestelmän luonteella tai taloudellisella rakenteella, vaan se oli katsottava valikoivaksi valtiontueksi.

Samoin vuonna 2001: tiettyyn maataloustuotantoon sovellettavan yksinkertaistetun arvonlisäverojärjestelmän mukaisten neljännesvuosimaksujen määrittämisessä käytetyn kertoimen alentaminen

- (47) Tiettyyn maataloustuotantoon sovellettavan yksinkertaistetun arvonlisäverojärjestelmän mukaisten neljännesvuosimaksujen määrittämisessä käytettyä kerrointa on alennettu seuraavasti: kotieläintaloudessa, joka koskee sianlihan ja siipikarjanlihan tehotuotantoa, seitsemän prosenttia; siipikarjan munientuotantoa ja lampaan-, vuohen- ja

⁽¹³⁾ BOE 287, 30.11.2000, s. 41611.

lehmänmaidon tuotantoa, yksi prosentti; naudanlihan tehotuotantoa ja kaninkasvatuksen tehotuotantoa, 14 prosenttia; sika- ja nautakarjankasvatuksen tehotuotantoa ja laajaperäistä tuotantoa sekä muun edellä mainittuihin osiin kuulumattoman karjankasvatuksen tehotuotantoa ja laajaperäistä tuotantoa, 19 prosenttia; lampaan- ja vuohenlihan tehotuotantoa, 24 prosenttia; siipikarjan kasvatusta, pitoa ja lihotusta, 24 prosenttia, sekä muita maa- ja kotieläintaloustuottajien töitä ja palveluja, 28 prosenttia.

- (48) Komissio katsoi menettelyn aloittamisen yhteydessä seuraavaa.
- (49) Maataloustuotantoon sovellettavan yksinkertaistetun arvonlisäverojärjestelmän mukaisten neljännesvuosimaksujen määrittämisessä käytetyn kertoimen alentaminen on vähentänyt maksujen määrää ja merkinnyt tuensaa-jille etua, joka on keventänyt niiden taloutta yleensä rasittavia maksuja. Verotulojen menetys vastaa verotus-tukiin käytettyjen valtion varojen määrää. Espanjan viranomaiset eivät ole perustelleet kyseistä tukitoimenpidettä verotusjärjestelmän luonteella tai taloudellisella rakenteella. Näin ollen tuolloin käytettävissä olleiden tietojen perusteella näyttää siltä, ettei kyseistä tukitoimenpidettä voida perustella verojärjestelmän luonteella tai taloudellisella rakenteella.

Tiettyjen maatilojen siirtoja koskevaan tuloverotukseen sovellettavien veroetuuksien jatkaminen vuosina 2000 ja 2001

- (50) Tästä tiettyjen maatilojen siirtoihin sovellettavien sellaisten veroetuuksien jatkamisesta, joista on säädetty maatilojen nykyaikaistamisesta 4 päivänä heinäkuuta 1995 annetun lain nro 19/1995 kuudennessa lisäsäännöksessä ⁽¹⁴⁾, on säädetty verotustoimenpiteistä, hallinnollisista ja sosiaalisista toimenpiteistä 28 päivänä joulukuuta 2000 annetun lain nro 14/2000 seitsemännessä siirtymäsäännöksessä ⁽¹⁵⁾.
- (51) Komissio katsoi menettelyn aloittamisen yhteydessä seuraavaa.
- (52) Tämä tukitoimenpide on merkinnyt tuensaa-jille etua, joka on keventänyt niiden taloutta yleensä rasittavia maksuja. Verotulojen menetys vastaa verotustukiin käytettyjen valtion varojen määrää. Näin ollen tämä veroetuuksien jatkaminen näyttää olevan valikoivaa valtion-tukea. Tämä näkemys koskee yksinomaan vuosia 2000 ja 2001, eikä se rajoita komission kantaa ennen kyseistä

kautta myönnettyjen tukien soveltuvuudesta yhteismarkkinoille.

Tuloverotuksessa vaikeasti perusteltavien menojen osuuden kasvattaminen

- (53) Tämä tukitoimenpide on ainoa, jota ei ollut toteutettu, ennen kuin Espanjan viranomaiset lähettivät huomautuksensa, joten kyseessä on tiedoksi annettu tuki. Tuloverotuksessa vaikeasti perusteltavien menojen osuutta on lisätty 5—10 prosenttia yksinomaan maatalouden alalla ja ainoastaan rahoitusvuosina 2000 ja 2001.
- (54) Komissio katsoi menettelyn aloittamisen yhteydessä seuraavaa.
- (55) Espanjan viranomaiset eivät ole toimittaneet tästä vaikeasti perusteltavien menojen osuuden kasvattamisesta, josta ovat hyötynet vakiokantajärjestelmän piiriin kuuluvat maataloustuottajat, tilastotietoja, joiden avulla toimenpidettä olisi voitu perustella verotusjärjestelmän luonteella tai taloudellisella rakenteella ja osoittaa, että se on otettu käyttöön verotuksen tarkistamiseksi vastaamaan tosiasiallisia taloudellisia mahdollisuuksia, joihin polttoaineiden hinnannousun aiheuttamat poikkeukselliset tapahtumat ovat vaikuttaneet.
- (56) Näin ollen tuolloin käytettävissä olleiden tietojen perusteella näyttää siltä, ettei kyseistä tukitoimenpidettä voida perustella verotusjärjestelmän luonteella tai taloudellisella rakenteella, vaan se näyttää merkinneen tuensaa-jille etua, joka on keventänyt niiden taloutta yleensä rasittavia maksuja. Verotulojen menetys vastaa verotustukiin käytettyjen valtion varojen määrää.

Komissio päätteli menettelyn aloittamisen yhteydessä seuraavaa

- (57) Tuolloin käytettävissä olleiden tietojen perusteella kaikki kyseiset tukitoimenpiteet on katsottava joko valtion vastuulle kuuluviksi verotustoimenpiteiksi, jotka vaikuttivat valtion varoihin ja joihin kuului valikoivaa etua ja joita ei voitu perustella verotusjärjestelmän luonteella tai taloudellisella rakenteella, tai valikoivaksi valtiontueksi.
- (58) Espanjan viranomaisten toimittamien tietojen mukaan polttoaineiden hinnat nousivat vuosien 1999 ja 2000 välisenä aikana 47 prosenttia, mikä aiheutti järjestyshäiriöitä ja lakkoja sekä energian ja elintarvikkeiden toimintahäiriöitä. Tämän perusteella ei voitu menettelyn tuolloisessa vaiheessa katsoa, että kyseessä olisi ollut perus-

⁽¹⁴⁾ BOE 159, 5.7.1995, s. 20394.

⁽¹⁵⁾ BOE 313, 30.12.2000, s. 46631.

tamissopimuksen 87 artiklan 2 kohdan b alakohdassa tarkoitettu poikkeuksellinen tapahtuma.

- (59) Tuloverotuksessa maatilojen siirtoihin sovellettavien veroetuuksien soveltamisen jatkamisesta vuosille 2000 ja 2001 on todettava, että kyseistä tukea voitiin pitää raaka-ainetuotannon alalle myönnettynä investointitukena, kun otetaan huomioon, että veroetuuteen liittyy maatilojen siirto. Laissa nro 14/2000, joka on kyseisten tukien myöntämisen oikeudellinen perusta, ei kuitenkaan säädetä velvoitteesta noudattaa maatalousalan valtiontuesta annettujen yhteisön suuntaviivojen⁽¹⁶⁾ 4.1 kohdassa määrättyjä edellytyksiä.
- (60) Muut toimenpiteet olisivat näin ollen tuolloin käytettävissä olleiden tietojen perusteella valtiontukea, jonka tarkoituksena on ollut parantaa tuottajien taloudellista asemaa ja joka ei millään tavoin edistänyt alan kehitystä (maatalousalan valtiontuesta annettujen yhteisön suuntaviivojen 3.5 kohta). Näin ollen menettelyn aloittamisen yhteydessä näytti siltä, että kyseiset toimenpiteet oli katsottava yhteismarkkinoille soveltumattomaksi toimintatueksi.
- (61) Takuun muodossa myönnettujen valtiontukien osalta ei ollut säädetty edellytyksistä, jotka tällaisessa muodossa myönnettujen valtiontukien olisi EY:n perustamissopimuksen 87 ja 88 artiklan soveltamisesta valtiontukiin takauksina annetun komission tiedonannon⁽¹⁷⁾ mukaisesti täytettävä, jotta ne olisivat yhteismarkkinoille soveltuvia.
- (62) Lisäksi oli syytä katsoa, että kyseiset tuet perustamissopimuksen liitteessä I luetelluille maataloustuotteille koskivat tuotteita, joista suurimpaan osaan sovellettiin yhteisiä markkinajärjestelyjä ja että jäsenvaltioilla on näin ollen rajoitettu toimivalta puuttua tällaisten järjestelyjen toimintaan, sillä ne kuuluvat yhteisön yksinomaiseen toimivaltaan. Edellä esitetyn perusteella kyseiset tukitoimenpiteet oli katsottava yhteisten markkinajärjestelyjen vastaisiksi ja näin ollen yhteisön säännösten vastaisiksi.
- (63) Komission mukaan edellä esitetyn perusteella näytti siltä, ettei kyseisiin toimenpiteisiin, siltä osin kuin ne olivat tukitoimenpiteitä, voitu soveltaa perustamissopimuksen 87 artiklan 2 ja 3 kohdassa määrättyjä poikkeuksia, ja se päätti näin ollen aloittaa niiden osalta perustamissopimuksen 88 artiklan 2 kohdassa määrätyn menettelyn.

III ASIANOMAISTEN HUOMAUTUKSET

- (64) Kaikki kolmansien esittämät huomautukset koskevat yksinomaan maatalousosuuskunnille tarkoitettua tukitoimenpidettä.

Huoltoasemayrittäjien liiton huomautukset

- (65) Kyseinen liitto katsoo, että kuninkaan asetuksessa nro 10/2000 edellytetään veroetuuksien myöntämistä maatalousosuuskunnille.
- (66) Ensiksi se, että poistettiin vaatimus erillisen oikeushenkilön perustamisesta, johon sovelletaan muille kuin osuuskunnan jäsenille myytävää B-luokan dieselöljyä koskevaa yleistä verojärjestelmää, merkitsi veroetuutta, jonka perusteella osuuskunnat maksavat aiempaa vähemmän veroja B-luokan dieselöljyn myynnistä muille kuin jäsenilleen, sillä näihin toimiin sovellettiin edullista verotusta.
- (67) Toiseksi oli olemassa toinen veroetus, joka perustui siihen, että nykyinen 50 prosentin yläraja poistettiin maatalousosuuskunnilta niiden myydessä B-luokan dieselöljyä muille kuin jäsenilleen, ilman että ne menettivät osuuskunnan verotuksellisesti suojatun aseman.
- (68) Kuninkaan asetus nro 10/2000 suosii kyseisen liiton mukaan markkinoiden ulkopuolisen rinnakkaisjakeluverkon perustamista ja osuuskuntia julkisen vallan tukena yrityksinä, jotka on lisäksi vapautettu kilpailijoiltaan vaadittujen lakisääteisten vaatimusten noudattamisesta. Kaiken edellä esitetyn tarkoituksena on liiton mukaan ollut alentaa markkinoiden tavanomaisesta toiminnasta johtuvia hintoja ilman, että kuluttajille tarkoitettujen myyntipaikkojen haltijoille (vähittäismyyntipaikoille) olisi maksettu minkäänlaista korvausta, ja nämä joutuivatkin liiton mukaan suurin joukoin syrjäytetyiksi ja poistetuiksi markkinoilta.

Madridin alueen huoltoasemayrittäjien liiton, Katalonian huoltoasemayrittäjien liiton ja Espanjan huoltoasemayrittäjien keskusliiton huomautukset

- (69) Nämä liitot, jotka käytännössä edustavat Espanjan koko huoltoasema-alaa, katsovat, että kuninkaan asetuksessa nro 10/2000 säädetään toimenpiteistä, joiden tarkoituksena on vapauttaa maatalousosuuskunnat eri veroista, joita sovelletaan B-luokan dieselöljyn myyntiin muille

⁽¹⁶⁾ EYVL C 28, 1.2.2000, s. 2. (Oikaisu EYVL C 232, 12.8.2000, s. 19).

⁽¹⁷⁾ EYVL C 71, 11.3.2000, s. 14.

kuin osuuskunnan jäsenille, ja saattaa kyseinen toiminta erityisesti suojatun verojärjestelmän piiriin silloin, kun polttoainetta myydään sivullisille.

- (70) Kyseiset liitot katsovat, että maatalousosuuskunnat ovat saaneet kuninkaan asetuksen nro 10/2000 voimaantulon jälkeen seuraavat etuudet B-luokan dieselöljyn myynnissä sivullisille:
- (71) Omaisuuden siirtoja ja virallisia asiakirjoja koskevien verojen osalta maatalousosuuskunnat vapautetaan maksuista, jotka koskevat pääoman perustamisasiakirjoja, korotusta, fuusiota ja jakamista, lainojen, myös obligatiolainojen, ottamista ja maksamista, omaisuuden ja oikeuksien hankintaa koulutus- ja edistämisrahaston osana osuuskunnan päämäärien toteuttamiseksi sekä omaisuuden ja oikeuksien hankintatoimia, joiden välittömänä tarkoituksena on osuuskuntien sosiaalisten ja sääntömääräisten tavoitteiden toteuttaminen.
- (72) Yhtiöverotuksen osalta kuninkaan asetuksessa katsotaan B-luokan dieselöljyn myynti muille kuin jäsenille tulokseksi osuuskunnan toiminnasta, ja sen vuoksi sen veroprosentti on 20 %. Lisäksi osuuskunnat on vapautettu täysin sellaisen kuolettavan uuden kiinteän omaisuuden kuolettamisesta, joka on hankittu kolmen vuoden kuluessa osuuskunnan kirjaamisesta osuuskuntarekisteriin, ja lisäksi niille hyvitetään 50 prosenttia koko maksettavasta verosta.
- (73) Elinkeinoverotuksen osalta osuuskunnille myönnetään 95 prosentin helpotus maksettavista veroista.
- (74) Kiinteän omaisuuden verotuksen osalta osuuskunnille myönnetään 95 prosentin helpotus maksettavista veroista.

Espanjan maatalousosuuskuntien keskusliiton huomautukset

- (75) Tähän keskusliittoon kuuluu suurin osa Espanjan maatalousosuuskunnista. Maatalousosuuskunnat alkoivat myydä polttoaineita 31 päivänä heinäkuuta 1986 annetun talous- ja valtiovarainministeriön määräyksen⁽¹⁸⁾ nojalla. Kyseisellä määräyksellä muutettiin öljymonopoliin kuuluvien nestemäisten polttoaineiden toimittamisesta ja myynnistä annettua asetusta⁽¹⁹⁾. Öljyalan järjestämisestä 22 päivänä joulukuuta 1992 annetulla lailla

nro 34/1992⁽²⁰⁾ perustettiin uusi öljytuotteiden jakelujärjestelmä.

- (76) Maatalousosuuskuntien aiempi sääntömääräinen asema muuttui yllättäen, kun laki nro 34/1998 julkaistiin ja erityisesti tähän vaikutti lain 15. lisäsäätös, jossa osuuskunnilta kielletään öljytuotteiden (sekä dieselöljyn että bensiinin) myynti sivullisille, jolleivät ne perusta tätä tarkoitusta varten erillistä oikeushenkilöä, johon voidaan soveltaa yleistä verojärjestelmää.
- (77) Keskusliiton mukaan kuninkaan asetuksella nro 10/2000 ainoastaan poistettiin osittain vapaan kilpailun rajoittaminen, jonka oli aiheuttanut lain nro 34/1998 15 lisäsäätöksessä käyttöön otettu kielto.
- (78) Osuuskuntien veroetuksia on tarkasteltava yhdessä teknisesti tarkistettujen sääntöjen ja niistä osuuskunnille aiheutuvien velvoitteiden kanssa.
- (79) Osuuskuntien on yhtiöverotuksen veron perusteen määrittämiseksi erotettava selvästi tosistaan seuraavat toimintaryhmät: jäsenten väliset toimet ja muiden kuin jäsenten kanssa tehtävät toimet. Lain nro 20/1990 16 pykälässä säädetyssä teknisessä tarkistussäätöksessä on kyse siitä, että veron perusteen määrittämistä varten on otettava huomioon erikseen osuuskunnalliset tulokset, jäsenten välisten toimien tulokset ja osuuskunnan ulkopuolisten toimien tulokset, jotka on saatu osuuskunnan muiden kuin jäsentensä kanssa toteuttamista toimista.
- (80) Lain nro 20/1990 33 pykälässä täsmennetään, että osuuskuntayhtiöiden verotuksessa erotetaan eri maksuluokat siten, että osuuskunnan tuloksiin sovellettava veron peruste on 20 prosenttia ja osuuskunnan ulkopuolisen toiminnan tulokseen sovellettava yleinen veron peruste on 35 prosenttia. Jälkimmäiseen kuuluvat muun muassa maatalousosuuskuntien sivullisten kanssa toteutetuista liiketoimista saamat tulot. Näin ollen niihin tuottoihin, jotka osuuskunta saa sivullisten kanssa toteuttamistaan liiketoimista, ei sovelleta minkäänlaista hyvitystä.
- (81) Lain nro 20/1990 23 pykälässä määritellään osuuskuntaan sovellettavan yhtiöverotuksen osalta veron määräksi veron perusteen soveltamisesta johtuvista positiivisista tai negatiivisista määristä saatavaksi matemaattiseksi summaksi vastaavat maksuluokat ottaen huomioon koko vero, jos tulos on positiivinen. Tällöin etuussääntö koskee kyseisen lain 34 pykälän, jossa on kyse erityisesti

⁽¹⁸⁾ BOE 188, 7.8.1986, s. 27907.

⁽¹⁹⁾ BOE 58, 9.3.1970, s. 3820.

⁽²⁰⁾ BOE 308, 24.12.1992, s. 43867.

suojatuista osuuskunnista ja jota periaatteessa voidaan soveltaa maatalousosuuskuntaan, mukaan 50 prosentin helpotusta aiemmin 23 pykälässä määritellystä kokonaisverosta.

- (82) Tätä etuutta ei voida tarkastella erillään niistä veroista, jotka vaikuttavat osuuskunnan jäsenelle palautuksina maksettuihin tuloihin kohdistuvaan tuloverotukseen. Yrityksen voitto jaetaan osuuskunnissa jäsenille heidän varainhoitovuoden kuluessa toteuttamansa osuuskunnallisen toiminnan mukaan eikä pääomapanoksen mukaan. Kyseessä on osuuskuntapalautus, ja se poikkeaa luonteeltaan täysin yhtiön osingoista.
- (83) Ottaen huomioon edellä mainitut erityispiirteet, jotka liittyvät yhtiöverotuksen kokonaisveroja koskevaan etuussääntöön, jonka perusteella erityisesti suojattujen osuuskuntien yhtiöverotusta alennetaan 50 prosentilla, on mainittava osinkojen/palautusten kahdenkertainen verotus, joka johtuu siitä, että ensin voitto merkitään yhtiöverotukseen ja sen jälkeen tuloverotukseen. Yhtiön ja sen osakkaiden väliseen suhteeseen (yritysosinkoon) sovellettavalla kahdenkertaisen verotuksen huojennuksella ei ole vastinetta osuuskunnan ja sen jäsenen välisessä suhteessa (osuuskuntapalautus), minkä vuoksi palautusta verotetaan ankarammin kuin osinkoa.
- (84) Edellä esitetty näkyy luonnollisten henkilöiden tuloverotuksesta ja muista verosäännöistä 9 päivänä joulukuuta 1998 annetun lain nro 40/1998 ⁽²¹⁾ 23 pykälässä, jossa vahvistetaan osingoille (joita on yleiseen verotusjärjestelmään kuuluvissa yhtiöissä) eri kohtelu kuin palautuksille (joita puolestaan on erityisverotusjärjestelmään kuuluvissa osuuskunnissa).
- (85) Toisaalta tuloverojen alennukset, sellaisina kuin niistä on säädetty lain nro 40/1998 66 pykälässä, vaihtelevat myös yhtiötyypin mukaan. Silloin kun saadaan osinkoja, alennus on 40 prosenttia maksuista. Lain nro 20/1990 32 pykälässä säädetään puolestaan palautuksista, että kahdenkertaiseen verotukseen perustuva alennus on kymmennä tai viisi prosenttia sen mukaan, onko kyseessä suojattu osuuskunta tai erityisesti suojattu osuuskunta.
- (86) Osuuskuntaan sovelletaan lisäksi erityisiä velvoitteita, jotka eivät koske yleiseen verotusjärjestelmän alaisia yrityksiä ja jotka koostuvat tietyistä taloudellisista velvoitteista, joista on säädetty laissa nro 27/1999 ja jotka kiin-

nittävät varat ja muuttavat ne jakamattomiksi. Näitä ovat esimerkiksi pakolliset sosiaalirahastot.

- (87) Ensiksi pakollinen vararahasto, jonka tarkoituksena on erityisesti osuuskuntien vahvistaminen, kehittäminen ja takaaminen ja jota ei voida jakaa jäsenten kesken, kuten lain nro 27/1999 55 pykälässä säädetään. Se kuuluu osuuskunnan pääomaan, jota ei voida jakaa ja joka osuuskunnan hajotessa päättyy valtion varoihin, jossa se käytetään osuuskuntien edistämisrahaston perustamiseen. Edellä mainitun lain nro 27/1999 mukaan tähän tarkoitukseen on annettava vähintään 20 prosenttia osuuskunnan tuloista ja vähintään 50 prosenttia osuuskunnan muista kuin osuuskunnallisista toimista saaduista tuloista (jotka saadaan muun muassa muiden kuin jäsenten kanssa tehdyistä liiketoimista), lisäksi siihen on annettava osuus jäsenten liittymismaksuista ja pakollisista pääomapanoksista tehdyistä vähennyksistä, jotka johtuvat jäsenten määrän vähenemisestä. Toisin sanoen osaa siitä, mitä kukin jäsen on tuonut yritykseen, ei saada koskaan takaisin, ja osa yrityksen ylijäämästä jää kiinnitettyksi.
- (88) Toiseksi lain nro 27/1999 56 artiklassa säädetyn koulutus- ja edistämisrahaston tarkoituksena on jäsenten ja työntekijöiden yleissivistävän ja ammatillisen koulutuksen rahoittaminen, osuuskunta-aatteen levittäminen ja osuuskuntien välisten yhteyksien tiivistäminen sekä kulttuurin, ammattitaidon ja keskinäisen avunannon edistäminen paikallisella tasolla ja koko yhteisössä. Lain nro 27/1999 mukaan vähintään viisi prosenttia osuuskunnan tuloista on osoitettava tähän rahastoon. Koulutus ja edistämisrahasto on samoin kuin pakollinen vararahasto jakamaton, niiden varoja ei voida jakaa jäsenten kesken edes osuuskunnan selvitystilaan saattamisen yhteydessä.
- (89) Näin ollen osuuskunnan jäsenten kesken jaettava enimmäisylijäämä on alhaisempi kuin muissa yhtiöissä, joissa osakkeenomistajien mahdollisuudet päästä osallisiksi tuloksista ovat suuremmat, kun niillä ei ole velvoitetta maksaa pakollisiin rahastoihin osuutta varainhoitovuonna saadusta voitosta.
- (90) Osuuskunnan mahdollisesti saama vähennys yhtiöverotuksesta korjautuu tuloverotukseen liittyvällä kahdenkertaisella verotuksella, jota sovelletaan osuuskunnan jäseniin ja joka nostaa niiden veroja.
- (91) Osuuskuntien verotusjärjestelmää voidaan kuvata kokonaisuudessaan siten, että siinä otetaan huomioon edut ja velvoitteet, seuraavin käytännön esimerkein.

⁽²¹⁾ BOE 295, 10.12.1998, s. 40730.

- (92) Ensimmäisessä esimerkkitapauksessa tarkastellaan osuuskunnan jäsenen nettokäyttöomaisuutta verrattuna Espanjan yleiseen verojärjestelmään kuuluvan yhtiön osakkaaseen. Lähtökohdانا ovat samat tulokset, 150 rahayksikköä.

Oletettu osuuskunnan tulos (50 %) ja muusta kuin osuuskunnallisesta toiminnasta saatu tulos (50 %), sellaisena kuin siitä on säädetty laissa nro 27/1999 ja olettaen, että kaikki käytettävissä olevat voitot päätyvät jäsenelle. Marginaalituloveroaste on 48 %

	Osuuskunta	Yhtiö
Tulokset	Osuuskunnallisesta toiminnasta saatu tulos (OT): 75 (50 %) Osuuskunnan ulkopuolisesta toiminnasta saatu tulos (OUT): 75 (50 %) Yhteensä: 150	150
Maksut sosiaalirahastoihin	Koulutus- ja edistämisrahasto: 5 % OT = 3,75 Pakollinen verorahasto: 20 % OT = 15 50 % OUT = 37,5 Yhteensä: 56,25	0
Tulokset rahastomaksujen jälkeen	OT: 56,25 OUT: 37,5 Yhteensä: 93,75	150
Yhtiövero	OT: $(75 - 11,25) \times 20 \% = 12,75$ OUT: $(75 - 18,75) \times 35 \% = 19,687$ Yhteensä: 32,437	$150 \times 35 \% = 52,5$
Käytettävissä oleva voitto	$93,75 - 32,437 = 61,313$	$150 - 52,5 = 97,5$
Tulovero	Verokanta: $61,313 \times 100 \% = 61,313$ Kokonaisvero (marginaalivero): $61,313 \times 48 \% = 29,430$ Vähennys: $61,313 \times 10 \% = 6,131$ Maksettava vero: $29,430 - 6,131 = 23,299$	Verokanta: $97,5 \times 140 \% = 136,5$ Kokonaisvero (marginaalivero): $136,5 \times 48 \% = 65,52$ Vähennys: $97,5 \times 40 \% = 39$ Maksettava vero: $65,52 - 39 = 26,52$
Jäsenen/osakkaan saama nettotuotto	$61,313 - 23,299 = 38,014$	$97,5 - 26,52 = 70,98$

- (93) Kun otetaan huomioon, että tuloverotuksessa tarkastellaan marginaaliveroa, voidaan todeta, että saman 150 rahayksikön alkutuloksen perusteella osuuskunnan jäsen saisi nettovaroina 38 rahayksikköä, kun taas yleiseen verojärjestelmään kuuluvan yhtiön osakas saisi 71 rahayksikköä. Lisäksi edellä on jo todettu, että yhtiö- ja tuloverotukseen liittyvä kahdenkertainen verotus mitätöi yhtiöverotuksen kokonaismaksujen helpotuksesta aluksi saadun vähennyksen.

- (94) Toisessa esimerkkitapauksessa osuuskunnan jäsenten väliset liiketoimet erotetaan muiden kuin jäsenten kanssa tehdyistä liiketoimista, tosin sanoen osuuskunnallinen tulos erotetaan osuuskunnan ulkopuolisesta tuloksesta. Tällöin voidaan havaita, että silloin, kun osuuskunnan ulkopuolisista liiketoimista saatujen tulosten merkitys kasvaa verrattuna osuuskunnallisiin toimiin, kasvavat myös maksut pakollisiin rahastoihin, yhtiöverotus nousee ja samalla käytettävissä oleva voitto pienenee. Näin ollen kunkin jäsenen saama netto-osuus on pienempi silloin, kun osuuskunnan ulkopuoliset tulokset ovat suuremmat.

Analyysi osuuskuntien tulosten ja osuuskunnan ulkopuolisen toiminnan tulosten jakautumisesta

	Suojattu osuuskunta				Yhtiö
	OT: 75 % OUT: 25 %	OT: 66.66 % OUT: 33.33 %	OT: 50 % OUT: 50 %	OT: 25 % OUT: 75 %	
Esimerkkitapaus					
Tulokset	150	150	150	150	150
Maksut sosiaalirahastoihin	46,875	50	56,25	65,625	0
Tulos rahastomaksujen jälke-	103,125	100	93,75	84,375	150
keen					
Yhtiövero	28,97	30,125	32,437	35,906	52,5
Käytettävissä oleva voitto	74,155	69,875	61,313	48,469	97,5
Tulovero	28,179	26,55	23,299	18,418	26,52
Henkilön nettotuotto	45,976	43,325	38,014	30,051	70,98

- (95) Keskusliitto päätelee, että Espanjan osuuskuntaverotusta koskevaa lainsäädäntöä on tarkasteltava kokonaisuutena. Tässä verotuksessa on eri rakenteet ja etuuksia sekä erityisiä velvoitteita (maksut pakollisiin rahastoihin, pääoman käsittely, kahdenkertainen verotus).

IV ESPANJAN HUOMAUTUKSET

- (96) Espanja esitti 11 päivänä kesäkuuta 2001 päivätyssä kirjeessään seuraavaa.

Lain nro 37/1992 muuttaminen

- (97) Kuudennen direktiivin 25 artiklassa annetaan jäsenvaltioille mahdollisuus perustaa yhteinen maa-, kotieläin- ja kalataloustuottajia koskeva vakiokantajärjestelmä. Espanja on käyttänyt tätä mahdollisuutta heti liittyttyään yhteisöön.
- (98) Kuudennen direktiivin 25 artiklan 3 kohdan mukaan jäsenvaltioiden on tarvittaessa vahvistettava "vakiokantajärjestelmän" prosentit ja ilmoitettava ne komissiolle ennen kuin niitä aletaan soveltaa". Tästä säännöksestä johtuu ensiksi tällaisen hyvitysjärjestelmän perustavia jäsenvaltioita koskeva velvoite ilmoittaa hyvitysprosentit ennen

niiden vahvistamista. Säännöksestä ei kuitenkaan mitenkään voida päätellä, että tämän hyvitysprosentin muuttamisesta olisi myös ilmoitettava komissiolle. On otettava huomioon, että jos tämä olisi kuudennen direktiivin tarkoitus, siinä olisi perustettu hyvitystä koskeva seurantajärjestelmä, joka olisi eri kuin yleinen jäsenvaltioiden lainsäädännön muutoksia koskeva seurantajärjestelmä, mikä ei olisi asianmukaista. Lisäksi on korostettava, että kuudennen direktiivin sanamuodossa ei vaadita komission lupaa hyvitysjärjestelmän perustamiselle vaan ainoastaan sen tiedoksi antamista.

- (99) Espanjan verohallitus ilmoitti kuitenkin komissiolle (ilmoituksen kopio ohessa) ennen hyvitysprosentin nostamista koskevan säännösten hyväksymistä ja julkaisemista Espanjan valtion virallisessa lehdessä (Boletín Oficial del Estado) hallituksen aikomuksesta nostaa kyseistä hyvitysprosenttia ja jakaa se eri tuotteiden kesken, joihin sitä sovelletaan, mistä on nimenomaan säädetty kuudennen direktiivin 25 artiklan 3 kohdan toisessa alakohdassa.
- (100) Toiseksi kuudennen direktiivin 25 artiklan 3 kohdan edellä mainitusta alakohdasta johtuu jäsenvaltioille lisävelvoite, jossa vaaditaan, että hyvityksen määrä ei saa aiheuttaa sitä, että järjestelmään kuuluvat verovelvolliset saisivat hyvityksen soveltamisesta taloudellisen hyödyn, joka olisi suurempi kuin maksettava vero. Tätä säännöstä on noudatettu Espanjan säännöstyössä, ja se käy ilmi tilastotiedoista, joiden perusteella Espanjan viran-

omaiset laskivat uudet hyvitysprosentit, jotka liitettiin tutkimukseen, joka puolestaan on liitetty Espanjan nyt esillä olevan menettelyn yhteydessä lähettämään asiakirja-aineistoon.

- (101) Noudatettu menetelmä on kaksivaiheinen: ensimmäisessä vaiheessa lasketaan maa-, kotieläin- ja kalatalouden erityisen arvonlisäverojärjestelmän alaisten verovelvollisten maataloilta saatujen tuotteiden myynnistä saama tulos ja toisessa vaiheessa määritetään mainittujen tilojen hankinnoista maksettujen arvonlisäverojen määrä. Käsiteltävänä olevan varainhoitovuoden tulos osoittaa, että hyvityksen tosiasiallinen osuus on vuodesta 1987 alkaen ollut laissa säädettyä paljon pienempi ja oli vuonna 1999 8,28 prosenttia.
- (102) Espanjan hallitus päätelee edellä esitetyn perusteella, että vakiokantahyvitysten prosenttien nostaminen on koko ajan ollut kuudennen direktiivin 25 artiklan 3 kohdan mukaista, sillä mainittu nousu ei ole aiheuttanut järjestelmään kuuluville verovelvollisille hyvityksestä johtuvaa etua, joka olisi suurempi kuin maksetut verot.

Maatalousosuuskuntia koskevat tukitoimenpiteet

- (103) Espanja katsoo, että maatalousosuuskuntien hyväksi toteutettuja tukitoimenpiteitä ei ole syytä katsoa valtiontueksi sillä perusteella, että osuuskunnat maksavat vähemmän veroja kuin ennen muutoksen käyttöön ottamista, seuraavin perustein:
- (104) Kuninkaan asetuksella nro 10/2000 käyttöön otetut toimenpiteet vastaavat B-luokan dieselöljyn myynnin vapauttamistoimenpiteitä, joilla poistetaan esteet maatalousosuuskunnilta kyseisen polttoaineen myynniltä sivullisille ilman, että siitä aiheutuisi verotusetuutta kyseisille yrityksille tai niitä suosittaisiin.
- (105) Maatalousosuuskuntien verojärjestelmässä erotetaan toisistaan osuuskunnallinen toiminta jäsenten kanssa ja toiminta muiden kuin jäsenten kanssa. Viimeksi mainittujen kanssa toteutettavasta toiminnasta saatavat tulokset katsotaan osuuskunnan ulkopuolisiksi, minkä vuoksi näihin tuloksiin sovellettava yhtiöverotuksen alainen verojärjestelmä vastaa yleistä verojärjestelmää, jota sovelletaan kaikkiin samaa toimintaa harjoittaviin yrityksiin.
- (106) Osuuskuntien verojärjestelmästä on säädetty lailla nro 20/1990, jonka 21 artiklassa katsotaan osuuskuntien ulkopuoliseksi tulokseksi sivullisten kanssa toteutetusta toiminnasta saadut tulokset ja näistä tuloksista verotetaan yleisen yhtiöverotuksen mukaan yhtiöverotuksesta 27 päivänä joulukuuta 1995 annetun lain nro 43/1995⁽²²⁾ 26 pykälän 3 momentin mukaisesti. Toisaalta lain nro 27/1999 kuudennessa lisäsäännöksessä nämä yritykset veloitetaan pitämään erillistä kirjanpitoa muiden kuin jäsenten kanssa toteutettavasta toiminnasta.
- (107) Kuninkaan asetuksen nro 10/2000 soveltamisalaan kuuluvien toimenpiteiden tarkoituksena on vapauttaa B-luokan dieselöljyn kauppa ja antaa maatalousosuuskunnille mahdollisuus myydä kyseistä polttoainetta, olipa kyseisten liiketoimien välinen suhde osuuskunnan kaikkiin liiketoimiin nähden mikä tahansa ilman, että osuuskunnallisen toiminnan verojärjestelmä kärsii. Toimenpiteillä pyritään siihen, että osuuskunnat voivat kehittää kyseistä toimintaa ilman, että ne joutuisivat perustamaan uuden erillisen kokonaisuuden, sillä yhtiöverotus on sama molemmissa tapauksissa, koska B-luokan dieselöljyn myynnistä saatuihin tuloksiin sovelletaan yleistä yhtiöverojärjestelmää.
- (108) Espanja päätelee edellä esitetyn perusteella, että kuninkaan asetuksella nro 10/2000 käyttöön otetut toimenpiteet eivät ole valtiontukea, koska ne eivät vaikuta kilpailuun B-luokan dieselöljyn toimituksissa eivätkä vahingoita sitä, sillä kaikkiin kyseistä toimintaa harjoittaviin yrityksiin, myös maatalousosuuskuntiin, sovelletaan samaa yhtiöverojärjestelmää.
- (109) Espanja täydensi 6 päivänä kesäkuuta 2001 lähettämiään huomautuksia kyseisestä toimenpiteestä vastaamalla asianomaisten huomautuksiin 1 ja 30 päivänä lokakuuta 2001 päivätyillä kirjeillä lähettämillään huomautuksilla. Espanja esitti 1 päivänä lokakuuta 2001 päivätyssä kirjeessä seuraavat lisähuomautukset:
- (110) Öljyn hinnannousu ja euron arvon aleneminen dollariin nähden olivat tapahtumia, jotka muuttivat olennaisesti tavanomaisia edellytyksiä, joissa maataloustoimintaa harjoitetaan, ja saivat alalla aikaan kriisin, jonka vaikutukset tuntuivat maataloilla taloudellisten tulosten huononemisenä ja joka uhkasi jatkuessaan monien tilojen olemassaoloa.
- (111) Espanjan hallitus päätti tällaisessa tilanteessa käynnistää suhdannetoimenpiteiden lisäksi rakennetoimenpiteitä,

⁽²²⁾ BOE 310, 28.12.1995, s. 37072.

joita olivat mm. polttoaineiden myynnin vapauttaminen, joka merkitsi maa- ja kotieläintiloille mahdollisuutta säilyä hengissä ja pitää yllä välttämätöntä kilpailukykyä.

(112) Kuninkaan asetuksessa nro 10/2000 säädetyillä tukitoimenpiteillä pyritään osaltaan edistämään polttoainekaupan vapauttamista. Konkreettisesti niillä poistetaan Espanjan lainsäädännöllä maatalousosuuskunnille asetetut tietyt rajoitukset ja avataan siten B-luokan dieselöljyn markkinat Espanjassa.

(113) Tällä tavalla osuuskunnat vapautettiin velvoitteesta rajoittaa sivullisten kanssa toteutettavat B-luokan dieselöljyä koskevat liiketoimet 50 prosenttiin jäsenten kanssa toteutetuista toimista. Samalla poistettiin vaatimus, jonka mukaan osuuskunnat voivat myydä öljytuotteita vähittäismyyntinä sivullisille vain perustamalla kokonaisuuden, joka on erillinen osuuskunnan ulkopuolinen oikeushenkilö. Tämä vaatimus rajoitti maatalousosuuskuntien toiminta-alaa ja oli tietyssä määrin ristiriidassa lain nro 27/1999 kanssa siltä osin, kuin sen mukaan perustetut yhtiöt voivat järjestää ja toteuttaa kaikkea taloudellista toimintaa.

(114) Muutosta, jonka perusteella osuuskunnat eivät menettäneet erityisesti suojattua asemaansa myydessään B-luokan dieselöljyä sivullisille, on tulkittava sen tosiasiallisessa huojentavassa merkityksessä, kun sillä poistettiin tietty aiempi luokitus ilman, että siihen sisältyisi erityistä ja edullisempaa verojärjestelmää, jota sovellettaisiin maatalouspolttoaineen myyntiin sivullisille.

(115) Huoltoasemien liiton huomautuksissaan esittämä toteamus, jonka mukaan dieselöljyn myynnin vapauttaminen koskemaan myös osuuskuntien sivullisten kanssa toteutettavia liiketoimia merkitsee sitä, että näistä liiketoimista on maksettava 20 prosentin yhtiöveroa, on Espanjan hallituksen mukaan virheellinen. Kaikkiin osuuskuntien sivullisten kanssa toteuttamiin liiketoimiin sovelletaan yleistä 35 prosentin veroa.

(116) Espanja lisäsi 30 päivänä lokakuuta 2001 päivätyssä kirjeessään, joka täydensi Espanjan kolmansien huomautusten yhteydessä 1 päivänä lokakuuta 2001 päivätyssä kirjeessä esittämiä huomautuksia, seuraavat valtiovarainministeriön huomautukset: Huoltoasemien liittojen huomautuksissa tulkitaan virheellisesti kuninkaan asetuksen nro 10/2000 vaikutuksia suojattujen osuuskuntien vero-

tusjärjestelmään. Osuuskunnan ulkopuolisiin tuloksiin sovelletaan yleistä 35 prosentin verotusta. Näihin kuuluvat myös B-luokan dieselöljyn myynnistä sivullisille saadut tulokset.

(117) Kuninkaan asetukseen nro 10/2000 tehtyjen muutosten tarkoituksena on yksinomaan B-luokan dieselöljyn myynnin vapauttaminen ja mahdollisuuksien antaminen maatalousosuuskunnille myydä kyseistä polttoainetta riippumatta siitä, mikä osuus näillä liiketoimilla on osuuskunnan kaikista liiketoimista ilman, että osuuskunnalliseen toimintaan sovellettavaa verojärjestelmää muutetaan.

(118) Osuuskuntien toteuttamaan B-luokan dieselöljyn myyntiin sovellettavaa verojärjestelmää ei missään tapauksessa ole muutettu. Näin ollen Espanjan mukaan on pääteltävä, ettei ole otettu käyttöön toimenpidettä, joka voitaisiin katsoa perustamissopimuksen 87 artiklassa tarkoitetuksi valtiontueksi.

(119) Huoltoasemien liittojen huomautuksissa todetaan omaisuuden siirtoja ja virallisia asiakirjoja koskevasta verotuksesta, että kyseiset etuudet ovat olleet voimassa jo ennen kuninkaan asetuksen nro 10/2000 voimaantuloa ja etteivät osuuskunnat näin ollen nauti näistä etuuksista kyseisen asetuksen perusteella, vaan nämä etuudet vastaavat tavoitetta edistää tällaisten yhtiöiden ja Espanjan osuuskuntaliikkeen toimintaa.

(120) Lopuksi paikallisverotuksesta tehdyissä huoltoasemien liittojen huomautuksissa ei niinkään vastusteta erityisesti suojattuihin osuuskuntiin sovellettavia veroetuuksia, vaan pikemminkin kuninkaan asetuksella nro 10/2000 tehtyjä muutoksia, joissa on kyse maatalousosuuskunnille erityisen suojatun aseman saamiseksi asetettujen edellytysten muuttamisesta, tarkemmin sanoen siitä, että asetuksessa näille osuuskunnille annetaan mahdollisuus myydä rajoituksetta B-luokan dieselöljyä sivullisille.

Maatilanhaltijoille tarkoitetut lainat

(121) Espanja haluaa toistaa tiedoksiannossa esittämänsä väitteet ja korostaa, että kyseessä ovat poikkeuksellisten tapahtumien aiheuttamat vahingot (perustamissopimuksen 87 artiklan 2 kohdan b alakohta) ja että vaikka on totta, että komission mukaan kyseistä käsitettä on tulkittava suppeasti, on myös totta, että tapahtumien poikkeuksellinen luonne ja niihin liittyvä lieventävä toimenpide johtuvat siitä, että Espanja noudatti komission

julkisesti esittämää kantaa olla alentamatta polttoaineisiin kohdistuvaa verotusta, jotta ei mukailtaisi öljynviejämäiden järjestön (OPEC:n) toiveita, ja päätti säilyttää kyseiset verot ennallaan ja etsiä muita vaihtoehtoja kohtuuttomalle hinnannousulle, joka muodosti vakavan uhan maatilojen elinkelpoisuudelle, aiheutti lakkoja ja vakavia järjestyshäiriöitä sekä energian ja elintarvikkeiden toimitushäiriöitä.

- (122) Espanja vahvisti 6 päivänä kesäkuuta 2001 päivätyssä kirjeessä esittämässään näkemyksessä, ettei kyseinen luottolinja ollut käytössä. Espanja ilmoitti kuitenkin 20 päivänä joulukuuta 2001 päivätyllä kirjeellään, että kyseinen luottolinja oli ollut toiminnassa 22 päivästä marraskuuta 2001 alkaen ja että lainansaajat olivat jottaneet varoja käyttöönsä ja että näin ollen tukea oli jo alettu myöntää.
- (123) Espanjan mukaan kyseisen toimenpiteen kustannukset olivat joka tapauksessa alhaisemmat kuin dieselöljyyn sovellettavien erityisverojen ja alv:n alentaminen, jotka komissio oli erityisesti kieltänyt.

Tuloveroa ja arvonnäisäveroa koskevat verotustoimenpiteet

Korjauskertoimen soveltaminen tiettyyn tuloverotuksen vakiokantajärjestelmän alaiseen kotieläintuotantoon hankittaessa rehuja sivullisilta

- (124) Kyseistä korjauskerrointa on sovellettu vuodesta 1995 alkaen tietyn kotieläintuotannon yhteydessä sivullisilta hankittuihin rehuihin, osana luonnonvarojen käyttöä. Vuodesta 2000 alkaen tätä korjauskerrointa on sovellettu kaikkeen kotieläintuotantoon edellyttäen, että sivullisilta hankittujen rehujen markkina-arvo on enemmän kuin 50 prosenttia kulutettujen rehujen arvosta.
- (125) Kyseinen soveltamisalan laajennus perustuu siihen, että vuosina 2000 ja 2001 kyseisen toiminnan nettotuottoindeksi ei ollut muuttunut, mikä osoittaa sitä, ettei rehuhinnan nousua ollut otettu huomioon nettotuoton laskennassa. Näin ollen kun sivullisilta hankittujen rehujen osuus kulutuksessa on merkittävää (enemmän kuin 50 % kulutetusta rehumäärästä), ei nettotuottoindeksiä vähennetä, vaan otetaan käyttöön kyseisen tuoton korjauskerroin (0,95).
- (126) Espanja päätelee edellä esitetyn perusteella, ettei kyseessä missään tapauksessa ole valikoiva etu, vaan tie-

tyn nettotuoton mukauttaminen objektiivista menetelmää käyttäen toiminnan reaalitytuottoon.

Nettotuoton alentaminen maa- ja kotieläintaloustoimintaan sovellettavassa tuloverotuksen vakiokantajärjestelmässä

- (127) Maa- ja kotieläintaloustoimintaan sovellettava vakiokantajärjestelmä perustuu siihen, että toiminnasta saatuihin tuloihin sovelletaan nettotuottoindeksejä, jotka on määritetty mallitilalaskelman perusteella. Tätä mallitilalaskelmaa määritettäessä vuodelle 2001 dieselöljyn laskut perustuivat tammikuun 1999 hintoihin. Koska dieselöljyn hinta on noussut tuolta ajalta aina 1 päivään tammikuuta 2001 saakka noin 35 prosenttia, päätettiin kyseinen alennus ottaa käyttöön, sen sijaan että olisi muutettu mallitilalaskelmaa.
- (128) Espanja päätelee edellä esitetyn perusteella, ettei kyseistä toimenpidettä voida katsoa valikoivaksi valtiontueksi, vaan kyseessä on lasketun nettotuoton mukauttaminen objektiivista järjestelmää käyttäen toiminnan reaalitytuottoon.

Tiettyyn maataloustoimintaan sovellettavan yksinkertaistetun arvonnäisäverojärjestelmän neljännesvuosimaksujen määrittämisessä käytettyjen prosenttien alentaminen

- (129) Espanja korostaa väitteestä, jonka mukaan yksinkertaistetun arvonnäisäverojärjestelmän neljännesvuosimaksujen määrittämisessä käytettyjen prosenttien alentaminen vähentää maksujen määrää ja merkitsee näin ollen tuensaajille etua, joka keventää niiden maksamaa veromäärää, ettei kyseinen toimenpide vaikuta indekseihin, joilla maksut määritetään tilapäisesti ja vuoden lopussa vahvistettavien maksujen ennakkoina.
- (130) Toimenpide perustuu vuoden 2000 loppuneljänneksellä toteutettuun dieselöljyn hinnankorotukseen ja on luonteeltaan tilapäinen, kuten vuoden 2001 yksinkertaistetusta järjestelmästä 29 päivänä marraskuuta 2000 annetun ministerin määräyksen perusteluosassa on todettu. Toimenpiteen tilapäinen luonne käy ilmi siitä, että indeksien alentaminen vaikuttaa yksinomaan ennakkoina maksettuihin neljännesvuosimaksuihin eikä vuosittain maksettavan maksun määrittämisessä käytettyihin indekseihin. Tämän vuoksi vuosi-indeksiin perustuvien maksujen ja neljännesvuosittain suoritettujen ennakkomaksujen välinen ero on tasoitettava varainhoitovuoden lopussa.

- (131) Espanja päätelee edellä esitetyn perusteella, ettei voida katsoa, että vuoden 2001 lopussa laskettu veromäärä olisi alentunut.

Tuloverotuksessa tiettyjen maatalojen siirtoihin sovellettavien veroetuuksien jatkaminen vuosina 2000 ja 2001

- (132) Kyseisellä toimenpiteellä jatketaan 31 päivään joulukuuta 2001 saakka lain nro 19/1995 kuudennessa lisäsäännöksessä säädettyjen veroetuuksien voimassaoloa, ja sitä on tarkasteltava siirron tekijöille myönnettyjä etuuksia laajemmassa yhteydessä, sillä nämä etuudet myönnetään yksinomaan tietyissä tilanteissa, jotka määritellään siirrettyjen maatalojen haltuunsaajan mukaan.
- (133) Espanjan mukaan kyseessä ei näin ollen ole yksinomaan veroetus, vaan etuus myönnetään, jos tilan haltuunsaaja täyttää tietyt edellytykset, joiden tarkoituksena on Espanjan maataloustoiminnan tehostaminen ja tilakoon kasvattaminen.

Tuloverotuksessa vaikeasti perusteltavien menojen prosenttiosuuden kasvattaminen

- (134) Espanja täsmensi huomautuksissaan, että kyseistä toimenpidettä ei ollut vielä hyväksytty huomautuksia laadittaessa ja että jos se hyväksyttäisiin, sitä perusteltaisiin tavoitteella mukauttaa yksinkertaistettuun vakiokantajärjestelmään sovellettava kustannusten osuus suoraan kustannusten määrään, jonka prosenttiosuus on korvannut (vaikeasti perusteltavat kustannukset ja siirrot) ja joka on kasvanut dieselöljyn hinnannousun vuoksi.

Päätelmä

- (135) Espanja katsoo, ettei yhtäkään Espanjan hallituksen maatalousalan hyväksi hyväksymää tukitoimenpidettä voida katsoa "valtioneuoksi", sillä ne ovat täysin perustamissopimuksen 87 artiklan 1 kohdan mukaisia.

V TUEN ARVIOINTI

Perustamissopimuksen 87 artiklan 1 kohta

Lain nro 37/1992 muuttaminen

- (136) Tästä lain nro 37/1992 muuttamisesta on säädetty kuninkaan asetuksella nro 10/2000, jolla on nostettu

arvonlisäveron maa-, kotieläin- ja kalatalousalan erityisjärjestelmään kuuluviin verovelvollisiin sovellettavaa hyvitysosuutta maksettujen verojen lisääntyneen määrän neutralisoiduksi, ja se kuuluu kuudennen direktiivin ja erityisesti sen 25 artiklan soveltamisalaan.

- (137) Toimenpiteellä on haluttu palauttaa arvonlisäveron maa-, kotieläin- ja kalatalousalan erityisjärjestelmän alaisten verovelvollisten maksaman alv:n ja niiltä perittävän alv:n välinen välttämätön tasapaino.
- (138) Espanjan verohallitus ilmoitti komissiolle ennen kyseisen hyvitysosuutta nostavan toimenpiteen hyväksymistä aikomuksestaan toteuttaa kyseinen korotus ja sen jakamisesta kyseisten tuotteiden kesken, mistä on nimenomaan säädetty kuudennen direktiivin 25 artiklan 3 kohdassa.
- (139) Espanja on myös toimittanut komissiolle, kuudennen direktiivin 25 artiklan 3 kohdan mukaisesti, tilastotiedot, joiden perusteella Espanjan viranomaiset ovat laskeneet uudet hyvitysosuudet ja jotka osoittavat, etteivät ne johda siihen, että järjestelmän alaisille maataloustuottajille koituvat etuudet olisivat suurempia kuin maksettujen verojen määrä. Komissio on tutkinut näitä tilastotietoja eikä ole havainnut niissä huomauttamista.
- (140) Näin ollen komissio katsoo, ottaen huomioon Espanjan huomautuksissaan toimittamat tiedot, että kyseisen toimenpide kuuluu kuudennen direktiivin soveltamisalaan eikä kyseessä ole valikoiva verotustoimenpide.

Maatalousosuuskuntien hyväksi tarkoitetut toimenpiteet

- (141) Kuninkaan asetuksella nro 10/2000 lakiin nro 27/1999 ja lakiin nro 20/1999 tehdyillä muutoksilla ainoastaan palautetaan ennen lain nro 34/1998 voimaantuloa voimassa ollut säännöstö maatalousosuuskuntien toteuttamasta öljytuotteiden myynnistä.
- (142) Espanja on selvittänyt huomautuksissaan, että maatalousosuuskunnat maksavat lain nro 20/1990 mukaisesti yhtiöverojärjestelmän mukaista veroa tuotostaan, jonka ne saavat sivullisten kanssa toteuttamistaan liiketoimista, joten kyseessä ei ole kyseisiä liiketoimia koskeva hyvitys eivätkä kuninkaan asetuksella nro 10/2000 käyttöönote-

tut muutokset ole muuttaneet B-luokan dieselöljyn myyntiä sivullisille, muille kuin osuuskunnan jäsenille, koskeviin liiketoimiin sovellettavaa verojärjestelmää.

(143) Maatalousosuuskunnat voivat kuninkaan asetuksella nro 10/2000 käyttöönotettujen muutosten nojalla toteuttaa kyseistä toimintaa joutumatta perustamaan uutta erillistä oikeushenkilöä B-luokan dieselöljyn sivullisiin kohdistuvaa myyntiä varten ja ne voivat ylittää sivullisille kohdistuvien myyntitoimien liikevaihdossa 50 prosentin ylärajan menettämättä verotuksellisesti suojattua asemaansa.

(144) Maatalousosuuskunnat tosin maksavat veroa sivullisten kanssa toteuttamistaan liiketoimista, samoin kuin muutkin yhtiöt, yleisen yhtiöverotuksen mukaan, mutta toisaalta ne voivat kuninkaan asetuksella nro 10/2000 käyttöönotettujen muutosten jälkeen myydä ilman liikevaihtoon kohdistuvia rajoituksia B-luokan dieselöljyä sivullisille joutumatta perustamaan uutta erillistä oikeushenkilöä samalla, kun ne edelleen nauttivat osuuskuntiin sovellettavasta erillisestä verokohtelusta.

(145) Osuuskunnat ovat nauttineet jo ennen kuninkaan asetuksen nro 10/2000 voimaantuloa veroetuuksista, jotka koskevat omaisuudensiirtoihin ja virallisiin asiakirjoihin sovellettavaa verojärjestelmää, liiketoimiin sovellettavaa verojärjestelmää, kiinteistöverojärjestelmää ja yhtiöverojärjestelmää. Viimeksi mainitussa verojärjestelmässä osuuskunnan jäsenten kanssa toteutettuihin liiketoimiin sovelletaan alennettua verotusta. Lisäksi erityisesti suojatut osuuskunnat, joihin maatalousosuuskunnat periaatteessa kuuluvat, nauttivat 50 prosentin hyvityksestä kaikissa yhtiöverojärjestelmän alaisissa maksuissa.

(146) Osuuskuntien nauttimia veroetuuksia on kuitenkin tarkasteltava yhdessä niiden velvoitteiden kanssa, joita teknisiä tarkastuksia koskevista säännöistä aiheutuu osuuskunnille. Espanjan maatalousosuuskuntien keskusliitto onkin todennut huomautuksissaan, ettei tätä veroetuutta voida tarkastella erillään osuuskunnan jäsenen saamiin palautuksiin sovellettavasta tuloverotuksesta, jonka luonne poikkeaa täysin osakeyhtiön osuuksiin sovellettavista maksuista. Osakeyhtiön osakkaita (osingot) koskeville kahdenkertaisen verotuksen helpotuksille ei ole osuuskunnan jäseniä (osuuskunnan palautukset) koskevaa vastinetta, minkä vuoksi palautuksista maksetaan enemmän veroa kuin osingoista. Hyöty, jonka osuuskunta voisi saada yhtiöverotuksen maksujen alentamisesta, korjautuu tuloverotukseen liittyvässä kahdenkertai-

nessa verotuksessa, jota sovelletaan osuuskunnan jäseniin ja joka lisää verojen määrää.

(147) Maatalousosuuskuntien verotusta on tarkasteltava kokonaisuutena. Sen rakenteessa, johon sisältyy sekä etuuksia että erityisiä velvoitteita (maksut pakollisille rahastoille, pääoman käsittely, kahdenkertainen verotus), on muusta verotuksesta poikkeavia seikkoja.

(148) Näin ollen komissio katsoo Espanjan hallituksen ja Espanjan maatalousosuuskuntien keskusliiton toimittamien tietojen perusteella, että kuninkaan asetuksella nro 10/2000 käyttöönotetuista muutoksista ei aiheudu osuuskunnille etua, joka keventäisi niiden taloutta yleensä rasittavia maksuja, eikä niissä ole kyse valtion varoihin vaikuttavasta valikoivasta verotustoimenpiteestä. Näin ollen toimenpiteessä ei ole kyse perustamissopimuksen 87 artiklan 1 kohdassa tarkoitettua valtiontuesta.

Maatilanhaltijoille tarkoitetut lainat

(149) Lainojen korkohyvitykset merkitsevät valtiontukea maataloustuottajille. Lisäksi tietyt maataloustuottajat saavat valtiontukea korkohyvitettyjen lainojen takuiden hoito- ja menojen hyvityksinä. Näin ollen komissio katsoo, että nämä toimenpiteet on katsottava valtion myöntämäksi valikoivaksi tueksi.

Tuloveroa ja arvonlisäveroa koskevat verotustoimenpiteet

Korjauskertoimen soveltaminen tiettyyn tuloverotuksen vakiokantajärjestelmän alaiseen kotieläintuotantoon hankittaessa rehuja sivullisilta

(150) Espanja on selventänyt huomautuksissaan, että kyseinen korjauskerroin on ollut käytössä jo vuodesta 1995 ja sitä on jatkettu vuosina 2000 ja 2001 koskemaan kaikkea kotieläintuotantoa edellyttäen, että sivullisilta hankittujen rehujen markkina-arvo on enemmän kuin 50 prosenttia kuluttajien rehujen arvosta. Kyseinen soveltamisalan laajennus perustuu siihen, että kyseisinä vuosina kyseisen toiminnan nettotuottoindeksi ei ole muuttunut, mikä osoittaa sitä, ettei rehun hinnannousua ollut otettu huomioon nettotuoton laskennassa. Näin ollen kun sivullisilta hankittujen rehujen osuus kulutuksessa on merkittävä, ei nettotuottoindeksiä vähennetä, vaan otetaan käyttöön kyseisen tuoton korjauskerroin. Korjauskerroin on

otettu käyttöön verojen mukauttamiseksi reaalikustannuksiin, joiden perustana on sivullisilta hankittujen rehujen hinnannousu. Jollei näin olisi tehty, olisi aiheutettu liikaverotusta. Näin ollen kyseessä ei ole valikoiva etu, vaan tietyn nettotuoton mukauttaminen objektiivisella menetelmällä toiminnan reaalityttöön.

- (151) Valtiontukisääntöjen soveltamista yritysten välittömään verotukseen koskevan komission tiedonannon 27 kohdassa todetaan, että ”erityismääräyksiä, jotka eivät ole luonteeltaan harkinnanvaraisia ja jotka mahdollistavat esimerkiksi kiinteämääräisen veron vahvistamisen (esimerkiksi maatalous- tai kalastusalalla), voidaan perustella järjestelmän luonteella tai taloudellisella rakenteella (...). Tällaisia määräyksiä ei näin ollen katsota valtiontueksi”.
- (152) Vakiokantajärjestelmän alaisiin tuottajiin sovellettavassa Espanjan verolainsäädännössä perustetaan tilojen tuloksia tavanomaisissa hinta-, kustannus- ja tulo-oloissa vastaaviin kertoimiin perustuva verojärjestelmä. Tässä lainsäädännössä säädetään, että taloudellista tilannetta mullistavien poikkeuksellisten tapahtumien yhteydessä ker-toimia voidaan tarkistaa tilanteen tasapainottamiseksi. Espanjan viranomaisten mukaan polttoaineiden hinnannousu aiheutti myös rehujen hinnannousun, ja sitä seurasivat poikkeukselliset tapahtumat, jotka muuttivat olennaisesti tilannetta ja pakottivat ottamaan käyttöön nettotuloindeksiin sovellettavan korjauskertoimen.
- (153) Tarkistus perustui siihen, että verot oli mukautettava vastaamaan tosiasiallisia taloudellisia mahdollisuuksia. Jollei näin olisi toimittu, olisi aiheutettu liikaverotusta. Näin ollen tarkistusta perustellaan objektiivisen vakiokantajärjestelmän luonteella tai taloudellisella rakenteella, kun verotuksessa halutaan mukauttaa verot määrällisesti reaalityttöihin.
- (154) Näin ollen komissio katsoo Espanjan hallituksen huomautuksissaan toimittamien tietojen perusteella, että kyseessä ovat verojärjestelmän luonteella tai taloudellisella rakenteella perusteltavat verotustoimenpiteet.

Nettotuoton alentaminen tuloverotuksen alaiseen maa- ja kotieläintaloustuotantoon sovellettavassa vakiokantajärjestelmässä

- (155) Espanjan hallitus on todennut huomautuksissaan, että nettotuotto määritetään maa- ja kotieläintaloustuotantoon sovellettavassa vakiokantajärjestelmässä mallitilalaskelman perusteella. Tätä mallitilalaskelmaa määritetäessä vuodelle 2001 dieselöljystä aiheutuvat kustannukset perustuvat tammikuun 1999 hintoihin. Koska dieselöljyn hinta on noussut tuolta ajalta aina 1 päivään tam-

mikuuta 2001 saakka, päätettiin nettotuoton alentaminen ottaa käyttöön, sen sijaan että olisi muutettu mallitilalaskelmaa. Näin ollen kyseessä ei ole valikoiva valtiontuki vaan objektiivisen järjestelmän perusteella lasketun nettotuoton mukauttaminen reaalityttöön.

- (156) Vakiokantajärjestelmän alaisiin tuottajiin sovellettavassa Espanjan verolainsäädännössä säädetään, että maa- ja kotieläintaloustuotannon nettotuotto määritetään mallitilalaskelman perusteella. Kyseisessä lainsäädännössä säädetään, että taloudellista tilannetta mullistavien poikkeuksellisten tapahtumien perusteella nettotuottoa voidaan tarkistaa tilanteen tasapainottamiseksi. Espanjan viranomaisten mukaan polttoaineiden hinnannousu aiheutti poikkeukselliset tapahtumat, jotka muuttivat olennaisesti tilannetta ja pakottivat alentamaan nettotuottoa sen mukauttamiseksi reaalityttöön.
- (157) Tarkistus perustui siihen, että verot oli tarkistettava vastaamaan tosiasiallisia taloudellisia mahdollisuuksia. Jollei näin olisi toimittu, olisi aiheutettu liikaverotusta. Näin ollen tarkistusta perustellaan objektiivisen vakiokantajärjestelmän luonteella tai taloudellisella rakenteella, kun verotuksessa halutaan tarkistaa verot määrällisesti reaalityttöihin.
- (158) Näin ollen komissio katsoo Espanjan hallituksen huomautuksissaan toimittamien tietojen perusteella, että kyseessä ovat verojärjestelmän luonteella tai taloudellisella rakenteella perusteltavat verotustoimenpiteet.

Tiettyyn maataloustoimintaan sovellettavan yksinkertaistetun arvonlisäverojärjestelmän neljännesvuosimaksujen määrittämisessä käytettyjen prosenttien alentaminen

- (159) Espanja on todennut huomautuksissaan, ettei yksinkertaistetun arvonlisäverojärjestelmän neljännesvuosimaksujen määrittämisessä käytettyjen prosenttien alentaminen vaikuta maksujen määrittämisessä käytettyihin indeksiin. Prosentit vahvistettiin tilapäisesti dieselöljyn hinnannousun vuoksi ja vuoden lopussa vahvistettavien maksujen ennakkona. Indeksien alentaminen vaikuttaa yksinomaan ennakkoina maksettuihin neljännesvuosimaksuihin eikä vuosittain maksettavan maksun määrittämisessä käytettyihin indeksiin. Tämän vuoksi vuosi-indeksiin perustuvien maksujen ja neljännesvuosittain suoritettujen maksujen välinen ero on tasoitettava varainhoitovuoden lopussa. Näin ollen vuoden 2001 lopussa laskettu veromäärä ei alene.

- (160) Näin ollen komissio katsoo Espanjan hallituksen huomautuksissaan toimittamien tietojen perusteella, ettei kyseisiin toimenpiteisiin liity verojen keventämistä. Tämä kanta perustuu maatalousalan erityisiin ominaispiirteisiin eikä se vaikuta komission myöhempiin muita aloja koskeviin päätöksiin.

Tuloverotuksessa tiettyjen maatiloiden siirtoihin sovellettavien veroetuuksien jatkaminen vuosina 2000 ja 2001

- (161) Espanjan mukaan tässä toimenpiteessä ei ole kyse yksinomaan veroetuudesta, vaan etuus myönnetään, jos tilan haltuunsaaja täyttää tietyt edellytykset, joiden tarkoituksena on Espanjan maataloustoiminnan tehostaminen ja tilakoon kasvattaminen.
- (162) Tämä tiettyjen maatiloiden siirtoihin sovellettavien veroetuuksien jatkaminen aiheuttaa edunsaajille etua, joka keventää niiden taloutta yleensä rasittavia maksuja. Verotulojen menetys vastaa verotustukiin käytettyjen valtion varojen määrää.
- (163) Näin ollen komissio katsoo, että kyseinen veroetuuksien jatkaminen on valikoivaa valtiontukea.

Tuloverotuksessa vaikeasti perusteltavien menojen prosenttiosuuden kasvattaminen

- (164) Espanja on todennut huomautuksissaan, että maatalousalan tuloverotuksessa vaikeasti perusteltavien menojen prosenttiosuuden kasvattaminen, joka koskee vain varainhoitovuosia 2000 ja 2001, perustuu tavoitteeseen mukauttaa yksinkertaistettuun vakiokantajärjestelmään sovellettava kustannusten osuus suoraan kustannusten määrään, jonka prosenttiosuus on korvannut (vaikeasti perusteltavat kustannukset ja siirrot) ja joka on kasvanut dieselöljyn hinnannousun vuoksi.
- (165) Tätä tuloverotuksessa vaikeasti perusteltavien menojen osuuden kasvattamista perustellaan sillä, että kyseiset maataloustuottajien menot ovat nousseet dieselöljyn hinnannousun vuoksi, ja jollei osuutta olisi nostettu, ei tosi-

asiallisesti toteutettuja menoja olisi voitu vähentää. Osuuden nostaminen on otettu käyttöön verotuksen mukauttamiseksi tosiasiallisiin menoihin, ja jollei sitä olisi tehty, olisi aiheutettu liikaverotusta. Näin ollen kyseistä tarkistusta perustellaan vakiokantajärjestelmän luonteella tai rakenteella tarkoituksena tarkistaa verojen määrää tosiasiallisten menojen mukaan.

- (166) Näin ollen komissio katsoo Espanjan hallituksen huomautuksissaan toimittamien tietojen perusteella, että kyseessä ovat verojärjestelmän luonteella tai taloudellisella rakenteella perusteltavat verotustoimenpiteet.

Päätelmät

- (167) Espanjan hallituksen huomautuksissaan toimittamien tietojen perusteella on todettava, että lain nro 37/1992 muuttaminen, maatalousosuuskuntia koskevat tukitoimenpiteet ja verotustoimenpiteet, joissa on kyse korjauskertoimen soveltamisesta tiettyyn tuloverotuksen vakiokantajärjestelmän alaiseen kotieläintuotantoon hankittaessa rehuja sivullisilta, nettotuoton alentaminen tuloverotuksen alaiseen maa- ja kotieläintaloustuotantoon sovellettavassa vakiokantajärjestelmässä, tiettyyn maataloustoimintaan sovellettavan yksinkertaistetun arvonlisäverojärjestelmän neljännesvuosimaksujen määrittämisessä käytettyjen prosenttien alentaminen sekä tuloverotuksessa vaikeasti perusteltavien menojen prosenttiosuuden kasvattaminen on katsottava verotustoimenpiteiksi, jotka voidaan perustella verojärjestelmän luonteella tai rakenteella ja jotka eivät näin ollen täytä perustamissopimuksen 87 artiklan 1 kohdan soveltamisalaan kuulumisen kriteerejä.
- (168) Sitä vastoin maatalanhaltijoiden lainojen ja takuiden korkohyvitykset sekä verotustoimenpide, jolla tuloverotuksessa tiettyjen maatiloiden siirtoihin sovellettavia veroetuuksia jatketaan vuosina 2000 ja 2001, on katsottava joko valikoivaksi valtiontueksi tai valtion vastuulla oleviksi verotustoimenpiteiksi, jotka vaikuttavat valtion varoihin, ja on katsottava, että niihin liittyy valikoivaa etua eikä niitä voida perustella verojärjestelmän luonteella tai rakenteella.
- (169) Perustamissopimuksen 87 ja 88 artiklaa sovelletaan kaikkiin perustamissopimuksen liitteessä I lueteltuihin maataloustuotteisiin, jotka kuuluvat vastaavista yhteisistä markkinajärjestelyistä annettujen eri asetusten mukaisesti yhteisten markkinajärjestelyjen soveltamisalaan (näitä ovat kaikki maataloustuotteet, lukuun ottamatta muita perunoita kuin tärkkelysperunoita, hevosenlihaa, hunajaa, kahvia, maatalousalkoholia, viinietikkaa ja korkkia).

(170) Perustamissopimuksen 87 artiklan 1 kohdan mukaan jäsenvaltion myöntämä taikka valtion varoista muodossa tai toisessa myönnetty tuki, joka vääristää tai uhkaa vääristää kilpailua suosimalla jotakin yritystä tai tuotannonalaa, ei sovellu yhteismarkkinoille, siltä osin kuin se vaikuttaa jäsenvaltioiden väliseen kauppaan.

(171) Nyt esillä olevassa tapauksessa tukitoimenpiteet aiheuttavat tuensaajille etua, joka keventää niiden taloutta yleensä rasittavia maksuja. Ne ovat valtion myöntämiä tai valtion varoista myönnettyjä. Ne ovat erityisiä tai valikoivia siltä osin, että ne suosivat tiettyä yritystä tai tuotannonalaa, tarkemmin sanoen maa- ja kotieläintalouden tuottajia.

(172) Tuen on voidakseen kuulua perustamissopimuksen 87 artiklan 1 kohdan soveltamisalaan lisäksi vaikutettava kilpailuun ja jäsenvaltioiden väliseen kauppaan. Tämä kriteeri edellyttää, että toimenpiteen edunsaajan on oltava elinkeinonharjoittaja. Kyseistä perustamissopimuksen määräystä koskevan vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan jäsenvaltioiden väliseen kauppaan vaikuttaa, jos edunsaajana oleva yritys harjoittaa jäsenvaltioiden välisen kaupan kohteena olevaa toimintaa. Pelkästään sen seikan perusteella, että tuki vahvistaa yrityksen kilpailuasemaa muihin yrityksiin nähden jäsenvaltioiden välisessä kaupassa, voidaan katsoa, että tuki vaikuttaa jäsenvaltioiden väliseen kauppaan.

(173) Nyt esillä olevassa tapauksessa tuensaajat harjoittavat toimintaa, joka on jäsenvaltioiden välisen kaupan kohteena. Yhteisön ja Espanjan välinen maataloustuotteiden kauppa on jo sellaisenaan merkittävää. Espanja vei vuonna 1999 maataloustuotteita yhteisöön 11 329 miljoonan euron arvosta ja näiden tuotteiden tuonti Espanjaan oli arvoltaan 7 382 miljoonaa euroa ⁽²³⁾.

(174) Tuensaajana olevat yritykset toimivat erityisen kilpailuherkällä alalla. Tässä yhteydessä on korostettava, että maatalousalalla on yhteisössä vilkasta kilpailua jäsenvaltioiden välisen kaupan kohteena olevien tuotteiden tuottajien välillä. Espanjalaiset tuottajat ovat täysimääräisesti mukana tässä kilpailussa ja tuovat muihin jäsenvaltioihin merkittäviä määriä maataloustuotteita. Lisäksi tuensaajien suuri määrä lisää tuen vaikutusta kauppaan.

(175) Näin ollen kyseinen tuki voi vaikuttaa jäsenvaltioiden väliseen maataloustuotteiden kauppaan, sillä näin tapahtuu silloin, kun tuki suosii tiettyjen jäsenvaltioiden toimijoita muiden jäsenvaltioiden toimijoiden kustannuksella. Kyseiset tukitoimenpiteet vaikuttavat välittömästi ja

suoraan Espanjan maataloustuotteiden tuotantokustannuksiin. Näin ollen niistä aiheutuu taloudellista hyötyä suhteessa muiden jäsenvaltioiden maataloihin, jotka eivät saa vastaavaa tukea. Näin ollen ne vääristävät tai uhkaavat vääristää kilpailua.

(176) Edellä esitetyn perusteella on todettava, että kyseiset tukitoimenpiteet on katsottava valtiontueksi, joka täyttää perustamissopimuksen 87 artiklan 1 kohdassa määrätyt perusteet. Perustamissopimuksen 87 artiklan 1 kohdassa määrättyyn yhteismarkkinoille soveltuvuuden periaatteen voidaan kuitenkin soveltaa poikkeuksia.

Perustamissopimuksen 87 artiklan 2 kohdan b alakohta

(177) Perustamissopimuksen 87 artiklan 2 kohdan b alakohdassa määrätään, että yhteismarkkinoille soveltuu luonnonmullistusten tai muiden poikkeuksellisten tapahtumien aiheuttaman vahingon korvaamiseksi tarkoitettu tuki. Espanjan hallitus on perustellut kyseisiä tukitoimenpiteitä sillä, että niiden tarkoituksena on korjata poikkeuksellisen tapahtuman aiheuttamat vahingot.

(178) Espanjan hallituksen mukaan dieselöljyn suhteeton hinnannousu aiheutti järjestyshäiriöitä, lakkoja, energian ja elintarvikkeiden toimitushäiriöitä ja vaikeutti tavaroiden vapaata liikkuvuutta yhteisön alueella, mikä kaikki on katsottava perustamissopimuksen 87 artiklan 2 kohdan b alakohdassa tarkoitetuksi poikkeukselliseksi tapahtumaksi.

(179) Komissio katsoo perustamissopimuksen 87 artiklan 1 kohdassa määrätyn valtiontuen yhteismarkkinoille soveltumattomuuden yleiseen periaatteen sovellettavista poikkeuksista, että 87 artiklan 2 kohdan b alakohdassa käytettyä käsitettä "poikkeuksellinen tapahtuma" on tulkittava suppeasti. Toistaiseksi komissio on hyväksynyt poikkeukselliseksi tapahtumiksi sodat, maan sisäiset levottomuudet tai lakot sekä tietyin varauksin ja tapahtuman laajuudesta riippuen suuret ydin- tai teollisuusonnettomuudet sekä suurta tuhoa aiheuttaneet tulipalot. Koska tämänkaltaisia tapahtumia on niiden luonteen vuoksi vaikea ennustaa, komissio määrittää tapauskohtaisesti tukien yhteismarkkinoille soveltuvuuden ottaen huomioon kyseisessä yhteydessä aikaisemmin noudattamansa käytännön (maatalousalan valtiontuesta annettujen yhteisön suuntaviivojen 11.2.1 kohta).

(180) Perustamissopimuksen 87 artiklan 2 kohdan b alakohdan sanamuoto sinänsä sulkee pois kaikki vahinkojen päällekkäiset korvaukset. Heti kun poikkeuksellinen tapahtuma on osoitettu, komissio sallii enintään 100-prosenttisen tuen maksamisen aineellisten vahinko-

⁽²³⁾ Lähde: Eurostat.

jen korvaamiseksi. Korvaus on yleensä laskettava kunkin yksittäisen tuensaajan osalta erikseen, ja liiallisten korvausten välttämiseksi on maksettavat korvaukset vähennettävä tuen määrästä (maalousalan valtiontuesta annettujen yhteisön suuntaviivojen 11.2.2 kohta).

- (181) Nyt esillä olevassa tapauksessa tuen myöntämisen perusteena on polttoaineiden hinnannousu eikä järjestyshäiriö, lakko tai energian ja elintarvikkeiden toimitushäiriöt. Tällaiset olosuhteet eivät olleet syynä tuen myöntämiselle, vaan ne olivat seurausta polttoaineiden hinnannoususta.
- (182) Espanja ei ole osoittanut myönnetyn tuen ja tuensaajien polttoaineiden hinnannousun vuoksi kärsimän vahingon välistä yhteyttä. Ei ole osoitettu, että kaikki kyseisen tuen saajat olisivat kärsineet vahinkoja edellä esitetystä syystä eikä sitä, että kyseisen tuen määrä olisi suhteessa maataloustuottajien kärsimään vahinkoon eikä ylittäisi sitä.
- (183) Espanjan viranomaisten mukaan tuen tarkoituksena ei ole korvata maataloustuottajan kärsimiä menetyksiä, vaan antaa tuottajalle mahdollisuus saada rahoituslaitoksilta lainaa dieselöljyn suhteettomasta hinnannoususta aiheutuneen maksuvalmiuden puutteen korjaamiseksi.
- (184) Espanjan viranomaisilta saatujen tietojen perusteella ei voida katsoa, että kaikki kyseistä tukea saaneet olisivat kärsineet vahinkoja kyseisestä syystä ja ettei tuki ylittäisi kärsittyjä vahinkoja. Komissio ei esitä tässä päätöksessä näkemystään siitä, onko polttoaineiden hinnannousu katsottava perustamissopimuksen 87 artiklan 2 kohdan b alakohdassa tarkoitetuksi poikkeukselliseksi tapahtumaksi. Tämä päätös ei rajoita komission mahdollisesti myöhemmin muilla aloilla tekemiä päätöksiä.
- (185) Näin ollen kyseisiin tukimuotoihin ei voida soveltaa perustamissopimuksen 87 artiklan 2 kohdan b alakohdassa tarkoitettua poikkeusta ja katsoa, että kyseessä olisi tuki, jonka tarkoituksena on korvata poikkeuksellisesta tapahtumasta aiheutuneet vahingot.

Perustamissopimuksen 87 artiklan 3 kohta

- (186) Perustamissopimuksen 87 artiklan 3 kohdassa määrättyjä poikkeuksia voidaan soveltaa ainoastaan, jos komissio katsoo, että tuki on välttämätön tietyn tavoitteen toteuttamiseksi. Kyseisten poikkeusten soveltaminen tukiin, jotka eivät täytä edellä mainittua edellytystä, mer-

kitsisi samaa kuin että annettaisiin lupa vahingoittaa jäsenvaltioiden välistä kaupankäyntiä ja vääristää kilpailua ilman yhteisen edun perusteita ja näin ollen voitaisiin myöntää tiettyjen jäsenvaltioiden toimijoille perusteettomia etuja.

- (187) Komissio katsoo, ettei kyseisiä tukia myönnetty alueellisia tukina uusien investointien toteuttamiseen tai työpaikkojen luomiseen eikä korvaamaan laaja-alaisesti alueen kaikki tuottajia koskevat infrastruktuurin haitat vaan maataloustukina. Näin ollen kyseessä ovat ilmeisen alakohtaiset tuet, joita on arvioitava perustamissopimuksen 87 artiklan 3 kohdan mukaisesti.
- (188) Perustamissopimuksen 87 artiklan 3 kohdan c alakohdassa määrätään, että yhteismarkkinoille soveltuvana voidaan pitää tukea tietyn taloudellisen toiminnan tai talousalueen kehityksen edistämiseen, jos tuki ei muuta kaupankäynnin edellytyksiä yhteisen edun kanssa ristiriitaisella tavalla.
- (189) Verotustoimenpiteenä tuloverotuksessa tiettyjen maatilojen siirtoihin sovellettavien veroetuuksien jatkamiseksi vuosina 2000 ja 2001 myönnetty tuki voitaisiin katsoa raaka-aineiden tuotannonalalle tarkoitetuksi investointitueksi ottaen huomioon, että veroetus on yhdistetty maatilojen siirtoihin. Laissa nro 14/2000, joka on kyseisen tuen myöntämisen oikeudellinen perusta, ei kuitenkaan säädetä velvoitteesta täyttää maatalousalan valtiontuesta annettujen yhteisön suuntaviivojen 4.1 kohdassa asetettuja edellytyksiä.
- (190) Tarkemmin sanoen investointitukea voidaan myöntää ainoastaan maataloille, jotka voivat osoittaa elinkelpoisuutensa kartoitustutkimuksella ⁽²⁴⁾, edellyttäen, että hallitella on vaadittu pätevyys ja ammattitaito. Lisäksi tilan on täytettävä ympäristöä, eläinten terveyttä ja hyvinvointia koskevat yhteisön vähimmäissäännöt. Tukea ei lisäksi voida myöntää investointeihin, joiden tarkoituksena on kasvattaa sellaisten tuotteiden tuotantoa, joille ei löydy tavanomaisia markkinoita. Investointituen enimmäismäärä on 40 prosenttia (50 prosenttia Euroopan maatalouden ohjaus- ja tukirahaston (EMOTR) tuesta maaseudun kehittämiseen ja tiettyjen asetusten muuttamisesta ja kumoamisesta 17 päivänä toukokuuta 1999

⁽²⁴⁾ Rahoitusvaikeuksissa olevat maatilat voivat saada ainoastaan tukea, joka täyttää yhteisön suuntaviivoissa valtiontuesta vaikeuksissa olevien yritysten pelastamiseksi ja rakenneuudistukseksi asetetut edellytykset (EYVL C 288, 9.10.1999, s. 2).

annetun neuvoston asetuksen (EY) N:o 1257/1999 (25) 17 artiklassa määritellyillä epäsuotuisilla alueilla); (ks. myös edellä mainitun asetuksen 51 artiklan 2 kohta luetuna yhdessä 7 artiklan kanssa).

(191) Espanjan hallitus ei ole toimittanut huomautuksissaan tietoja, joiden perusteella voitaisiin päätellä, täyttävätkö kyseiset investointituet edellä mainituissa suuntaviivoissa määrätty edellytykset. Se on vain rajoittunut toteamaan, että kyseisiä tukitoimenpiteitä on tarkasteltava laajemmin kuin vain siirtoihin sovellettavina tukina, sillä niitä myönnetään yksinomaan tietyissä tilanteissa, jotka määritellään siirrettyjen maatalojen haltuunsaajan mukaan. Kyseessä ei ole yksinomaan veroetus, vaan etuus myönnetään, jos haltuunsaaja täyttää tietyt edellytykset, joiden tarkoituksena on tehostaa Espanjan maataloustoimintaa ja kasvattaa tilakokoa.

(192) Takauksena myönnetyn tuen osalta komission tiedonannossa, joka koskee EY:n perustamissopimuksen 87 ja 88 artiklan soveltamista valtiontukiin takauksina, ei ole määrätty asetettuja edellytyksiä tällaisen tuen soveltuvuudelle yhteismarkkinoille.

(193) Näin ollen tuloverotuksessa tiettyjen maatalojen siirtoihin sovellettavien veroetuuksien jatkamiseksi myönnetty tuki sekä lainojen korkohyvityksinä ja takauksina myönnetty tuki on katsottava yhteismarkkinoille soveltumattomaksi toimintatueksi. Tällaisella tuella ei ole kestävä vaikutusta alan kehitykselle, sillä sen välittömät vaikutukset katoavat toimenpiteen voimassaolon päätyttyä (ks. asia T-459/93 (26), Siemens SA v. komissio, Euroopan yhteisöjen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen tuomio 8.6.1999). Näiden tukien välittömänä seurauksena on tuotantomahdollisuuksien parantuminen ja tukea saavien toimijoiden tuotteiden kaupanpitämisen paraneminen verrattuna muihin kyseisessä jäsenvaltiossa ja muissa jäsenvaltioissa toimiviin toimijoihin, jotka eivät saa vastaavaa tukea.

(194) Lisäksi on syytä katsoa, että kyseinen tuki perustamissopimuksen liitteessä I luetelluille maataloustuotteille (lukuun ottamatta muille perunoille kuin tärkkelysperunoille, hevosenlihalle, hunajalle, kahville, maatalousalkoholille, viinietikalle ja korkille myönnettyä tukea) koskee yhteisten markkinajärjestelyjen alaisia tuotteita, ja jäsenvaltioilla on rajoitettu toimivalta puuttua kyseisten järjes-

telyjen toimintaan, sillä ne kuuluvat yhteisön yksinomaan toimivaltaan.

(195) Yhteisessä markkinajärjestelyssä ei noudateta hintajärjestelyjä koskevia säännöksiä, vaan se koostuu useista järjestelmistä ja säännöksistä, joista muodostuu ”täydellinen ja tyhjentävä” kokonaisuus, johon komissio ei salli poikkeuksia ja jonka osalta jäsenvaltioiden on yhteisöjen tuomioistuimen vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan pidättäydyttävä kaikista poikkeavista ja siihen mahdollisesti vaikuttavista toimenpiteistä (ks. asia 177/78, Pigs and Bacon Commission v. McCarren and Company Limited, tuomio 26.6.1979 (27)).

Päätelmä

(196) Edellä esitetyn ja asiaan sovellettavien yhteisön sääntöjen perusteella komissio katsoo perustamissopimuksen 87 artiklan 2 kohdassa määrätystä poikkeuksista, jotka koskevat luonnonmullistusten tai muiden poikkeuksellisten tapahtumien aiheuttaman vahingon korvaamiseksi myönnettävää tukea, 3 kohdan a ja c alakohdassa määrätystä poikkeuksista, jotka koskevat tietyn taloudellisen toiminnan tai talousalueen kehityksen edistämiseen myönnettävää tukea, että nyt esillä olevat tukimuodot voivat vaikuttaa jäsenvaltioiden välisen kaupan edellytyksiin yhteisen edun vastaisesti, ovat ristiriidassa yhteisön säännösten kanssa eikä niihin voida soveltaa perustamissopimuksen 87 artiklan 2 ja 3 kohdassa määrättyjä poikkeuksia.

VI PÄÄTELMÄT

(197) Komissio toteaa edellä esitetyn perusteella, että Espanja on myöntänyt käsiteltävänä olevan tuen sääntöjenvastaisesti ja rikkonut perustamissopimuksen 88 artiklan 3 kohtaa. Tuen myöntäminen on ollut laitonta, koska komissiolle ei ollut ilmoitettu kyseisiä tukimuotoja ja koska ne toteutettiin, ennen kuin komissio oli antanut lausuntonsa niiden soveltuvuudesta yhteismarkkinoille.

(198) Lisäksi kyseiset tukimuodot eivät edellä esitetyn perusteella sovellu yhteismarkkinoille, sillä ne kuuluvat perustamissopimuksen 87 artiklan 1 kohdan soveltamisalaan eikä niihin voida soveltaa kyseisen artiklan 2 ja 3 kohdassa määrättyjä poikkeuksia.

(199) Jos tuki on yhteismarkkinoille soveltumaton, komission on veloitettava kyseinen jäsenvaltio perimään takaisin laittomasti myönnetty tuki. Tästä takaisinperimisen velvoitteesta säädetään myös Euroopan yhteisön perustamissopimuksen 93 artiklan soveltamista koskevista yksityiskohtaisista säännöistä 22 päivänä maaliskuuta 1999

(25) EYVL L 160, 26.6.1999, s. 80.

(26) Kok. 1995, s. II-1675.

(27) Kok. 1979, s. 2161.

annetun neuvoston asetuksen (EY) N:o 659/1999 ⁽²⁸⁾ 14 artiklan 1 kohdassa ja se on välttämätöntä ennen tuen maksamista vallinneen tilanteen palauttamiseksi ja kaiken edunsaajien tuen myöntämisestä alkaen perusteettomasti saaman taloudellisen hyödyn peruuttamiseksi.

- (200) Myönnetty tuki on maksettava takaisin kokonaisuudessaan.
- (201) Tuki on maksettava takaisin Espanjan lainsäädännön mukaisesti. Takaisin perittävälle määrälle lasketaan korkoa siitä alkaen, kun tuki myönnettiin, sen todelliseen takaisinperintään asti. Koron laskeminen perustuu kaupalliseen korkoon, ja siinä käytetään aluetuen avustusekvivalentin laskemisessa käytettävää viitekorkoa alueellisia valtiontukia koskevien suuntaviivojen ⁽²⁹⁾ mukaisesti.
- (202) Tämä päätös ei rajoita niiden päätelmien soveltamista, jotka komissio tarvittaessa tekee yhteisen maatalouspolitiikan rahoittamisesta Euroopan maatalouden ohjaus- ja tukirahastosta (EMOTR),

ON TEHNYT TÄMÄN PÄÄTÖKSEN:

1 artikla

Espanjan toteuttamat toimenpiteet, joissa on kyse lain nro 37/1992 muuttamisesta kuninkaan asetuksella nro 10/2000, maatalousosuuskunnille tarkoitetuista tukitoimenpiteistä, joista on säädetty kuninkaan asetuksella 10/2000, ja verotustoimenpiteistä, jotka on hyväksytty 29 päivänä marraskuuta 2000 annettulla valtiovarainministeriön määräyksellä ja joissa on kyse korjauskertoimen soveltamisesta tiettyyn tuloverotuksen vakiokantajärjestelmän alaiseen kotieläintuotantoon hankittaessa rehuja sivullisilta, nettotuoton alentamisesta luonnollisten henkilöiden tuloverotuksen alaiseen maa- ja kotieläintaloustuotantoon sovellettavassa vakiokantajärjestelmässä, tiettyyn maataloustuotantoon sovellettavan yksinkertaistetun arvonlisäverotusjärjestelmän mukaisten neljännesvuosimaksujen määrittämisessä käytetyn kertoimen alentamisesta ja verotustoimenpiteestä, joka koskee luonnollisten henkilöiden tuloverotuksessa vaikeasti perusteltavien menojen prosenttiosuuden kasvattamista, eivät ole EY:n perustamissopimuksen 87 artiklan 1 kohdassa tarkoitettua tukea.

2 artikla

Espanjan maatalanhaltijoille lainojen korkohyvityksenä ja takauksena myöntämä valtiontuki, joka on hyväksytty 10 päi-

vänä marraskuuta 2000 tehdyn ministerineuvoston sopimuksen julkaisemisesta 15 marraskuuta 2000 tehdyllä maatalousministeriön päätöksellä, ja toimenpide, jolla on jatkettu luonnollisten henkilöiden tuloverotuksessa tiettyjen maatilojen siirtoihin sovellettavia veroetuksia vuosina 2000 ja 2001 ja josta on säädetty lain nro 14/2000 seitsemännessä siirtymäsäännöksessä, eivät sovellu yhteismarkkinoille.

3 artikla

Espanjan on poistettava edellä 2 artiklassa tarkoitettujen järjestelmien.

4 artikla

1. Espanjan on toteutettava kaikki tarvittavat toimenpiteet edellä 2 artiklassa tarkoitettujen ja tuensaajille sääntöjenvastaisesti maksetun tuen perimiseksi takaisin.

2. Tuki on maksettava takaisin viipymättä kansallisen oikeuden mukaisten menettelyjen mukaisesti, jos niissä mahdollistetaan päätöksen välitön ja tehokas täytäntöönpano. Takaisinperittävään tukeen sisällytetään korko alkaen siitä, kun tuki asetettiin tuensaajien käyttöön, tuen todelliseen takaisinperintään asti. Korko perustuu aluetukien avustusekvivalenttien laskennassa käytettyyn viitekorkoon.

5 artikla

Espanjan on ilmoitettava komissiolle kahden kuukauden kuluessa tämän päätöksen tiedoksiantamisesta sen noudattamiseksi toteuttamansa toimenpiteet.

6 artikla

Tämä päätös on osoitettu Espanjan kuningaskunnalle.

Tehty Brysselissä 11 päivänä joulukuuta 2002.

Komission puolesta

Franz FISCHLER

Komission jäsen

⁽²⁸⁾ EYVL L 83, 27.3.1999, s. 1.

⁽²⁹⁾ EYVL C 74, 10.3.1998, s. 9.

KOMISSION PÄÄTÖS,
tehty 11 joulukuuta 2002,

Madeiran vapaa-alueita koskevasta rahoitus- ja verotukiohjelmasta, jota Portugali on soveltanut 1 päivästä tammikuuta 31 päivään joulukuuta 2000

(tiedoksiannettu numerolla K(2002) 4825)

(Ainoastaan portugalinkielinen teksti on todistusvoimainen)

(ETA:n kannalta merkityksellinen teksti)

(2003/294/EY)

EUROOPAN YHTEISÖJEN KOMISSIO, joka

ottaa huomioon Euroopan yhteisön perustamissopimuksen ja erityisesti sen 88 artiklan 2 kohdan,

ottaa huomioon sopimuksen Euroopan talousalueesta ja erityisesti sen 62 artiklan 1 kohdan a alakohdan,

on edellä mainittujen artiklojen mukaisesti kehottanut asianomaisia osapuolia esittämään huomautuksensa ⁽¹⁾ ja ottaa huomioon nämä huomautukset,

sekä katsoo seuraavaa:

- (2) Portugalin viranomaiset pyysivät 21 päivänä huhtikuuta 1998 päivätyllä ja samana päivänä komissiossa saapuneeksi kirjatulla pysyvän edustustonsa kirjeellä nro 327 kahden viikon lisäaikaa huomautusten esittämiseen ehdotetuista aiheellisistä toimenpiteistä. Portugalin viranomaiset lähettivät komissiolle pysyvän edustustonsa välityksellä 4 päivänä kesäkuuta 1998 päivätyin kirjeen nro 409 ja 10 päivänä kesäkuuta 1998 päivätyin kirjeen nro 423. Kirjeet kirjattiin komissiossa saapuneiksi 10 päivänä kesäkuuta 1998 ja 12 päivänä kesäkuuta 1998. Kirjeillä viranomaiset toimittivat Portugalin ulkoministerin 29 päivänä toukokuuta 1998 päivätyin kirjeen, jossa todettiin viranomaisten olevan komission kanssa yhtä mieltä aluetukia koskevien komission toimenpiteiden peruseräillä ja joka sisälsi huomautuksia alueellisia valtiontukia koskevista suuntaviivoista. Ulkoministerin kirjeestä ei käynyt selkeästi ilmi, hyväksyivätkö Portugalin viranomaiset kyseiset ehdotukset aiheellisiksi toimenpiteiksi, joten komissio pyysi Portugalin viranomaisia vahvistamaan hyväksynnän 18 päivänä kesäkuuta 1998 päivätyllä kirjeellä D/52552 Portugalin pysyvälle edustustolle ja 23 päivänä heinäkuuta 1998 päivätyllä kirjeellä D/53161 Portugalin ulkoministerille.

I MENETTELY

- (1) Antaessaan alueellisia valtiontukia koskevat suuntaviivat ⁽²⁾ komissio katsoi EY:n perustamissopimuksen 88 artiklan 1 kohdan nojalla, että yhteismarkkinoiden asteittainen kehittäminen ja toiminta edellyttävät, että jäsenvaltiot tarkistavat aluetukiohjelmansa, jotka ovat olleet voimassa ennen kyseisten suuntaviivojen antamista. Tällä pyrittiin siihen, että kaikilla jäsenvaltioilla olisi 1 päivästä tammikuuta 2000 alkaen läpinäkyvä ja tasapuolinen aluetukijärjestelmä, joka noudattaa suuntaviivojen määräyksiä kokonaisuudessaan. Komissio lähetti Portugalin viranomaisille 24 päivänä helmikuuta 1998 päivätyin kirjeen SG(98) D/1684. Siinä ehdotettiin perustamissopimuksen 88 artiklan 1 kohdan mukaisina aiheellisina toimenpiteinä, että viranomaiset muuttavat kaikki 1 päivänä tammikuuta 2000 voimassa olevat aluetukiohjelmat siten, että ohjelmat ovat mainittujen suuntaviivojen määräysten mukaisia kyseisestä päivästä alkaen.
- (3) Portugalin viranomaiset toimittivat Portugalin pysyvän edustuston 2 päivänä syyskuuta 1998 päivätyllä ja komissioon 7 päivänä syyskuuta 1998 saapuneeksi kirjatulla kirjeellä nro 629 Portugalin ulkoministerin 20 päivänä elokuuta 1998 päivätyin kirjeen, jonka mukaan Madeiran vapaa-alueita koskevan rahoitus- ja verotukiohjelman ⁽³⁾ voimassaolo päättyi 31 päivänä joulukuuta 2000. Ohjelma kuului siis aluetukea koskevien aiheellisten toimenpiteiden soveltamisalaan. Komission yksiköt ilmoittivat Portugalin pysyvälle edustustolle osoitetulla 29 päivänä syyskuuta 1998 päivätyllä kirjeellä D/53951, että kyseisen ulkoministerin kirjeen perusteella viranomaisten katsottiin vahvistaneen hyväksyntänsä ehdotetuille aiheellisille toimenpiteille. Samalla komission yksi-

⁽¹⁾ EYVL C 301, 21.10.2000, s. 4.

⁽²⁾ EYVL C 74, 10.3.1998, s. 9.

⁽³⁾ Valtiontuki E 19/94, ex E 13/91 ja N 204/86.

köt pyysivät Portugalin viranomaisia joko rajoittamaan Madeiran vapaa-alueetta koskevan rahoitus- ja verotukiohjelman voimassaolon 31 päivään joulukuuta 1999 tai ilmoittamaan komissiolle, mitä muutoksia tukiohjelmaan aiottiin tehdä, jotta se vastaisi suuntaviivojen määräyksiä 1 päivästä tammikuuta 2000.

- (4) Huolimatta monista asiaa koskevista yhteydenotoista komission ja Portugalin viranomaisten välillä ⁽⁴⁾ komissiolle ei toimitettu tietoja, joiden perusteella se olisi voinut katsoa, että Portugalin viranomaiset olivat toteuttaneet kaikki tarvittavat muutokset varmistaakseen, että ohjelma oli alueellisia valtiontukia koskevissa suuntaviivoissa määrättyjen edellytysten mukainen 1 päivästä tammikuuta 2000. Näistä syistä ja koska Portugalin viranomaisten oletettiin hyväksyneen aiheelliset toimenpiteet, kyseessä oleva ohjelma kirjattiin ilmoittamattomien tukien rekisteriin numerolla NN 60/2000.
- (5) Komissio ilmoitti Portugalille 17 päivänä heinäkuuta 2000 päivätyllä kirjeellä SG(2000) D/105022, että tarkasteltuaan perustamissopimuksen 88 artiklan 1 kohdan mukaisten aluetukia koskevien aiheellisten toimenpiteiden yhteydessä Portugalin viranomaisten toimittamia tietoja Madeiran vapaa-alueetta koskevasta rahoitus- ja verotukiohjelmasta, se oli päättänyt aloittaa perustamissopimuksen 88 artiklan 2 kohdan mukaisen menettelyn, joka koski tukiohjelman soveltamista 1 päivän tammikuuta ja 31 päivän joulukuuta 2000 välisenä aikana. Samalla komissio pyysi Portugalia esittämään huomautuksensa ja toimittamaan kaikki kyseisen tuen arvioinnin kannalta merkitykselliset tiedot kuukauden kuluessa edellä mainitun kirjeen vastaanottamisesta.
- (6) Komission päätös muodollisen tutkintamenettelyn aloittamisesta julkaistiin *Euroopan yhteisöjen virallisessa lehdes-sä* ⁽⁵⁾. Asianomaisia osapuolia pyydettiin esittämään

huomautuksensa komissiolle kuukauden kuluessa julkaisupäivästä.

- (7) Portugalin viranomaiset pyysivät pysyvän edustustonsa 11 päivänä elokuuta 2000 päivätyllä kirjeellä nro 860 ja 16 päivänä elokuuta 2000 päivätyllä kirjeellä nro 867, jotka kirjattiin komissiossa saapuneiksi 11 päivänä elokuuta 2000 ja 17 päivänä elokuuta 2000, lisäaikaa huomautustensa esittämiseen perustamissopimuksen 88 artiklan 2 kohdan mukaisessa menettelyssä. Komission yksiköt myönsivät tämän lisäajan Portugalin viranomaisille 31 päivänä elokuuta 2000 päivätyllä kirjeellään D/54485, joka oli osoitettu Portugalin pysyvälle edustustolle. Portugalin viranomaiset toimittivat huomautuksensa komissiolle 18 päivänä syyskuuta 2000 päivätyllä pysyvän edustustonsa kirjeellä nro 932, joka kirjattiin komissiossa saapuneeksi 19 päivänä syyskuuta 2000.
- (8) Komissio sai huomautuksia myös 16 asianomaiselta osapuolelta. Komissio toimitti Portugalin viranomaisille nämä huomautukset pysyvälle edustustolle osoitetuilla, 4 päivänä joulukuuta 2000 päivätyllä kirjeellä D/56003 ja 6 päivänä joulukuuta 2000 päivätyllä kirjeellä D/56048 ja antoi viranomaisille mahdollisuuden esittää huomautuksensa. Huomautukset toimitettiin 10 päivänä tammikuuta 2001 päivätyllä Portugalin pysyvän edustuston kirjeellä nro 82, joka kirjattiin komissiossa saapuneeksi 12 päivänä tammikuuta 2001.

II KUVAAUS TOIMENPITEESTÄ, JOTA KOSKEVAN MENETTELYN KOMISSIO ON ALOITANUT

- (9) Madeiran vapaa-alueetta koskevasta rahoitus- ja verotukiohjelmasta tehdyn viimeisimmän komission päätöksen ⁽⁶⁾ mukaan verotukia voidaan myöntää teollisuus-, rahoitus- ja palveluyrityksille sekä alusrekisteriin kirjatuille yhteisöille, jotka ovat sijoittautuneet vapaa-alueelle viimeistään 31 päivänä joulukuuta 2000. Nämä yritykset vapautetaan täydellisesti välittömästä verotuksesta vuoden 2011 loppuun, josta alkaen vapautus muuttuu osittaiseksi (ne siirtyvät kiinteistöveron ja tuloveron piiriin, jotka muodostavat myös pääosan niiden verorasituksesta).
- (10) Annettuaan alueellisia valtiontukia koskevat suuntaviivat komissio ehdotti kaikille jäsenvaltiolle perustamissopimuksen 88 artiklan 1 kohdan mukaisina aiheellisina toimenpiteinä 24 päivänä helmikuuta 1998 päivätyllä kirjeellä, että jäsenvaltiot muuttavat kaikki aluetukiohjelmat, jotka ovat voimassa 1 päivänä tammikuuta 2000, saattaakseen ohjelmat mainittujen suuntaviivojen määräysten mukaisiksi kyseisestä päivästä alkaen. Suuntaviivo-

⁽⁴⁾ Portugalin pysyvän edustuston 5.1.1999 päiväty kirje nro 9, 15.3.1999 päiväty kirje nro 233, 25.8.1999 päiväty kirje nro 848, 18.11.1999 päiväty kirje nro 1156 ja 5.1.2000 päiväty kirje nro 19 sekä Portugalin valtiovarainministerin 4.4.2000 päiväty kirje nro 853 (kirjattu saapuneiksi komissiossa 7.1.1999, 18.3.1999, 27.8.1999, 24.11.1999, 7.1.2000 ja 6.4.2000) ja Portugalin pysyvän edustuston 14.12.1999 päiväty faksi nro 11684/99; komission 27.1.1999 päiväty kirje D/50399 ja 16.4.1999 päiväty kirje D/51612 pysyvälle edustustolle, 10.3.2000 päiväty kirje D/522 Portugalin valtiovarainministerille sekä komission yksiköiden ja Portugalin viranomaisten kahdenvälistä tapaamista 26.5.1999, 8.12.1999 ja 15.12.1999.

⁽⁵⁾ Ks. alaviite 1.

⁽⁶⁾ Valtiontuki E 19/94 — kirje SG(95) D/1287, 3.2.1995.

vojen mukaan yritysten juoksevien kustannusten alentamiseen tarkoitettua aluetuet (toimintatuet) ovat periaatteessa kiellettyjä. Poikkeuksellisesti tämäntyyppisiä tukia voidaan kuitenkin sallia alueilla, joihin sovelletaan EY:n perustamissopimuksen 87 artiklan 3 kohdan a alakohdan poikkeusta ”edellyttäen, että tuki edistää alueellista kehitystä, myöntäminen on perusteltua tuen laadun vuoksi ja että tuen taso on suhteessa niihin haittoihin, joita sillä pyritään lievittämään” (suuntaviivojen 4.15 kohta). Tämän lisäksi suuntaviivoissa täsmennetään, että ”lukuun ottamatta 4.16 kohdassa mainittuja tapauksia” (kuljetustuki syrjäisimmillä alueilla ja harvaanasutuilla alueilla) ”toimintatuen on oltava ajallisesti rajoitettua ja alenevaa” (4.17 kohta).

(11) Ottaessaan kantaa Madeiran vapaa-alueen koskevaan rahoitus- ja verotukiohjelmaan komissio totesi, että lukuun ottamatta tonttien ja rakennusten ostoon liittyviä verovapauksia Portugalin viranomaisten myöntämät verotuet olivat toimintatukea, jota voitiin myöntää pitkän aikaa tai jopa kokonaan ilman aikarajaa. Koska Madeiran alueeseen sovelletaan myös vuosina 2000—2006 perustamissopimuksen 87 artiklan 3 kohdan a alakohdan poikkeusta, Portugalin viranomaisilla on velvollisuus noudattaa suuntaviivoissa tältä osin vahvistettuja edellytyksiä soveltaessaan tätä ohjelmaa ja myöntäessään tukia yrityksille, jotka sijoittautuivat kyseiselle vapaa-alueelle 1 päivän tammikuuta ja 31 päivän joulukuuta 2000 välisenä aikana.

(12) Tavallisesti kun kysymys on vain joistakin alueellisista ja/tai merkitykseltään vähäisistä veroista saatavasta edusta, Portugalin viranomaiset eivät ole juuri vastustaneet tuen voimassaolon rajoittamista. Kun sen sijaan tarkastellaan verotuksellisten toimintatukien alenevuutta sekä tuen suhteuttamista alueellisiin haittoihin, joita sillä pyritään tasapainottamaan, Portugalin viranomaiset katsovat, että Madeiran vapaa-alueen koskevan rahoitus- ja verotukiohjelman soveltamissääntöjä pitäisi Madeiran alueen yhteiskunnallis-taloudellisen tilanteen kehityksen perusteella tarkistaa vain sovittaessa kaikkien 1 päivän tammikuuta 2000 ja 31 päivän joulukuuta 2006 välisenä aikana myönnettävien tukien yleisestä hyväksymisestä.

(13) Komissio toteaa tästä ensinnäkin, että viimeisimmän asiaa koskevan komission päätöksen (7) mukaan Madeiran vapaa-alueen koskeva rahoitus- ja verotukiohjelma on päättynyt 31 päivänä joulukuuta 2000. Näin ollen ohjelma kuului aluetukia koskevien aiheellisten toimenpiteiden soveltamisalaan ainoastaan vuonna 2000. Mahdollisista vuosista 2001—2006 koskevista soveltamissään-

nöistä on vielä ilmoitettava komissiolle ja sen on hyväksyttävä ne. Portugali ei ole tehnyt uutta ilmoitusta kaudelle 2000—2006, joten nämä asiat on käsiteltävä toisistaan erillisinä. Näin ollen ainoa Portugalin viranomaisten suunnittelema muutos tuen myöntämisehtoihin vuonna 2000 oli se, että vapaa-alueelle sijoittuvien uusien yritysten määrä rajoitettiin enintään 20 prosenttiin alueella edeltävänä vuonna toimineiden vastaavien yritysten kokonaismäärästä. Portugalin viranomaisten ehdotus ei siten näytä varmistavan, että ohjelma saatetaan suuntaviivojen määräysten mukaiseksi.

(14) Komissio toteaa tässä yhteydessä myös, että vaikka se olikin jo ilmoittanut (8) aikovansa muuttaa kyseisiä suuntaviivoja salliakseen toimintatuet, jotka eivät ole alenevia eivätkä määräaikaista, aluetukikelpoisilla syrjäisimmillä alueilla, kun tuilla pyritään alentamaan perustamissopimuksen 299 artiklan 2 kohdassa tarkoitetuista haittoista taloudellisen toiminnan harjoittamiselle aiheutuvia lisäkustannuksia, ainoat määräaikaista ja alenevuutta koskeviin periaatteisiin myönnetty poikkeukset liittyivät tukiin, joiden tarkoituksena on pelkästään korvata ylimääräiset kuljetuskustannukset syrjäisimmillä ja harvaanasutuilla alueilla.

III PORTUGALIN VIRANOMAISTEN ESITTÄMÄT HUOMAUTUKSET

(15) Portugalin viranomaisten muodollisessa tutkintamenetelyssä esittämissä huomautuksissa kyseenalaistetaan ennen muuta se, onko menettelyn aloittamista koskevan päätöksen tekeminen ollut perusteltua. Portugalin viranomaiset toteavat etenkin, että Portugali ei ole missään vaiheessa hyväksynyt alueellisia valtiontukia koskevia suuntaviivoja eikä komission siinä yhteydessä esittämiä aiheellisia toimenpiteitä. Koska Portugalin viranomaisten mukaan hyväksyntään ei siis ole viitattu missään komissiolle toimitetussa asiakirjassa, komissiolla ei ole perusteita katsoa Madeiran vapaa-alueen koskevan rahoitus- ja verotukiohjelman mukaisesti 1 päivän tammikuuta ja 31 päivän joulukuuta 2000 välisenä aikana myönnettäviä tukia sääntöjenvastaisiksi ja mahdollisesti takaisinperittäviksi.

(16) Lisäksi Portugalin viranomaiset katsovat, että menettelyn aloittaminen olisi liioiteltua ja perusteetonta pääasiassa seuraavista syistä:

— Ainakin Amsterdamin sopimuksen voimaantulosta alkaen komission on pitänyt suosia syrjäisimpiä alueita. Aloittamalla 88 artiklan 2 kohdan mukaisen menettelyn komissio jätti noudattamatta velvoitteen,

(7) Ks. alaviite 6.

(8) KOM(2000) 147 lopullinen, 14.3.2000.

varsinkin kun se itse piti tarpeellisenä muuttaa jälkikäteen alueellisia valtiontukia koskevia suuntaviivoja ⁽⁹⁾, jotta se olisi voinut ottaa täysimääräisesti huomioon uuden 299 artiklan 2 kohdan.

- Madeiran vapaa-alueita koskevaan rahoitus- ja verotukiohjelmaan sovellettu lähestymistapa johtaa epätasapuoliseen kohteluun muihin tapauksiin ja/tai alueisiin verrattuna. Portugalin viranomaiset katsovat etenkin, että irlantilaiseen International Financial Service Center -tukiohjelmaan on sovellettu suhteellisen joustavia siirtymäehtoja (phasing out) ⁽¹⁰⁾. Komission yksiköt ovat sen sijaan kieltäytyneet kaikista kompromissiratkaisuista Madeiran vapaa-alueen osalta.

- (17) Näiden huomautusten perusteella Portugalin viranomaiset katsovat, että komission olisi lopetettava menettely päätöksellä, jossa vahvistettaisiin hyväksyntä ohjelman jatkamiselle 31 päivään joulukuuta 2000 samoin ehdoin kuin vuonna 1995 ⁽¹¹⁾.

IV ASIANOMAISTEN OSAPUOLTEN JA PORTUGALIN VIRANOMAISTEN HUOMAUTUKSET

- (18) Komissio sai huomautuksia pääasiassa Madeiran vapaa-alueita koskevan verotus- ja rahoitustukiohjelman suorilta tai välillisiltä tuensaaajilta. Vaikka huomautuksia tehtiin melko paljon, niiden sisältö ei ollut kovin merkityksellinen kyseisen ohjelman arvioinnin kannalta. Niissä valitettiin yleensä menettelyn aloittamisesta ja pyydettiin komissiota pidättäytymään päätöksistä, jotka voisivat haitata vapaa-alueen moitteetonta toimintaa. Näin ollen asianomaiset osapuolet eivät näytä jakavan epäilyjä, jotka komissio esitti menettelyä aloittaessaan (tämä oli muuten ainoa seikka, jota Portugalin viranomaiset korostivat pysyvän edustustonsa 10 päivänä tammikuuta 2001 päivättyssä kirjessään nro 82, jossa tarkasteltiin asianomaisten osapuolten huomautuksia).

V ARVIOINTI

- (19) Komissio on tarkastellut sekä Portugalin viranomaisten että asianomaisten osapuolten kyseisen muodollisen tutkintamenettelyn aikana esittämät huomautukset.

⁽⁹⁾ EYVL C 258, 9.9.2000, s. 5.

⁽¹⁰⁾ EYVL C 395, 18.12.1998, s. 8.

⁽¹¹⁾ Ks. alaviite 6.

- (20) Kun tarkastellaan kysymystä siitä, että alueellisia valtiontukia koskevia aiheellisia toimenpiteitä ei ollut mahdollisesti hyväksytty, komissio korostaa erityisesti, että niiden 28 kuukauden aikana, jotka kuluivat 24 päivänä helmikuuta 1998 päivätyn kirjeen SG(98) D/1684 lähettämisestä, jossa aluetukia koskevia aiheellisia toimenpiteitä ehdotettiin, muodollisen tutkintamenettelyn aloittamista koskevan päätöksen tekemiseen Madeiran vapaa-alueita koskevan rahoitus- ja verotukiohjelman soveltamisesta vuonna 2000 (päätös tehtiin 28 päivänä kesäkuuta 2000), Portugalin viranomaiset eivät ilmoittaneet komissiolle, etteivät ne hyväksy kyseisiä toimenpiteitä. Sitä vastoin Portugalin viranomaiset antoivat aina ymmärtää sekä asiaa koskevissa Portugalin pysyvän edustuston kirjeissä että kahdenvälisissä tapaamisissa, että ne olivat valmiita toimimaan täydessä yhteistyössä komission kanssa kyseiseen ohjelmaan tarvittavien muutosten kartoittamiseksi ja sen varmistamiseksi, että ohjelma saatettaisiin suuntaviivojen mukaiseksi. Viranomaiset olivat täysin tietoisia siitä, että komissio katsoi niiden hyväksyneen aiheelliset toimenpiteet.

- (21) Edellä esitetystä huolimatta komission on kuitenkin todettava, että Portugalin viranomaiset eivät ole missään vaiheessa ilmoittaneet sille suoraan hyväksyvänsä ehdoita 24 päivänä helmikuuta 1998 päivättyssä kirjessään ehdotetut aiheelliset toimenpiteet. Näin ollen komissio ei voi kumota Portugalin viranomaisten muodollisessa tutkintamenettelyssä esittämiä huomautuksia, joiden mukaan tällaista hyväksyntää ei ole missään vaiheessa annettu. Näistä syistä voidaan todeta aiheettomaksi menettely, joka aloitettiin Portugalin jättäessä toteuttamatta aiheelliset toimenpiteet, joita komissio ehdotti sovellettavaksi Madeiran vapaa-alueita koskevaan rahoitus- ja verotukiohjelmaan 1 päivän tammikuuta ja 31 päivän joulukuuta 2000 välisenä aikana.

- (22) Komissio toteaa lisäksi, että Madeiran vapaa-alueita koskevan tukiohjelman voimassaolo päättyi 31 päivänä joulukuuta 2000. Näin ollen aiheettomiksi voidaan todeta myös komission esittämät kannat sekä Portugalin viranomaisten että asianomaisten osapuolten esittämiin huomautuksiin.

VI PÄÄTELMÄT

- (23) Edellä esitetyn perusteella komissio katsoo, että perustamissopimuksen 88 artiklan 2 kohdan mukaisesti aloitettu menettely, joka liittyi Madeiran vapaa-alueita koskevaan rahoitus- ja verotukiohjelman soveltamiseen 1

päivän tammikuuta ja 31 päivän joulukuuta 2000 välisenä aikana, on aiheeton. Komissio pitää kuitenkin valittavana sitä, että Portugalin viranomaiset eivät ilmoittaneet sille ajoissa, etteivät ne hyväksy perustamissopimuksen 88 artiklan 1 kohdan mukaisia aluetukia koskevia aiheellisia toimenpiteitä, toisin kuin 88 artiklan 1 kohdasta johtuva vilpittömän yhteistyön periaate olisi antanut odottaa,

on soveltanut 1 päivästä tammikuuta 31 päivään joulukuuta 2000, on päätetty lopettaa aiheettomana.

2 artikla

Tämä päätös on osoitettu Portugalin tasavallalle.

ON TEHNYT TÄMÄN PÄÄTÖKSEN:

Tehty Brysselissä 11 joulukuuta 2002.

1 artikla

Muodollinen tutkintamenettely, joka liittyy Madeiran vapaa-aluetta koskevaan rahoitus- ja verotukiohjelmaan, jota Portugali

Komission puolesta

Mario MONTI

Komission jäsen

KOMISSION PÄÄTÖS,

tehty 5 päivänä helmikuuta 2003,

rahtiliikenteen infrastruktuureja varten perustetun FFG-järjestelmän (Freight Facilities Grant Scheme) mukaisesta tapauskohtaisesta tuesta, jonka Yhdistynyt kuningaskunta aikoo myöntää CLYDEBoyd-yhtiölle

(tiedoksiannettu numerolla K(2003) 388)

(Ainoastaan englanninkielinen teksti on todistusvoimainen)

(ETA:n kannalta merkityksellinen teksti)

(2003/295/EY)

EUROOPAN YHTEISÖJEN KOMISSIO, joka

ottaa huomioon Euroopan yhteisön perustamissopimuksen ja erityisesti sen 88 artiklan 2 kohdan ensimmäisen alakohdan,

ottaa huomioon sopimuksen Euroopan talousalueesta ja erityisesti sen 62 artiklan 1 kohdan a alakohdan,

on mainittujen artiklojen mukaisesti kehottanut asianomaisia esittämään huomautuksensa ⁽¹⁾,

sekä katsoo seuraavaa:

(3) Komission päätös menettelyn aloittamisesta on julkaistu Euroopan yhteisöjen virallisessa lehdessä ⁽²⁾. Komissio on kehottanut asianomaisia esittämään huomautuksensa tästä tuesta.

(4) Yhdistynyt kuningaskunta esitti huomautuksensa komissiolle 29 päivänä lokakuuta 2002 päivätyllä kirjeellä, joka kirjattiin saapuneeksi 4 päivänä marraskuuta 2002.

(5) Komissio ei ole saanut huomautuksia asianomaisilta.

1. MENETTELY

(1) Yhdistynyt kuningaskunta ilmoitti komissiolle 14 päivänä maaliskuuta 2002 päivätyllä kirjeellä laajennetun FFG-järjestelmän (Freight Facilities Grant Scheme) mukaisesta tapauskohtaisesta tuesta CLYDEBoyd (Fort William) Ltd -yhtiölle (jäljempänä 'CLYDEBoyd'). Komissio hyväksyi laajennetun FFG-järjestelmän 20 päivänä joulukuuta 2001 (tuki N 649/01). Komission pääsihteeristö kirjasi tuki-ilmoituksen saapuneeksi 15 päivänä maaliskuuta 2002 numerolla N 221/2002. Koska ilmoituksen katsottiin olevan epätäydellinen, Yhdistyneen kuningaskunnan viranomaisilta pyydettiin lisätietoja 26 päivänä huhtikuuta 2002. Komissio sai tiedot 28 päivänä toukokuuta 2002. Komissio pyysi toistamiseen lisätietoja 1 päivänä heinäkuuta 2002. Komissio kirjasi vastauksen saapuneeksi 17 päivänä heinäkuuta 2002.

(2) Komissio ilmoitti Yhdistyneelle kuningaskunnalle 2 päivänä lokakuuta 2002 päivätyllä kirjeellä päätöksestään aloittaa tämän tuen osalta EY:n perustamissopimuksen 88 artiklan 2 kohdassa tarkoitettu menettely. Menettely kirjattiin rekisteriin numerolla C 62/2002.

2. YKSITYISKOHTAINEN KUVAUS TUESTA**A. Komission päätös, tehty 20 päivänä joulukuuta 2001, tuesta UK-N 649/2001 — Avustus rahtiliikenteen infrastruktuureja varten**

(6) Komissio teki 20 päivänä joulukuuta 2001 päätöksen numero N 649/01, jossa hyväksyttiin laajennettu FFG-järjestelmä, josta myönnetään tukea rahdinkäsittelyjärjestelmien operaattoreille rannikkoliikenteeseen ja lyhyen matkan merenkulkuun. Tuen tarkoituksena on edistää lyhyen matkan merenkulkua verrattuna maantiekuljetukseen ja tukea taloudellisesti investointeja kalliisiin erikoislaitteisiin, joita tarvitaan rahdin kuljettamiseen vesitse ja joita ei siis tarvittaisi, jos tavara kuljettettaisiin maanteitse.

(7) Yhdistyneen kuningaskunnan viranomaiset laskevat avustuksen intensiteetin jokaisen yksittäisen tukitoimenpiteen kohdalla FFG-sääntöjen perusteella. FFG-järjestelmässä arvioidaan ensin ympäristöhyödyt vakiokaavan avulla, jossa otetaan huomioon, kuinka monta ajokilometriä olisi tarvittu rahdin kuljettamiseen tukitoimenpiteen sovitun ajanjakson aikana, ja ajokilometriä rahallinen

⁽¹⁾ EYVL C 269, 5.11.2002, s. 3.⁽²⁾ EYVL C 269, 5.11.2002, s. 3.

- arvo. Tämä rahassa arvioitava ympäristöhyöty, jonka Yhdistyneen kuningaskunnan viranomaiset laskevat FFG-kaavan avulla, muodostaa avustuksen enimmäismäärän, jonka Yhdistynyt kuningaskunta voi myöntää hakijoille.
- (8) FFG-järjestelmään perustuvan avustuksen ehtona on, että toimijoiden on ilmoitettava Yhdistyneen kuningaskunnan viranomaisille arvio tonnimäärästä, joka kuljetetaan vuosittain toimenpiteen tietyin sovittu ajanjakson aikana, ja joka vuonna todellisuudessa siirretty määrä. Hallitus tarkastaa yhtiön kirjanpidon varmistuakseen tietojen oikeellisuudesta. Valvonnan ansiosta Yhdistyneen kuningaskunnan viranomaiset voivat myös vahvistaa arvioidun säästyneiden kuorma-automatkojen osuuden ja siten validoida säästyneet ajokilometrit.
- (9) FFG-järjestelmään sisältyy erityinen määräys, jonka perusteella hallitus voi periä takaisin osan jo maksetusta avustuksesta, jos maanteiltä vesikuljetukseen siirretyn rahtitavaran määrä jää arvioitua pienemmäksi. Tällaisessa tapauksessa tutkitaan olosuhteita sen selvittämiseksi, onko paikallaan laajentaa alkuperäistä ajanjaksoa täyden ympäristöhyödyn saavuttamiseksi vai pitääkö osa maksetusta avustuksesta periä takaisin. Avustusta ei todennäköisesti periä takaisin, jos vaje johtuu edunsaajasta riippumattomista syistä ja edunsaaja on nähnyt kohtuullisesti vaivaa varmistuakseen kuljetukset.
- (10) Joulukuun 20 päivänä 2001 tehdyssä komission päätöksessä säädetään, että tuen intensiteetti saisi olla korkeintaan 50 % hankkeen kokonaiskustannuksista sellaisten rahtinkäsittelyjärjestelmien osalta, joita kaikki nykyiset ja potentiaaliset toimijat voivat käyttää syrjimättömin ehdoin. Jos infrastruktuurien käyttöoikeus on rajattu yhteen tai useampaan määrättyyn toimijaan, operaattori on valittava avoimen, oikeudenmukaisen ja syrjimättömän julkisen tarjouskilpailun kautta. Jos Yhdistyneen kuningaskunnan viranomaiset voivat todistaa, että niiden ja edunsaajan välillä tehtyä sitoumusta ei voida noudattaa edellä mainittujen tukimäärien puitteissa, myönnettävän tuen prosenttimäärä voi poikkeuksellisesti olla korkeampikin, jos asiasta on ensin ilmoitettu komissiolle ja komissio on hyväksynyt asian.
- B. Ilmoitettu tuki**
- (11) FFG-järjestelmän tavoitteena on varmistaa siirtyminen tieliikenteestä vesiliikenteeseen. CLYDEBoyd haluaa tämän tavoitteen mukaisesti laajentaa laituri- ja rahtinkäsittelyjärjestelmiä Corpach Pierillä Skotlannissa lähellä Fort Williamia. CLYDEBoyd on osakeyhtiö, jonka osakkeenomistajina ovat Boyd Brothers Ltd (maantiekuljetusyhtiö) ja Clydeport plc (satamaoperaattori), joista kumpikin omistaa 50 prosenttia osakkeista. Lisäksi Clydeport plc omistaa ja hoitaa useita Clyde-joen suualueen ja Clyde-lahden satamia. Kyseiset satamat ovat Hunterston, Ardrossan, Greenock ja Glasgow.
- (12) Nykyiseen satamaan liittyy suuria rajoituksia, jotka joutuvat laiturin koosta (31 metriä) sekä lähellä sijaitsevien varastointi- ja rahtinkäsittelyjärjestelmien puutteesta. CLYDEBoyd katsoo, että jos rahtimäärät vähenevät vielä nykyisestäään, satama ei ole enää kannattava ja se on suljettava. Jos CLYDEBoyd joutuu sulkemaan sataman, noin 40 000 tonnia puutavaraa, massaa ja haketta joudutaan kuljettamaan vuosittain maanteitse. Työt, johon avustus on tarkoitettu, takaisivat nykyisten kuljetusten jatkumisen ja antaisivat mahdollisuuden lisätä rahtimäärää 50 000 tonnia vuodessa.
- (13) Tätä varten satamaa on laajennettava, jotta kantavuudeltaan enintään 6 000 tonnin alukset voivat ankkuroitua turvallisesti, ja laituria on pidennettävä vastaanottamaan kaksi alusta samanaikaisesti. Lähelle laiturin reunaa tarvitaan suurempi alue rahtin käsittelyä ja sijoitusta varten lastauksen ja purkamisen ajaksi sekä katettu alue suojaa tarvitsevien tuotteiden lyhytaikaista varastointia varten. Lopuksi tarvitaan liikkuva rahtinkäsittelylaitteisto, jotta suuret alukset voidaan lastata ja purkaa nopeasti ja tehokkaasti.
- (14) Tuen intensiteettiä lukuun ottamatta ehdotus on täysin hyväksytyn FFG-järjestelmän ehtojen mukainen (N 649/2001).

C. Tuen intensiteetti

- (15) Tuki myönnetään avustuksena, jota ei tarvitse maksaa takaisin. Hankkeesta on tehty FFG-järjestelmän sääntöjen mukainen rahoitusanalyysi, joka on osoittanut, että tarvittava tuen määrä on 85 prosenttia (3,332 miljoonaa Englannin puntaa) Corpachin satamajärjestelmän tukielpoista kustannuksista (3,92 miljoonaa puntaa). Lisäksi Yhdistyneen kuningaskunnan toimivaltaiset viranomaiset ovat arvioineet järjestelmän sääntöjen perusteella, että hankkeen ympäristöedut olisivat 5,4 miljoonaa puntaa.

INFRASTRUKTUURIKUSTANNUKSET

(miljoonaa puntaa)

Laiturirakenne	2,19
Rahtinkäsittelyjärjestelmän rakentaminen ja asentaminen	0,64
Siirrettävä laitteisto	1,02
Hankkeen hallintokustannukset sekä asianajajien palkkiot ja oikeudenkäyntikulut	0,07
Kokonaiskustannukset	3,92
Avustus	3,332
Tuen intensiteetti	85 %

D. Markkina-analyysi**CORPACHIN KAUTTA KULKEVAN TAVARALIIKENTEEN
MÄÄRÄ**

Vuosi	1999	2000	2001	Arvioitu määrä	Josta uutta tavaraliikennettä
Puutavara	8 180	15 155	14 379	23 000	8 600
Hake	9 000	13 540	25 091	25 000	0
Paalattu massa	4 000	3 000	6 000	30 000	24 000
Suola	600	4 170	13 622	8 000	0
Muut	4 608	1 362	2 455		
Yhteensä	26 400	37 200	61 500	86 000	32 600

- (16) Muu puutavara on osa Yhdistyneen kuningaskunnan kotimaanliikennettä, ja se kuljetettaisiin muussa tapauksessa maanteitse. Paalattua massaa tuodaan Yhdistyneeseen kuningaskuntaan useiden satamien kautta, joista tällä hetkellä tärkein on Greenock (jonka omistaa ja jota hoitaa Clydeboyd, eräs Corpach-hankkeen osakkaista). Eri satamissa käsiteltävän paalattun massan vuotuinen keskimäärä on arvioitu seuraavasti:

Greenock	12 000
Inverness	3 000
Montrose	2 500
Dundee	2 500
Aberdeen	2 000
Leith	2 000
Yhteensä	24 000

- (17) Hankkeen avulla luodaan myös mahdollisuus liikennemäärien huomattavaan kasvuun lähitulevaisuudessa. CLYDEBOYD on tunnistanut useita erityisiä liikennevirtoja, joista se käy neuvotteluja kyseisten asiakkaiden kanssa. Niitä koskevat ehdotukset valmistunevat lähiaikoina. Esimerkiksi Scanfiber A.S:n lähettämässä hanketta tukevassa kirjeessä⁽³⁾ sanotaan, että "ellei parempia/pidempiä laitureita saada... pelkäämme, että Corpachin on vaikea jatkossa kilpailla muiden vientisatamien, kuten Belfastin ja muiden Irlannin satamien kanssa".

⁽³⁾ Oslossa 1 päivänä maaliskuuta 2001.

- (18) On myös odotettavissa lisää tukkien vientikuljetuksia eri puolille Irlantia ja Skandinaviaa, vaikkakaan niitä ei alun perin otettu huomioon sataman kehittämisessä. CLYDEBOYD käy myös neuvotteluja Arjo Wigginsin kanssa mahdollisuudesta laivata paperia Belgiaan suoraan Corpachista. Lopuksi CLYDEBOYD suunnittelee käyttävänsä rahdinkuljetusjärjestelmää kaikenlaiselle tavaraliikenteelle (paitsi puutavara/paperikuljetuksille⁽⁴⁾).

E. Menettelyn aloittamisen syyt

- (19) Komission päätös käynnistää perustamissopimuksen 88 artiklan 2 kohdan mukainen menettely ja pyytää lisäselvitystä Yhdistyneen kuningaskunnan viranomaisilta perustui ilmoitetun hankkeen alustavaan tutkimukseen. Lisäksi komissio oli huolestunut tuen oikeasuhteisuudesta. Yleensä komissio katsoo, että liikenneinfrastruktuuriin tarkoitettu valtiontuki, jonka intensiteetti on yli 50 prosenttia, ei ole perustamissopimuksen mukaista, jollei voida osoittaa seikkaperäisen ja puolueettoman kaupallisen ja rahoitusanalyysin avulla, että pääasiallinen edunsaaja ei kykene hankkimaan enempää rahoitusta ilman valtion toimia⁽⁵⁾. On otettava huomioon, että CLYDEBOYD on kieltäytynyt avustuksesta, joka olisi 50 prosenttia hankkeen kustannuksista eli 1,96 miljoonaa puntaa.
- (20) Komissiolla oli epäilyksiä erityisesti seuraavien asioiden suhteen:
- tuen tarpeellisuus ja oikeasuhteisuus hankkeen toteutuksen kannalta; lisäksi komissio tarvitsi todisteita siitä, että ehdotettu tuki on todella välttämätön kyseisen satamajärjestelmän toteuttamiseksi ja että kyseiset markkinat eivät olisi voineet esittää halvempaa vaihtoehtoa,
  - tuettavan hankkeen vaikutus alueen olemassa olevaan liikenneinfrastruktuuriin.

**3. YHDISTYNEEN KUNINGASKUNNAN
HUOMAUTUKSET**

- (21) Yhdistyneen kuningaskunnan viranomaisten mukaan hankkeen ovat tarkastaneet Skotlannin hallituksen edustajat, liikenneministeriön virkamiehet ja Skotlannin hallituksen nimittämät ulkopuoliset rakennusalan konsultit. Niiden mukaan ehdotettu 85 prosentin tuki on sekä tarpeen että oikeassa suhteessa hankkeen toteutukseen, eikä hanke etenisi ilman tukea. Lisäksi mikään muu satama ei kykene tarjoamaan Corpachin ehdotuksen veroista palvelua ja ympäristöhyötyä tuen tasosta riippumatta.

⁽⁴⁾ Skotlannin hallituksen kokousmuistiinpanot — vierailu Corpachiin 31 päivänä elokuuta 2001.

⁽⁵⁾ Komission päätös, tehty 31 päivänä tammikuuta 2001, N 597/2000 — Alankomaat; komission päätös, tehty 14 päivänä syyskuuta 2001, N 208/2000, Alankomaat — SOIT; komission päätös, tehty 15 päivänä marraskuuta 2000, N 755/1999, Italia — Bozen.

Koska BSW sawmill -sahalaitos sijaitsee lähellä Corpachin satamaa, minkä tahansa muun sataman käyttö aiheuttaisi ylimääräistä maantieliikennettä Corpachiin. Tällöin avustuksen tavoite ei toteutuisi, sillä tämän yhteisön reuna-alueella sijaitsevan haavoittuvan alueen ympäristö kärsisi.

- (22) Yhdistynyt kuningaskunta on todennut, että hankkeen kilpailua vääristävä vaikutus olisi mitätön, eikä hanke vaikuttaisi jäsenvaltioiden väliseen kauppaan. Lisäksi hanke ei vaikuttaisi haitallisesti rautatiealaan, sillä useimmissa tavaraliikenteen lähtöpisteistä ei ole rautatieyhteyksiä. Tätä näkemystä tuetaan kirjeissä, joita ovat lähettäneet UK Strategic Rail Authority ja English, Welsh and Scottish Railways, joka on Yhdistyneen kuningaskunnan tärkein rautatierahdin kuljettaja yksityisellä sektorilla. Meriliikenteen kilpailutilanteesta taas voidaan todeta, että uudistetun Corpachin kautta olisi tarkoitus kuljettaa pieniä määriä paalattua massaa, jota ei tällä hetkellä kuljeteta lainkaan Clydeportin (eli erään CLYDEBoyd-hankkeen osakkaista) omistamien satamien kautta. Tämä tavaraliikenne tarkoittaa vain noin yhtä laivaa joka toinen vuosi.

4. ARVIOINTI TOIMENPITEESTÄ

A. Onko kyseessä EY:n perustamissopimuksen 87 artiklan 1 kohdassa tarkoitettu tuki

- (23) Perustamissopimuksen 87 artiklan 1 kohdan mukaan ”jäsenvaltion myöntämä taikka valtion varoista muodossa tai toisessa myönnetty tuki, joka vääristää tai uhkaa vääristää kilpailua suosimalla jotakin yritystä tai tuotannonalaa, ei sovellu yhteismarkkinoille, siltä osin kuin se vaikuttaa jäsenvaltioiden väliseen kauppaan”.
- (24) Perustamissopimuksen valtioneukisäännöt koskevat vain yrityksiä. Yritys-käsite viittaa mihin tahansa taloudellista toimintaa harjoittavaan yksikköön riippumatta sen oikeudellisesta asemasta ja rahoitustavasta⁽⁶⁾. Taloudellista toimintaa on mikä tahansa toiminta, jossa tietyillä markkinoilla tarjotaan tavaroita ja palveluja⁽⁷⁾.
- (25) On siis selvää, että CLYDEBoyd Ltd on yritys, joka harjoittaa taloudellista toimintaa tarjoamalla palveluja tietyillä markkinoilla.
- (26) Perustamissopimuksen määräykset eivät viittaa siihen, että 87 artiklan 1 kohdassa esitetty valtiontuen käsite kattaisi kaikki julkisen rahoituksen muodot. Yhteisön valtioneukisääntöjä sovelletaan vain sellaisiin toimenpiteisiin, jotka täyttävät kaikki perustamissopimuksen 87 artiklan 1 kohdassa luetellut kriteerit. Koska ei ole olemassa kahta satamaa, joiden ulkoiset puitteet, erityisvelvoitteet ja niiden hallinnosta vastaavien tahojen kaupallinen toiminta vastaisivat täysin toisiaan, edellä mainittujen kriteerien soveltuvuutta on tarkasteltava yksilöllisesti tapaus tapaukselta.
- Valtion varojen siirto*
- (27) Valtiontuen käsite soveltuu mihin tahansa etuun, joka on myönnetty suoraan tai epäsuorasti valtion varoista. Ilmoitetun hankkeen avulla CLYDEBoyd Ltd saa valtiontukea suuremman laiturin ja rahdinkäsittelyjärjestelmän rakentamiseksi Corpach Pierille. Niinpä on selvää, että ilmoitetussa toimenpiteessä on kyse valtion varojen siirrosta.
- Suosiiko toimenpide tuensaaajaa*
- (28) Satamien oikeudellinen asema vaihtelee suuresti jäsenvaltioissa. Yksityisten yritysten omistamat satamat ovat yleisiä Yhdistyneessä kuningaskunnassa, jossa yksityistettiin huomattava määrä satamia lähinnä 1980-luvulla. Oikeudellisesta asemasta riippumatta satamat ovat rakenteeltaan itsenäisiä ja kaupallisia yksiköitä. Niinpä satamien on yleensä rahoitettava kaikki investoinnit infrastruktuurihankkeisiin omista tuloistaan.
- (29) Ilmoitetun hankkeen tarkoituksena on rakentaa Corpach Pierille suurempi laituri ja rahdinkäsittelyjärjestelmä. Kyseinen tukitoimenpide antaa melkoista taloudellista etua tietyille taloudellista toimintaa harjoittavalle yritykselle kilpailijoihin verrattuna, vaikkakin tuettu infrastruktuuri olisi kaikkien toimijoiden käytössä syrjimättömin ehdoin.
- Valikoivuus*
- (30) Tukitoimenpide suosii CLYDEBoyd-yhtiötä ja on siten luonteeltaan valikoiva.
- Vaikutukset kauppaan ja kilpailun vääristyminen*
- (31) Ilmoitetun hankkeen myötä Corpachin satamasta tulee lähinnä puutavarakuljetusten keskussatama. Kokemusten mukaan rannikkoliikennettä palvelevat pienet satamat, joilla on vain paikallista merkitystä, eivät ole uhanneet vääristää kilpailua tai vaikuttaa merkittävästi jäsenvaltioiden väliseen kauppaan.

⁽⁶⁾ Asia C-41/90, Höfner ja Esler v. Macrotron, Kok. 1991, s. I-1979, 21 kohta; asia C-35/96, komissio v. Italian tasavalta, Kok. 1998, s. I-3851, 36 kohta.

⁽⁷⁾ Asia 118/85, komissio v. Italian tasavalta, Kok. 1987, s. 2599.

- (32) CLYDEBoyd aikoo kuitenkin käyttää satamaa kaikkeen liikenteeseen eikä pelkästään puutavara-/paperiteollisuuden liittyviin kuljetuksiin. Koska CLYDEBoyd aikoo harjoittaa monenlaista tavaraliikennettä ja koska myös kansainvälistä kauppamerenkulkua harjoitetaan, ei voida kokoaan sulkea pois mahdollisuutta, että hanke vaikuttaa jäsenvaltioiden väliseen kauppaan.
- (33) Erityisistä ongelmista kärsivällä sektorilla, jossa kilpailu on voimakasta⁽⁸⁾, samoin kuin kansainväliselle kilpailulle hyvin alttiilla aloilla ei voida sulkea pois mahdollista vaikutusta jäsenvaltioiden väliseen kauppaan.
- (34) Käsiteltävänä oleva toimenpide on siten perustamissopimuksen 87 artiklan 1 kohdassa tarkoitettua valtiontukea, joka ei sovellu yhteismarkkinoille, ellei siihen voida soveltaa 87 artiklan 2 tai 3 kohdassa mainittua poikkeusta.

B. Arvioinnin oikeusperusta

- (35) Ilmoitetun tukitoimenpiteen tarkoituksena on rakentaa Corpach Pierille suurempi laituri ja rahdinkäsittelyjärjestelmä, jotta rannikkoliikenne ja lyhyen matkan merenkulku kykenevät kilpailemaan taloudellisesti maantiekuljetusten kanssa sen jälkeen, kun niille on järjestetty välttämätön infrastruktuuri. Komissio katsoo, että toimenpiteeseen ei voida soveltaa perustamissopimuksen 87 artiklan 2 kohdan poikkeuksia. Kyseinen valtiontuki ei ole myöskään perustamissopimuksen 87 artiklan 3 kohdan b alakohdassa tarkoitettua tukea, jolla edistetään Euroopan yhteistä etua koskevaa tärkeää hanketta tai poistetaan jäsenvaltion taloudessa oleva vakava häiriö, eikä myöskään 87 artiklan 3 kohdan d alakohdassa tarkoitettua tukea, jolla edistetään kulttuuria ja kulttuuriperintöä.
- (36) Perustamissopimuksen 73 artiklassa määrätään, että tuki on perustamissopimuksen mukainen, jos se on tarpeen liikenteen yhteensovittamiseksi. Perustamissopimuksen 73 artiklassa mainittu yhteensovittamisen käsite sisältää muutakin kuin pelkästään jonkin toimialan kehityksen edistämisen, sillä siihen sisältyy jonkinlaista valtion suunnittelua. Perustamissopimuksen 80 artiklassa rajoitetaan kuitenkin liikennettä koskevan osaston määräyksiä seuraavasti: ”Tämän osaston määräyksiä sovelletaan rautatie-, maantie- ja sisävesiliikenteeseen.” Perustamissopimuksen 73 artikla ei siis koske merenkulkua.
- (37) Perustamissopimuksen 87 artiklan 3 kohdan c alakohdan mukaan on kuitenkin yhteisen edun mukaista kehittä-

tää toimia, joilla liikennettä siirretään maanteiltä muihin liikennemuotoihin. Perustamissopimuksen 87 artiklan 3 kohdan c alakohdasta voidaan siis käyttää oikeudellisenä perustana analysoitaessa tukea, jota annetaan rannikkoliikenteen ja lyhyen matkan merenkulun infrastruktuuri-investoinneille, ja arvioitaessa tuen soveltuvuutta yhteismarkkinoille.

- (38) Perustamissopimuksen 87 artiklan 3 kohdan c alakohdan mukaan yhteismarkkinoille soveltuvana voidaan pitää tukea tietyn taloudellisen toiminnan tai talousalueen kehityksen edistämiseen, jos tuki ei muuta kaupankäynnin edellytyksiä yhteisen edun kanssa ristiriitaisella tavalla.
- (39) On siis varmistettava, että nämä vaatimukset täyttyvät, jotta 87 artiklan 3 kohdan c alakohdasta voidaan soveltaa.

C. Arviointi tukitoimenpiteen soveltuvuudesta yhteismarkkinoille

1. Tuen välttämättömyys

- (40) Euroopan yhteisössä on jo jonkin aikaa pyritty edistämään tasapainoista intermodaaliliikennejärjestelmää ja kannustettu siirtymään tavaroiden maantiekuljetuksesta ympäristöä vähemmän kuormittaviin kuljetusmuotoihin⁽⁹⁾. Komission valkoisessa kirjassa eurooppalaisesta liikennepolitiikasta⁽¹⁰⁾ todetaan, että vesiliikenne on selvästi halvempaa ja ympäristöystävällisempää kuin tieliikenne. Yhteisön sisällä meriliikenne on keskeinen osa intermodaalisuutta, ja sen avulla on määrä etsiä ratkaisuja jatkuvasti pahenevan maanteiden ruuhkautumisen aiheuttamiin ongelmiin. Meriliikennettä on pidettävä kilpailukykyisenä vaihtoehtona maaliikenteelle. Siksi on pyrittävä hyödyntämään lyhyen matkan merenkulun etuja esimerkiksi hankkimalla jälleenlaivauskalustoa ja edistämällä Euroopan eri satamien välisiä laivaväyliä verkostojen luomiseksi.
- (41) Uudella Marco Polo -ehdotuksella⁽¹¹⁾ pyritään siihen, että arvioitu 12 miljardin tkm:n vuotuinen kasvu kansainvälisessä maanteiden tavaraliikenteessä voitaisiin siirtää ruuhkaisilta teiltä lyhyen matkan merenkulku-, rautatie- ja sisävesiliikenteeseen.

⁽⁹⁾ Ks. komission vihreä kirja ”Oikeudenmukainen ja tehokas liikenteen hinnoittelu”, KOM(1995) 691, 20.12.1995; komission valkoinen kirja ”Oikeudenmukainen maksu infrastruktuurin käytöstä”, KOM(1998) 466, 22.7.1998, ja neuvoston päätöslauselma, annettu 14 päivänä helmikuuta 2000, intermodaalisuuden ja intermodaalisten tavarankuljetusten edistämisestä Euroopan unionissa, EYVL C 56, 29.2.2000, s. 1.

⁽¹⁰⁾ Eurooppalainen liikennepolitiikka vuoteen 2010: valintojen aika, KOM(2001) 370.

⁽¹¹⁾ KOM (2002) 54 lopullinen.

⁽⁸⁾ Asia C-305/89, Italian tasavalta v. komissio, Kok. 1991, s. I-1603, 26 kohta ja yhdistetyt asiat C-278/92, 279/92 ja 280/92, Espanjan kuningaskunta v. komissio, Kok. 1994, s. I-4103, 41 kohta.

- (42) Komissio katsoo, että investoinnit infrastruktuuriin on asetettava etusijalle, jotta tulevaisuudessa kyetään luomaan kestävä intermodaalisuutta hyödyntävä liikennejärjestelmä.
- (43) Rahdin kuljettaminen vesitse voi vaatia kallista erikoislaitteistoa, jota ei tarvittaisi, jos tavarat kuljetettaisiin maanteitse. Jos tällaisten järjestelmien hankkimiseen annetaan tukea, rannikkoliikenne ja lyhyen matkan merenkulku kykenee kilpailemaan taloudellisesti maantieliikenteen kanssa. Jos intermodaaliterminaalien infrastruktuurihankkeisiin ei myönnettäisi julkista rahoitusta, talouden toimijat eivät investoisi niihin, sillä ilman valtion rahoitusta hankkeiden toteuttamiskelpoisuus olisi epävarma.
- (44) Ilmoitetun hankkeen tavoitteena on varmistaa nykyisen meriliikenteen jatkuminen Corpachin satamassa. Ellei satamaa paranneta, kaikki tämänhetkinen Corpachiin tuleva liikenne menetetään ja se siirtyy maanteille, sillä liikennemäärien aleneminen nykyisestä tekisi toiminnasta taloudellisesti täysin kannattamatonta. Hanke paitsi varmistaisi olemassa olevan meriliikenteen säilymisen myös johtaisi siihen, että osa nykyisestä maantieliikenteestä siirtyisi meriliikenteeseen.
- (45) Mikään muu satama ei kykene tarjoamaan kyseisellä alueella sellaista palvelua ja sellaisia ympäristöetuja kuin Corpachin satama riippumatta tuen määrästä, sillä sataman lähellä sijaitsee useita metsäteollisuustuotteita valmistavia yrityksiä. Minkä tahansa muun sataman käyttö aiheuttaisi ylimääräistä maantieliikennettä Corpachiin, jolloin avustuksen tavoite ei toteutu, sillä tämän yhteisön reuna-alueella sijaitsevan haavoittuvan alueen ympäristö kärsisi. Voidaan siis katsoa, että hankkeen toteuttaminen on yhteisön edun mukaista.

2. Oikeasuhteisuus

- (46) Corpach-hanke on esimerkki tapauksesta, jossa siirtymistä liikennemuodosta toiseen ei voida saavuttaa, jos tuen taso on 50 %. Huomattava ympäristöhyöty (5,4 miljoonaa puntaa) voidaan saavuttaa vain merkittävällä investoinneilla uuteen satamainfrastruktuuriin.
- (47) Komissio on aiemmin ⁽¹²⁾ myöntänyt, että tuen intensiteetti voi mahdollisesti olla suurempikin, jos markkinat eivät pysty tarjoamaan yhteiskunnalle sellaista julkisen liikenteen infrastruktuuria, jota tarvitaan kestävästi liikkuvuuden saavuttamiseksi.
- (48) Yhdistyneen kuningaskunnan viranomaiset ovat varmistaneet markkina-analyysin avulla, että maantie- ja vesikuljetusten kustannuksia ei saada yhtäläisiksi pienemällä tukimäärällä. Kehittämiskustannukset selviävät

taloudellisesta arviosta, jonka Skotlannin hallituksen talousasiantuntijat ja liikenneministeriön virkamiehet tekivät maaliskuussa 2001 yhdessä hallituksen nimittämän kolmannen osapuolen kanssa (Scott Wilson Kirkpatrick & Co Ltd).

- (49) Yleisen FFG-järjestelmän ehtojen mukaan avustus voidaan myöntää, jos tuensaaja sitoutuu kuljettamaan vuosittain 90 000 tonnia vesitse kymmenen vuoden ajan. Jos tavoitetta ei saavuteta tai jos tuensaaja ei täytä avustuksen myöntämisen ehtoja, avustus voidaan periä takaisin.
- (50) Komissio katsoo, että 3,92 miljoonan punnan avustus on välttämätön hankkeen toteuttamiseksi ja että se voidaan perustella hankkeesta saatavalla, yhteisön edun mukaisella ympäristöhyödyllä (5,4 miljoonaa puntaa).

3. Hanke ei vääristä kilpailua

- (51) Jotta voidaan varmistua siitä, että hanke ei vääristä kohtuuttomasti kilpailua, on tutkittava ilmoitetun hankkeen sekä maantiekuljetusten, muiden kuljetusmuotojen ja palvelujen välistä kilpailua.

a) Ilmoitetun hankkeen ja maantiekuljetusten välinen kilpailu

- (52) Maantiekuljetukset sekä rannikkoliikenne ja lyhyen matkan merenkulku ovat perinteisesti vastanneet erilaisiin käyttäjien vaatimuksiin. Rahdin kuljetus maanteitse on joustavampaa ja nopeampaa kuin rannikkoliikenne ja lyhyen matkan merenkulku. Siksi maantiekuljetuksia käytetään sellaisen arvokkaan sekalastin kuljettamiseen, joka täytyy toimittaa nopeasti, jota tarvitaan pieniä määriä ja joka on luonteeltaan vaihtelevaa. Koska rannikkoliikenne ja lyhyen matkan merenkulku on hitaampaa, niiden kuljetushinnat ovat maantiekuljetusta alhaisemmat, ja niitä käytetään yleensä suurten tavaramäärien säännöllisiin kuljetuksiin, joissa aika ei ole niin merkittävä tekijä.
- (53) Avustuksen tarkoituksena on tasoittaa maantie- ja vesikuljetusten kustannuseroja. Toimijat, jotka valitsevat rahdin kuljettamisen vesitse, eivät saa kaupallista etua maantiekuljetusta käyttäviin kilpailijoihin nähden.

b) Ilmoitetun hankkeen ja muiden kuljetusmuotojen välinen kilpailu

- (54) Hankkeella ei ole haitallista vaikutusta rautatieliikenteeseen, sillä rautatieverkosto ei ulotu useimpiin liikenteen

⁽¹²⁾ N 464/99 — Alankomaat: tuen myöntäminen "Pilot Transferium Sittardin" rakentamiseen ja toimintaan.

lähtöpisteistä. Skotlannin rautatieverkostoa käytetään puutavaran kuljettamiseen pitkien etäisyyksien päässä sijaitseville kotimaanmarkkinoille, kun taas vesitse kuljettavan puutavaran jakelu tehdään tällä hetkellä paikallisesti.

- (55) Alkuperäistä FFG-järjestelmää laajennettiin ⁽¹³⁾ vuonna 1993 kattamaan myös yhdistettyjen kuljetusten liikenteenharjoittajat ja kansainväliset rautatieyhmittymät.
- (56) Komissio toteaa, että sen jälkeen, kun päätös muodollisen tutkimamenettelyn aloittamisesta julkaistiin, se ei ole vastaanottanut yhtään huomautusta rautatieyhtiöiltä. Lisäksi Yhdistyneen kuningaskunnan tärkein rautatierahdin kuljettaja yksityisellä sektorilla, English, Welsh and Scottish Railways, ilmoitti 17 päivänä lokakuuta 2002 päivätyssä kirjeessä, ettei se vastusta hanketta.

c) Ilmoitetun hankkeen ja muiden palvelujen välinen kilpailu

- (57) Corpachin sataman kautta kulkeva liikennemäärä oli 61 500 tonnia vuonna 2001. Sataman parannuksen myötä tämä luku nousee 86 000 tonniin, josta vain 32 600 tonnia on uutta liikennettä. Tämä uusi liikenne olisi lähinnä Yhdistyneen kuningaskunnan kotimaanliikennettä, joka kulkee tällä hetkellä Skotlannin satamien kautta. Merkittävin osa uudesta liikenteestä on paalattua massaa, jota kulkee Greenockin sataman läpi vain 12 000 tonnia vuosittain. Tämän liikenteen vähäinen merkitys korostuu, jos Corpachin liikennemäärää verrataan muihin yhteisön satamiin ⁽¹⁴⁾:
- a) Rotterdam (Alankomaat): 320 000 000 t,
- b) Le Havre (Ranska): 67 500 000 t,
- c) Tees-Hartlepool (Yhdistynyt kuningaskunta): 51 500 000 t,
- d) Forth Port (Skotlanti): 41 100 000 t,
- e) Liverpool/Mersey-side (Yhdistynyt kuningaskunta): 30 600 000 t.

(58) Komissio ei ole saanut huomautuksia kolmansilta osapuolilta. Niinpä komissio olettaa, että muita palveluja tarjoavat kilpailijat eivät katso suunnitteilla olevan hankkeen uhkaavan markkinoita.

(59) Hankkeen ympäristöhyöty on huomattavasti suurempi kuin sen mahdollinen vaikutus kilpailuun. Komissio katsoo, että hankkeella on rajoitettu vaikutus kilpailuun, mikä on hyväksyttävissä.

5. PÄÄTELMÄT

(60) Komissio katsoo, että tukitoimenpide on EY:n perustamissopimuksen 87 artiklan 3 kohdan c alakohdan määräysten mukainen,

ON TEHNYT TÄMÄN PÄÄTÖKSEN:

1 artikla

FFG-järjestelmän mukainen tapauskohtainen tuki, jonka Yhdistynyt kuningaskunta aikoo myöntää CLYDEBoyd (Fort William) Ltd -yhtiölle, soveltuu yhteismarkkinoille perustamissopimuksen 87 artiklan 3 kohdan c alakohdan mukaisesti. Näin ollen tuki hyväksytään.

2 artikla

Tämä päätös on osoitettu Ison-Britannian ja Pohjois-Irlannin yhdistyneelle kuningaskunnalle.

Tehty Brysselissä 5 päivänä helmikuuta 2003.

Komission puolesta
Loyola DE PALACIO
Varapuheenjohtaja

⁽¹³⁾ Valtiontuki N 162/93.

⁽¹⁴⁾ Lähde: Institute of Shipping Economics and Logistics, Bremen "Shipping Statistics Yearbook 2001".